

Jaarverslag 2017

Oranjewoud N.V.

Inhoud

BESTUURSVERSLAG

Voorwoord	1
Ondernemingsprofiel	2
Kerncijfers, Personalia Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen	3
Verslag van de Raad van Commissarissen	5
Verslag van de Raad van Bestuur	8

JAARREKENING 2017 **23**

Geconsolideerde balans	24
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	25
Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	26
Geconsolideerd overzicht van mutaties in het Groepsvermogen	27
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	28
Waarderingsgrondslagen	29
Toelichting op de geconsolideerde balans	48
Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening	80
Enkelvoudige balans	88
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening	89
Toelichting op de enkelvoudige balans	90
Toelichting op de enkelvoudige winst-en-verliesrekening	94
Geconsolideerde belangen en deelnemingen	95
Overige gegevens	103
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	104

AANDEELHOUDERSINFORMATIE **114**

Voorwoord

Wij presenteren in dit jaarverslag over 2017 onze cijfers en informeren u over de ontwikkeling van de segmenten binnen Oranjewoud N.V.

Oranjewoud N.V. is op 18 oktober 2001 ontstaan en is genoteerd aan de officiële Markt van Euronext N.V. te Amsterdam. Oranjewoud N.V. is voor 97,69% in handen van Sanderink Investments B.V., telt ruim 10.000 medewerkers en heeft in 2017 een omzet van 2,4 miljard euro gerealiseerd.

Sinds 2005 is Oranjewoud N.V. blijven expanderen, autonoom, maar ook door het overnemen van entiteiten. Op 6 september 2017 werd 60% van de aandelen van Promofer S.r.l. overgenomen. Op 27 november 2017 heeft Oranjewoud N.V. de aandelen van Iceasca Consultores S.L.U. overgenomen.

All time high

Oranjewoud heeft in 2017 een netto-omzet behaald van 2,4 miljard euro (2016: 2,3 miljard euro). Het operationeel resultaat (ebitda) bedroeg 96,9 miljoen euro (2016: 71,4 miljoen euro); een toename van 25,5 miljoen euro. Het netto resultaat bedroeg 40,1 miljoen euro in 2017 (2016: 13,9 miljoen euro); een toename van 26,2 miljoen euro.

Trekkers in 2017 zijn de segmenten Railsystemen en Advies- en ingenieursdiensten (Antea Group). Railsystemen heeft in 2017 een operationeel resultaat van 63,4 miljoen euro behaald en Antea Group heeft in 2017 een operationeel resultaat van 29,8 miljoen euro gerealiseerd; een verdubbeling ten opzichte van 2016.

2017 bevestigt een op veel aspecten en in veel onderdelen positief beeld van de onderneming. Immers zowel qua omzet als qua resultaat was er in 2017 een All time high. Strukton Groep heeft een nieuwe financiering voor minimaal drie jaar. De ratio's zijn verbeterd en verschillende seinen zijn verkleurd, maar er zullen de komende jaren veel resources nodig zijn om na het verstevigde fundament ook het dak te kunnen verstevigen.

De Raad van Bestuur

Ondernemingsprofiel

Oranjewoud N.V., topholding van Strukton Groep en Antea Group, is een beursgenoteerde onderneming, waarin nationaal en internationaal opererende bedrijven zijn ondergebracht. De tot Oranjewoud N.V. behorende ondernemingen verrichten activiteiten op het gebied van civiele infrastructuur, railsystemen, techniek en gebouwen, milieu, ruimtelijke ordening, water en recreatie. Hierbij wordt het gehele traject van studie, advies, ontwerp, planvoorbereiding en directievoering tot realisatie, beheer en exploitatie verzorgd.

Strukton Groep focust op rail- en civielgerelateerde werkzaamheden en op door technologie gedreven specialismen. Het bedrijf onderscheidt zich met een aantal unieke specialismen. Opdrachtgevers bevinden zich zowel binnen Europa als ook steeds meer daarbuiten.

Strukton is actief in drie markten:

- Railsystemen: ontwerp, nieuwbouw, vernieuwing, beheer en onderhoud van light- en heavy railinfrastructuur, elektrische treinsystemen en mobiliteitssystemen (Strukton Rail)
- Civiele infrastructuur: ontwerp, realisatie, beheer en onderhoud van infrastructurele projecten (Strukton Civiel)
- Techniek en gebouwen: ontwerp, ontwikkeling, realisatie, beheer en exploitatie van technische installaties en gebouwen in Nederland (Strukton Worksphere)

Strukton realiseert ook op internationale schaal geïntegreerde rail- en civiele infrastructurele oplossingen, vooral bij de aanleg van vervoerssystemen in dichtbevolkte gebieden, havens en verbindingen van havens met het binnenland.

Antea Group is een internationaal opererend advies- en ingenieursbureau, gespecialiseerd in full-service oplossingen op het gebied van milieu, infrastructuur, ruimtelijke ordening en water. Door een combinatie van strategisch denken, technische expertise en een pragmatische aanpak realiseert Antea Group effectieve en duurzame oplossingen voor zijn opdrachtgevers.

Op het gebied van sport- en vrijetijdsvoorzieningen verzorgt Antea Group desgewenst het gehele traject van studie, advies, ontwerp, planvoorbereiding en directievoering tot realisatie, beheer en exploitatie.

De detacheringstak richt zich op het detacheren van technisch personeel in de brede range van bouwkunde, civiele techniek, industriële automatisering, werktuigbouwkunde, elektrotechniek en technische bedrijfskunde.

De werkmaatschappijen van Oranjewoud N.V. werken zowel in opdracht van centrale en lokale overheden als van het bedrijfsleven.

Kerncijfers

	2017	2016	2015	2014	2013
Resultaat (bedragen x € 1 mln.)					
Netto-omzet	2.384,7	2.315,6	2.305,6	2.136,8	1.962,1
Ebitda	96,9	71,4	88,7	16,3	44,6
Nettoresultaat (na belasting)	40,1	13,9	19,2	(25,1)	(12,6)
Totaalresultaat na belastingen	39,3	15,3	26,8	(38,5)	(11,6)
Totale netto kasstroom	(11,7)	43,9	56,5	17,0	17,1
Totale operationele kasstroom	65,8	103,7	67,0	56,6	49,4
Vermogen (bedragen x € 1 mln.)					
Eigen vermogen (EV)	311,3	273,9	242,1	206,5	246,8
Totaal vermogen (TV)	1.436,9	1.632,8	1.661,3	1.467,3	1.317,9
EV/TV	21,7%	16,8%	14,6%	14,1%	18,7%
Medewerkers (headcount)					
Aantal ultimo boekjaar	10232	9864	10187	10499	10587
Orderportefeuille (bedragen x € 1 mln.)					
Advies- en ingenieursdiensten	241,7	234,9	248,6	230,7	246,6
Rail	1.896,8	1.486,0	1.290,0	1.196,4	1.043,2
Civiel	334,7	341,0	470,3	380,3	1.462,1
International	277,8	520,0	919,9	952,0	-
Techniek en gebouwen	549,3	502,0	538,2	445,2	507,6
Overig	<u>16,9</u>	<u>16,4</u>	<u>12,0</u>	<u>12,8</u>	<u>11,6</u>
Totaal	3.317,2	3.100,3	3.479,0	3.217,4	3.271,1

Personalia

RAAD VAN BESTUUR

G.P. Sanderink (1948, Nederlandse nationaliteit)

Gerard Sanderink is een groot gedeelte van zijn loopbaan werkzaam geweest in de IT software. In 1978 was hij mede-oprichter en directeur van het bedrijf ICT Automatisering. Na de verkoop van zijn belang startte Gerard Sanderink het bedrijf Centric. Dit bedrijf is uitgegroeid tot een vooraanstaande aanbieder van informatietechnologie in Nederland. Centric is eveneens actief in België, Duitsland, Noorwegen, Roemenië, Zwitserland en Zweden. Eind 2005 heeft Gerard Sanderink Advies- en ingenieursbureau Oranjewoud verworven. Het bedrijf werd eind 2006 ondergebracht in het beursfonds Oranjewoud N.V. Gedreven door zijn belangstelling voor techniek, zijn ondernemersgeest en zijn wereldwijde blik, trok hij vervolgens ingenieursbureaus aan in de Verenigde Staten, Frankrijk, Colombia, India, Spanje en Brazilië. Eind 2010 verwierf Oranjewoud N.V. Strukton Groep, waarvan Gerard Sanderink sindsdien directievoorzitter is.

RAAD VAN COMMISSARISSEN

H.G.B. Spenkelink (1947, Nederlandse nationaliteit)

Herman Spenkelink is van 1983 tot en met 2008 lid van de Raad van Bestuur van Dura Vermeer Groep N.V. geweest; vanaf 1974 was hij werkzaam in verschillende functies binnen de Dura Vermeer Groep en na zijn aftreden als bestuurder in 2008 heeft hij bij de Dura Vermeer Groep nog diverse adviesfuncties vervuld. Herman Spenkelink heeft dan ook significante ervaring en deskundigheid binnen de marktsegmenten bouw en vastgoed. Tevens verricht Herman Spenkelink een aantal bestuursfuncties en neemt hij zitting in enkele commissariaten ("Aqua+" Beheer B.V. te Goor, AGAR Holding B.V. te Hengelo en Alewijnse Holding B.V. te Nijmegen).

J.P.F. van Zeeland (1946, Nederlandse nationaliteit)

Jan van Zeeland brengt belangrijke financiële en corporate governance expertise en deskundigheid met zich mee. Jan van Zeeland is van 1964 tot en met 2004 werkzaam geweest in de accountancy; vanaf 1981 als partner bij de accountantskantoren Vis & Van Zeeland, Zeeland en Ernst & Young Accountants LLP. Van 2008 tot 2010 heeft hij tevens de functie van wethouder bij de gemeente Geldrop-Mierlo vervuld.

W.G.B. te Kamp (1945, Nederlandse nationaliteit)

Wim te Kamp heeft specifieke kennis en deskundigheid van de ingenieursbranche. Van 1967 tot en met 1983 was hij in diverse functies werkzaam bij Fugro B.V. en van 1983 tot en met 1998 vervulde hij de functie van algemeen directeur van Advies- en Ingenieursbureau Tauw B.V. Als directeur van

Participatiemaatschappij Wadinko N.V. heeft Wim te Kamp tevens ervaring en deskundigheid opgedaan op het gebied van financieringen en investeringen. Sinds 2007 vervult hij diverse adviesfuncties en bestuursfuncties en neemt hij zitting in enkele commissariaten (Rudico Beheer B.V. te Eerbeek, IJsseltechnologie Groep B.V. te Zwolle, Leferink Office Works Holding B.V. te Haaksbergen en Calder Holding B.V. te Zwolle).

H.P.J.M. Jans (1974, Nederlandse nationaliteit)

Rianne Jans heeft ruime ervaring als financieel directeur en op het gebied van risicomanagement. Van 2000 tot 2003 heeft zij als investment manager bij Residex (onderdeel van verzekeringsconcern Achmea) gewerkt. Van 2003 tot en met 2009 heeft Rianne als business unit controller bij diverse onderdelen van Atos (IT dienstverlener) gewerkt. Vanaf 2010 heeft Rianne als financieel directeur gewerkt bij CGI en vanaf 2015 is zij werkzaam als financieel directeur bij Eindhoven Airport N.V. Rianne Jans vervult naast haar rol als commissaris bij Oranjewoud N.V. geen andere bestuurs- of toezichthoudende functies.

Verslag van de Raad van Commissarissen

ALGEMEEN

De samenstelling van de Raad van Commissarissen is als volgt:

- De heer H.G.B. Spenkelink, voorzitter Raad van Commissarissen. Geboortjaar: 1947. Nederlandse nationaliteit. Belangrijkste eerdere functie: lid Raad van Bestuur van Dura Vermeer Groep N.V.
- Mevrouw H.P.J.M. Jans. Geboortjaar: 1974. Nederlandse nationaliteit. Belangrijke huidige functie: financieel directeur Eindhoven Airport N.V.
- De heer W.G.B. te Kamp. Geboortjaar: 1945. Nederlandse nationaliteit. Belangrijkste eerdere functie: algemeen directeur van Advies- en Ingenieursbureau Tauw B.V.
- De heer J.P.F. van Zeeland. Geboortjaar: 1946. Nederlandse nationaliteit. Belangrijkste eerdere functie: partner bij Ernst & Young Accountants LLP.

De leden van de Raad van Commissarissen zijn voor de eerste keer benoemd in de buitengewone algemene vergadering van 29 oktober 2010. In 2016 is de heer Spenkelink herbenoemd voor een termijn van drie jaar en de heer Te Kamp voor een termijn van twee jaar. De heer Van Zeeland is in 2017 herbenoemd voor een termijn van vier jaar. Mevrouw Jans is in de algemene vergadering van 2017 benoemd voor een termijn van vier jaar.

Alle leden van de Raad van Commissarissen zijn onafhankelijk, zoals vereist in de best practice bepalingen 2.1.7 tot en met 2.1.9 van de Nederlandse Corporate Governance Code.

De Raad van Commissarissen heeft in 2017 vijf reguliere vergaderingen gehad met het Bestuur van Oranjewoud N.V. Verder zijn er besprekingen geweest met de accountant PwC inzake interim bevindingen, audit committee en eindbespreking jaarrekening.

Daarnaast hebben de leden van de Raad van Commissarissen diverse contactmomenten gehad met de organisatie, zoals met Strukton International en met personeelsvertegenwoordigers.

Bij de reguliere vergaderingen zijn alle leden van de Raad van Commissarissen aanwezig geweest. De vergaderingen hadden tot doel om te komen tot een effectieve en efficiënte werkwijze tussen de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur en bespreking van de strategie. Voorts is het overleg gebruikt om inzicht te verschaffen in de strategische, operationele en financiële doelstellingen van de onderneming. In de vergaderingen zijn onder meer de tussentijdse financiële rapportages en de halfjaarcijfers 2017 besproken.

Daarnaast vindt de Raad van Commissarissen het van belang om door middel van gesprekken met het management van de werkmaatschappijen persoonlijke relaties op te bouwen en zicht te krijgen op hun competenties en vaardigheden.

Ook in 2017 is de werking van de interne auditfunctie besproken. Deze functie is niet geformaliseerd op het niveau van Oranjewoud N.V. maar is verankerd in de onderliggende werkmaatschappijen.

Van alle vergaderingen zijn verslagen gemaakt.

BENOEMING ACCOUNTANT

Voor het boekjaar 2017 is PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (PwC) benoemd. 2017 is voor PwC het derde jaar dat de controle wordt uitgevoerd. In 2017 kon PwC zijn werkzaamheden pas eind oktober aanvangen. Gedurende 2017 en 2018 zijn er door PwC Nederland, ter verdere versterking van de kennis van de organisatie, diverse bezoeken gebracht aan de buitenlandse groepsbedrijven (waaronder ook het metroproject in Riyad).

GANG VAN ZAKEN

In 2017 is de strategie van Antea Group en Strukton Groep aangepast. De resultaten over het jaar 2017 geven de bevestiging dat het ingezette beleid volgend uit de strategie, effect sorteert.

De Groep is voor het derde jaar op rij winstgevend en heeft in 2017 zowel qua omzet als resultaat (Ebitda en netto) een "All time high" gerealiseerd.

De continuïteit van de Groep is gewaarborgd door de nieuwe (ringfenced) financiering van Strukton Groep N.V. voor een periode van drie jaar met twee keer een verlengingsoptie van een jaar.

Er zijn in 2017 geen grote bleeders geweest zoals in 2016 wel het geval was met het discontinueren van Antea Colombia en het negatieve resultaat van project RIVM/CBG. De uitdagende reorganisatie en optimalisatie in Frankrijk na de overname van Groupe IRH is in 2017 positief verlopen en goed renderende organisatieonderdelen (Antea Nederland, Antea België, Strukton Rail) zijn goed of nog beter blijven renderen.

Het project RIVM/CBG – een verlieslatend project uit boekjaar 2016 - is onder controle. In 2017 is een technische oplossing

overeengekomen voor de trillingenproblematiek met betrekking tot dit project. Een commissie van deskundigen heeft advies uitgebracht over de financiële compensatie. De financiering is aangepast. De bouwwerkzaamheden zijn gestart. Strukton is in een vergevorderd stadium om de aandelen van consortiumpartners Hurks en Heijmans over te nemen. De in 2016 gevormde verliesvoorziening, groot 18 miljoen euro, blijft op hetzelfde niveau gehandhaafd.

Los van bovengenoemde zaken is er sprake van duidelijk positieve effecten van de ingezette strategie. De groep streeft naar het verlagen van het risicoprofiel (risk-reward) van de orderportefeuille en de order intake en het vermarkten van technologie en specialty products in Nederland en in geselecteerde landen. Bij de order intake wordt, bijvoorbeeld door middel van geformaliseerde tenderboard procedures, sterk gestuurd op een goede verhouding tussen risk en reward.

Op het gebied van compliance en “duty of care” is de organisatie druk met een verbetertraject. Het belang van het juiste compliance beleid en “duty of care” wordt steeds groter. Enerzijds wordt dit belang beïnvloed door de internationale ambitie van de Groep en anderzijds door de steeds veranderende maatschappelijke context waarbinnen de Groep opereert. Zie hiervoor ook het Verslag van de Raad van Bestuur onder Interne beheersing en Corporate Governance.

Oranjewoud heeft in 2017 een netto-omzet behaald van 2,4 miljard euro (2016: 2,3 miljard euro).

Het operationeel resultaat (Ebitda) steeg in 2017 met 25,5 miljoen euro van 71,4 miljoen euro naar 96,9 miljoen euro als gevolg van verbeterde performance bij Advies- en ingenieursdiensten (+ 15,5 miljoen euro), Railsystemen (+ 15,1 miljoen euro), Techniek en gebouwen (+ 10,2 miljoen euro) en Overig (+ 1,7 miljoen euro).

Het netto resultaat steeg in 2017 met 26,2 miljoen euro van 13,9 miljoen euro naar 40,1 miljoen euro.

De Raad van Commissarissen spreekt zijn bijzondere waardering uit voor de resultaten die zijn gerealiseerd door het segment Railsystemen, dat in 2017 een operationeel resultaat van 63,4 miljoen euro heeft behaald, en voor het segment Advies- en ingenieursdiensten (Antea Group), dat in 2017 een operationeel resultaat van 29,8 miljoen euro heeft gerealiseerd; een verdubbeling ten opzichte van 2016. Deze twee segmenten vertegenwoordigen tezamen ruim 96% van het in 2017 door de Groep gerealiseerde operationeel resultaat.

De hiervoor genoemde onderwerpen en de consequenties daarvan zijn regelmatig onderwerp van gesprek geweest tussen de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. Deze gesprekken verliepen altijd in een positieve, open en constructieve sfeer.

CONTINUÏTEIT VAN FINANCIERING

In april 2018 is voor Strukton Groep een nieuwe langlopende

financiering overeengekomen met zijn banken. Voor nadere details wordt verwezen naar het directieverslag en het jaarrekeninggedeelte.

OVERNAMES

In 2017 zijn diverse voorstellen van de Raad van Bestuur inzake acquisities besproken. De acquisities die zijn geëffectueerd, zijn in overeenstemming met de strategische lijn van de Groep. In het verslag van de Raad van Bestuur wordt nader ingegaan op deze acquisities.

FUNCTIONEREN RAAD VAN COMMISSARISSEN EN RAAD VAN BESTUUR

In een afzonderlijk overleg is het functioneren van de Raad van Bestuur en de individuele leden van de Raad alsmede het functioneren van de Raad van Commissarissen besproken. Hierbij is geconcludeerd dat de voor de onderneming specifieke kennis- en ervaringsgebieden in de huidige Raden adequaat zijn vertegenwoordigd.

PROFIELSCHETS RAAD VAN COMMISSARISSEN

De Raad van Commissarissen van Oranjewoud N.V. heeft - na overleg met de Raad van Bestuur en ondernemingsraad - een profielschets Raad van Commissarissen vastgesteld. Daarbij is overeengekomen dat deze profielschets periodiek zal worden getoetst aan maatschappelijke ontwikkelingen (o.a. corporate governance) en het beleid van Oranjewoud N.V. en zo nodig, na overleg met de Raad van Bestuur en ondernemingsraad, zal worden aangepast. De Corporate Governance Code bevat zowel principes als best practice bepalingen die de bij een vennootschap betrokken personen (onder andere bestuurders en commissarissen) en partijen tegenover elkaar in acht zouden moeten nemen. Deze profielschets is op 6 juli 2011 vastgesteld op grond van het Reglement Raad van Commissarissen Oranjewoud N.V., art. 2.2 (c). De profielschets is in 2017 niet aangepast ten opzichte van 2011. De volledige tekst van de Profielschets is terug te vinden op de website van Oranjewoud N.V.: www.oranjewoudnv.nl.

DIVERSITEIT

In de Wet Bestuur en Toezicht, die op 1 januari 2013 in werking is getreden, is de inspanningsverplichting opgenomen die aan grote vennootschappen oplegt dat de zetels van zowel de Raad van Bestuur als de Raad van Commissarissen voor ten minste 30% bezet worden door vrouwen en ten minste voor 30% door mannen, voor zover deze zetels worden verdeeld over natuurlijke personen. Zowel de leden van de Raad van Bestuur als de leden van de Raad van Commissarissen zijn voor langere tijd benoemd. Binnen de Raad van Commissarissen is thans één van de vier leden een vrouw en daarmee dus 25%. De Raad van Commissarissen is voornemens bij vacatures, niet zijnde herbenoemingen, te streven naar verdere diversiteit.

COMMISSIES

De Raad van Commissarissen bestond voor het grootste deel van het jaar 2017 uit drie leden. Vanaf september 2017 is mevrouw Jans toegetreden tot de Raad van Commissarissen. Gezien de omvang van de Raad van Commissarissen, vervult de Raad collectief de rol van audit- en remuneratiecommissie.

Specifieke punten voor de audit- en remuneratiecommissie zijn besproken tijdens de reguliere Raad van Commissarissen vergaderingen en met de accountant.

BESTURING VAN DE VENNOOTSCHAP

Er zijn in 2017 geen veranderingen opgetreden in de wijze van besturing van de vennootschap. De heer Sanderink is als algemeen directeur benoemd voor onbepaalde tijd. Hij vervult de functie van statutair directeur en heeft daarnaast als directeur-groottaandeelhouder van de vennootschap een bijzondere positie en verantwoordelijkheid. Dit wordt door de Raad van Commissarissen herkend en gewaardeerd. De heer Pijper was in 2017 titulair financieel directeur van de vennootschap (CFO). Op 28 februari 2018 hebben de Raad van Commissarissen van Oranjewoud N.V. en de heer Pijper besloten om afscheid te nemen van elkaar.

BELONING RAAD VAN BESTUUR

De Raad van Bestuur wordt gevormd door de heer G.P. Sanderink. De heer Sanderink is benoemd voor onbepaalde tijd en ontvangt geen beloning voor zijn werkzaamheden. De heer P.G. Pijper was in 2017 CFO (titulair). De in het verslagjaar ten laste van de vennootschap gekomen bezoldiging, bestaat uit vaste en variabele beloningen, alsmede pensioenlasten. De variabele beloning (excl. eenmalige bonussen), gebaseerd op per kalenderjaar afgesproken criteria, is maximaal 35% van het jaarsalaris. Eenmaal per jaar, op 30 juni, kan de remuneratie worden aangepast.

Er bestaan geen specifieke overeenkomsten tussen de leden van de Raad van Bestuur en Oranjewoud N.V. die voorzien in een uitkering bij beëindiging van het dienstverband of ontslag als lid van Raad van Bestuur na een openbaar overnamebod op de onderneming. Er zijn in 2017 geen wijzigingen opgetreden in het systeem van beloning van de leden van de Raad van Bestuur vergeleken met het verslagjaar 2016. Voor verdere details wordt verwezen naar toelichting 21 van de jaarrekening.

JAARREKENING

De jaarrekening over 2017 is opgesteld en ondertekend door de Raad van Bestuur ingevolge de wettelijke verplichting krachtens artikel 2:101 (2) van het Burgerlijk Wetboek. Het bestuursverslag en de jaarrekening zijn door de Raad van Commissarissen besproken in aanwezigheid van de externe accountant. Na beoordeling van de bevindingen van de externe accountant zoals samengevat in een verslag aan de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur en na kennisname van de goedkeurende controleverklaring van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., is de jaarrekening door alle leden van de Raad van Commissarissen goedgekeurd en ondertekend ingevolge hun wettelijke verplichting krachtens artikel 2:101 (2) Burgerlijk Wetboek. De Raad van Commissarissen stelt de Aandeelhoudersvergadering voor de jaarrekening vast te stellen. Daarnaast wordt voorgesteld de Raad van Bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde beheer en de Raad van Commissarissen voor het toezicht.

DIVIDEND

Oranjewoud N.V. heeft in principe de doelstelling om 30% van de nettowinst beschikbaar te stellen voor dividend. Het uitkeren van dividend is afhankelijk van toekomstige resultaatontwikkelingen, marktontwikkelingen, gewenste solvabiliteit en de ruimte onder bestaande en toekomstige bankconvenanten. Het dividend zal beschikbaar worden gesteld als keuzedividend (cash en/of aandelen).

Ter verbetering van de solvabiliteit en ter versterking van de liquiditeitspositie heeft Oranjewoud N.V. op 21 december 2016 zijn Eigen Vermogen met 19 miljoen euro versterkt door onderhandse plaatsing bij Sanderink Investments B.V. In 2017 is het Eigen Vermogen verder verbeterd door het gerealiseerde (38,1 miljoen euro) en het niet-gerealiseerde resultaat (- 0,7 miljoen euro). Het balanstotaal is duidelijk gedaald. De solvabiliteit is hierdoor weliswaar toegenomen van 16,8% naar 21,7%, maar voldoet nog niet aan de interne doelstelling van 25%. De onderneming dient voldoende middelen beschikbaar te hebben om een mogelijke groei van het werkkapitaal als gevolg van een toename van de bedrijfsomvang te kunnen financieren. Verder zijn er ook beperkingen opgelegd in de financieringsdocumentatie ten aanzien van dividenduitkeringen. De combinatie van deze feiten leidt tot het voorstel van de Raad van Bestuur om, met goedkeuring van de Raad van Commissarissen, over het boekjaar 2017 geen dividend uit te keren.

TOT SLOT

2017 bevestigt een op veel aspecten en in veel onderdelen positief beeld van de onderneming. Immers zowel qua omzet als qua resultaat was er in 2017 een "All time high". We zijn er echter nog niet en moeten waken voor verslapping. De ratio's zijn verbeterd en verschillende seinen zijn verkleurd, maar er zullen de komende jaren veel resources nodig zijn om tijdens verwachte zonneschijn na het verstevigde fundament ook het dak te kunnen verstevigen.

In 2018 zal er daartoe onveranderd veel energie van een ieder in de organisatie nodig zijn om de strategische doelen te bereiken en onderscheidend te zijn. De Raad van Commissarissen spreekt het vertrouwen uit dat de strategische propositie van de totale onderneming voldoende sterk is om de in 2017 bevestigde stijgende lijn progressief te continueren.

De Raad van Commissarissen van Oranjewoud N.V. dankt het management en de medewerkers voor de inspanningen in 2017.

De Raad van Commissarissen
H.G.B. Spenkelink
H.P.J.M. Jans
W.G.B. te Kamp
J.P.F. van Zeeland

26 april 2018

Verslag van de Raad van Bestuur

INLEIDING

Oranjewoud N.V. (Oranjewoud) is een toonaangevend partner bij het ontwikkelen en toepassen van duurzame en integrale oplossingen voor alle facetten van onze leefomgeving, waarin we wonen, werken, recreëren en reizen. Oranjewoud N.V. heeft voor de middellange termijn vier strategische groeisectoren gedefinieerd. Dit zijn milieu, water, infrastructuur en ruimtelijke ordening.

De facto is Oranjewoud N.V. samengesteld uit een tweetal groepen, te weten Antea Group en Strukton Groep. In 2017 hebben de Board van Antea Group en de Groepsdirectie van Strukton Groep beide separaat veel effort gestoken in het verder ontwikkelen en verbeteren van een onderscheidende strategie. Van deze strategie wordt in 2018 veel verwacht.

BEVESTIGING: “ALL TIME HIGH”

In 2017 is de strategie van de twee groepen binnen de Groep aangepast (Zie hierna onder Strategie en onder Segmentatie). De resultaten over het jaar 2017 geven de bevestiging dat het ingezette beleid volgend uit de veranderde strategie, effect sorteert.

Belangrijk daarbij is dat:

- De Groep voor het derde jaar op rij winstgevend is en in 2017 zowel qua omzet als resultaat (Ebitda en netto) een “All time high” heeft gerealiseerd
- De continuïteit van de Groep is gewaarborgd door de nieuwe (ringfenced) financiering van Strukton Groep N.V.
- Er in 2017 geen bleeders als in 2016 Colombia en het project RIVM/CBG zijn geweest
- De uitdagende reorganisatie en optimalisatie in Frankrijk na de overname van Groupe IRH in 2017 positief is verlopen
- Goed renderende organisatieonderdelen (Antea Nederland, Antea België, Strukton Rail) goed of nog beter zijn blijven renderen.

GANG VAN ZAKEN

Oranjewoud heeft in 2017 een netto-omzet behaald van 2,4 miljard euro (2016: 2,3 miljard euro). In alle segmenten - met uitzondering van het segment Civiele infrastructuur - nam de omzet toe in 2017. De omzetgroei in het segment Advies- en ingenieursdiensten, toename met 8,2 miljoen euro tot 396,6 miljoen euro, werd met name gerealiseerd door Antea Nederland. De groei in het segment Railsystemen, een toename van 49 miljoen euro tot 877,9 miljoen euro, is Rail-breed in de verschillende landen tot stand gekomen. Het segment Internationale infrastructuur en railsystemen zag de omzet met 23,9 miljoen toenemen tot 268,0 miljoen euro. Deze toename

is het gevolg van de hogere productie op het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië. In het segment Civiele infrastructuur daalde de omzet met 62,9 miljoen euro tot 420,9 miljoen euro. De lagere omzet is het gevolg van afronding van de realisatiefase van een aantal grote projecten in 2016 en lagere productie dan voorgaand jaar bij de regiobedrijven. De omzet in het segment Techniek en gebouwen steeg met 24,3 miljoen tot 347,5 miljoen euro. Dit is met name het gevolg van de in boekjaar 2016 gevormde verliesvoorziening voor het project RIVM/CBG. De onderdelen ‘revitalisering en ontwikkeling’ en ‘beheer en onderhoud’ presteerden goed.

Het operationeel resultaat (Ebitda) steeg in 2017 met 25,5 miljoen euro van 71,4 miljoen euro naar 96,9 miljoen euro als gevolg van verbeterde performance bij Advies- en ingenieursdiensten (+ 15,5 miljoen euro), Railsystemen (+ 15,1 miljoen euro), Techniek en gebouwen (+ 10,2 miljoen euro) en Overig (+ 1,7 miljoen euro). Het netto resultaat steeg in 2017 met 26,2 miljoen euro van 13,9 miljoen euro naar 40,1 miljoen euro.

In 2017 zijn wederom geen projecten verworven met een omvang groter dan 100 miljoen euro. De huidige omvang van de order intake van “grote” projecten ligt in de range van 10 tot 50 miljoen euro per project. De omvang van deze nieuw verworven projecten past bij de strategie om het risicoprofiel te verlagen.

Het project RIVM/CBG – een verlieslatend project uit boekjaar 2016 - is onder controle. In 2017 is een technische oplossing overeengekomen voor de trillingenproblematiek met betrekking tot dit project. Een commissie van deskundigen heeft advies uitgebracht over de financiële compensatie. De financiering is aangepast. De bouwwerkzaamheden zijn gestart. Strukton is in een vergevorderd stadium om de aandelen van consortiumpartners Hurks en Heijmans over te nemen. De in 2016 gevormde verliesvoorziening, groot 18 miljoen euro, blijft op hetzelfde niveau gehandhaafd.

Voor nadere informatie over de segmenten waarover de groep rapporteert, wordt verwezen naar het onderdeel Segmentatie in het directieverslag.

STRATEGIE

De hoofdpunten van de strategie zien op:

- Onderscheidend vermogen creëren en uitnuttend
- Investeren in technologie en specialistische producten
- Focus op innovatie en digitale transformatie
- Optimaliseren van het risicoprofiel van projecten
- Evenwicht tussen omzet-risico-resultaat
- Business development in geselecteerde sectoren en landen
- Synergie binnen en tussen segmenten.

De specifieke strategische focus van de segmenten waarover de Groep rapporteert wordt hierna nader toegelicht.

Strukton Groep concentreert zich op die activiteiten waar zijn kracht ligt. Onderhoud en beheer, met gebruik van hoogwaardige technologie, domeinkennis en vakmanschap, vormen de basis van de onderneming. Dit zorgt voor stabiliteit en biedt Strukton bovendien de kans zich te onderscheiden, door het gerichte gebruik van data bij beheer en onderhoud. Daarnaast richt Strukton zich op projecten met een sterke technologie-component en op projecten waarvoor het zijn specialismen kan inzetten en die goed aansluiten bij bewezen kennis en kunde van Strukton.

Strukton zoekt de aansluiting bij wereldwijde ontwikkelingen, waaronder urbanisatie en de daarmee gepaard gaande groeiende behoefte aan metro's en lightrail. Daarnaast ziet Strukton kansen op het gebied van spoorgoederenvervoer. De nadruk in het soort werk is de afgelopen jaren verschoven, waarbij beheer en onderhoud het grootste deel is, gevolgd door specialismen en projecten.

De resultaten van het segment Railsystemen (Strukton Rail) zijn boven verwachting goed. Het gehele railbedrijf heeft hieraan bijgedragen. In Zweden heeft Strukton Rail diverse nieuwe opdrachten aangenomen. Daarbij is de nadruk in het soort werk nog meer komen te liggen op onderhoud. Ook in Denemarken presteerde Strukton Rail goed, waar diverse projecten voor modernisering van de spoorbeveiliging lopen, naast spoorbouw en -vernieuwingen. In Nederland heeft Strukton Rail goed gepresteerd. De organisatie heeft diverse contracten voor prestatiegericht onderhoud binnengehaald en daarmee zijn positie als marktleider herbevestigd. De markt in België is moeilijk, waardoor de resultaatbijdrage uit België beperkt is. Het bedrijf in Italië zette goede prestaties neer, met onder andere spoorvernieuwingen in binnen- en buitenland. In de nieuwe focuslanden Australië en de Verenigde Staten heeft Strukton Rail de eerste opdrachten uitgevoerd. De vooruitzichten zijn veelbelovend.

Had het segment Civiele Infrastructuur (Strukton Civiel) in 2016 de opwaartse lijn te pakken, in 2017 zijn de resultaten helaas negatief. Bij alle regio's en deelbedrijven worden stappen gezet om risico's te verkleinen en de kwaliteit van het werk te vergroten. De specialismen van Strukton Civiel presteren goed, maar Strukton Civiel Projecten opereert in een markt waar de concurrentie groot is. Het blijft daarom van belang om te zoeken naar een goede balans tussen winst en ri-

sico's. In 2018 zullen de civiele activiteiten en specialismen van Strukton Civiel en Strukton International worden geïntegreerd.

Het segment Techniek en gebouwen (Strukton Worksphere) zette in 2017 een goed resultaat neer. Vooral het onderdeel revitalisering en ontwikkeling en het onderdeel beheer en onderhoud presteren goed. De gekozen strategie werpt haar vruchten af. De projecten-tak vergde aandacht in 2017, met een aantal verlieslatende projecten. Daarentegen is de herontwikkeling van de voormalige Knoopkazerne tot een modern rijkskantoor positief verlopen. De nieuwbouw voor het RIVM/CBG is in 2017 vlot getrokken en het project is onder controle.

In 2017 presteerde het segment Internationale infrastructuur en railsystemen (Strukton International) goed. De specialismen presteren goed, zowel het afzinken als de injectietechnieken. De werkmaatschappij heeft projecten in Turkije, Duitsland, Riyad, Qatar en Chili.

Het segment Advies- en ingenieursdiensten (Antea Group) is een internationaal advies- en ingenieursbedrijf, gespecialiseerd in full-service oplossingen op het gebied van milieu, water, infrastructuur en ruimtelijke ordening. Door strategisch denken, multidisciplinaire perspectieven en technische expertise te combineren, kunnen we zeer effectief de uitdagingen van onze klanten - we leveren duurzame resultaten voor een betere toekomst - oplossen. De landenorganisaties van Antea Group zijn gericht op de ontplooiing van activiteiten in het eigen land. Overstijgend is Antea Group als groep actief in internationale tenders – bijvoorbeeld voor donor-organisaties - en in productontwikkeling en innovaties en digitale transformatie als ook in internationale speerpunten, bijvoorbeeld op het gebied van water, remediation en data- en assetmanagement.

Met meer dan 3.150 medewerkers over de hele wereld, bedienen we klanten variërend van wereldwijde energiebedrijven en fabrikanten tot donororganisaties, nationale overheden en lokale gemeenten.

Elke dag is onze ambitie om onze activiteiten duurzaam te laten groeien door een internationale onderneming op te bouwen die de expertise van onze bronnen benut om innovatieve oplossingen te leveren aan partner cliënten over de hele wereld.

Wij bieden client value via een gevarieerd portfolio van advies- en ingenieursdiensten die rekening houden met de actuele uitdagingen van de markt en fit-for-purpose oplossingen promoten. Onze mensen zijn gepassioneerd voor hun vak en werken aan het vertalen van complexe vereisten naar haalbare acties. We zijn agile en adaptief van aard, in staat om te innoveren en optimaal gebruik te maken van onze wereldwijde middelen om toonaangevend te blijven in de sector. Door Antea Group te engagen, profiteren klanten van succesvolle projecten die de aarde beschermen, business groei mogelijk maken en sociaal welzijn waarborgen.

Antea Group heeft in 2017 een prima prestatie neergezet en heeft met een geringe stijging van de netto-omzet het operationeel resultaat ten opzichte van 2016 ruim weten te verdubbelen. Antea Nederland - als grootste landenorganisatie - bleef de trekker en ook Antea België presteerde weer prima. Antea Frankrijk versterkte het bedrijfsresultaat in 2017 door in tegenstelling tot vorig jaar een duidelijk positief operationeel resultaat te scoren. De bijdrage van Antea Verenigde Staten was eveneens positief. De werkvoorraad is vergelijkbaar met vorig jaar.

DISRUPTIEVE ONTWIKKELINGEN

De segmenten ondervinden in de verschillende landen waarin zij actief zijn in meer of mindere mate direct of indirect versturende invloeden van factoren als: beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel, (onduidelijkheid over toekomstige) wet- en regelgeving, valutakoersen, beschikbaarheid en prijzen van grond- en hulpstoffen, digitalisering en robotisering. Het Bestuur en de directies van de segmenten en onderdelen werken aan het analyseren van de potentiële risico's en het bepalen van maatregelen om de invloed van de verwachte verstoringen te mitigeren.

OVERNAMES

Indien het passend is voor de ontwikkeling van de strategie van de segmenten van de Groep, dan doet de Groep in voorkomende gevallen een gerichte overname. Een besluit tot het deelnemen in een overnameproces wordt pas genomen nadat aan verschillende voorwaarden is voldaan. Zo moeten er voor het betreffende segment voldoende kasmiddelen beschikbaar zijn, ook in relatie tot de vigerende bankconvenanten, moet de target aan een bepaald profiel (minimale omvang, spreiding van klanten en producten, beperkte financiële, juridische en belastingrisico's, ratio's) voldoen en moet de target businesswise snel kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de strategie van het segment. De waardebepaling vindt plaats op basis van verschillende waarderingsmethoden, rekening houdend met onder andere toekomstige kasstromen en kapitaalkosten.

Na een acquisitie wordt de overgenomen entiteit zelfstandig of als onderdeel van een grotere cash generating unit (CGU) gevolgd en wordt erover gerapporteerd als geïntegreerd onderdeel van de periodieke rapportages van de Groep. Periodiek wordt de waarde van de business combinatie getest, eveneens rekening houdend met onder andere toekomstige kasstromen en kapitaalkosten. De uitkomsten van deze test zijn een belangrijke status indicator.

Indien tot de Groep behorende onderdelen niet of niet langer bijdragen aan de strategie en aan de waardecreatie van de Groep, dan kan er worden besloten tot het verkopen van het betreffende bedrijfsonderdeel. Ook dit besluit wordt zorgvuldig afgewogen, rekening houdend met alle potentiële (afbreuk)risico's en nadelige gevolgen.

In 2017 zijn twee overnames geëffectueerd, in lijn met de strategische doelstellingen die zijn geformuleerd voor de vier strategische groeisectoren. De overnames worden hieronder toegelicht.

Promofer

Strukton Rail Italy S.r.l. heeft op 6 september 2017 60% van de aandelen van Promofer S.r.l. overgenomen. Promofer S.r.l. realiseert beveiligingssysteem voor spoorwegen en scheepswerven. Promofer S.r.l. telt 25 medewerkers en de bedrijfsopbrengsten zijn 3,5 miljoen euro.

Iceasca Consultores

Op 27 november 2017 heeft Oranjewoud N.V. via zijn dochter Antea Group N.V. de aandelen van Iceasca Consultores S.L.U. overgenomen van Suma de Vectores S.L. Iceasca is voornamelijk actief op het gebied van infrastructuur, planning en mobiliteit.

Met deze overname zet Antea Group een volgende stap in zijn internationale groeiambitie. De overname past uitstekend bij de ambitie om internationaal te groeien en onze positie te verstevigen. Deze overname biedt verdere mogelijkheden hiertoe, enerzijds door het uitbreiden in Zuid-Europa en anderzijds door expansie in Zuid-Amerika door het verder verkrijgen van toegang tot de Spaanstalige Latijns-Amerikaanse markt.

Iceasca is een in 1985 opgericht Spaans ingenieursbureau met ruim tachtig medewerkers waarvan de helft werkzaam is vanuit het hoofdkantoor in A Coruña. Daarnaast heeft het bureau kantoren in Latijns-Amerika: Mexico, Panama en Colombia. Meer dan de helft van de projecten wordt uitgevoerd in Spaanstalig Latijns-Amerika. De met de bovengenoemde overnames samenhangende verplichting ter zake aankoop van aandelen bedraagt circa 3,6 miljoen euro.

FINANCIERING EN AANDELENBELANG

Financiering

Op 13 april 2018 heeft Strukton Groep een nieuwe financiering afgesloten met een einddatum van 13 april 2021 en een verlengingsoptie tot maximaal 13 april 2023. De hoofdlijnen van deze financiering zijn:

- Looptijd van drie jaar met twee keer een mogelijkheid tot verlenging met een jaar
- Geen verplichte aflossingen tot de einddatum
- Committed Revolving Credit Facility van 115 miljoen euro, tot ultimo 2018 bedraagt de kredietmarge 150 bps (all-in). Vanaf 2019 is de kredietmarge afhankelijk van een pricegrid die gekoppeld is aan de leverage ratio (price range van 100 tot 175 bps)
- Gecommitteerde bankgarantielijns ter grootte van 130 miljoen euro specifiek voor het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië
- Ongecommitteerde (bank)garantielijns ter grootte van 180 miljoen euro, verstrekt door in totaal vijf garantieverstrekende instellingen.

Bankconvenanten

Oranjewoud N.V. is het gehele jaar 2017 en per 31 december 2017 compliant ten aanzien van de met de banken overeengekomen convenanten.

Strukton Groep N.V. (Strukton) heeft zijn eigen financieringsarrangement dat volledig ringfenced is van de financiering van Oranjewoud N.V. Strukton is het gehele jaar 2017 en per 31 december 2017 compliant ten aanzien van de met de banken overeengekomen convenanten.

Aandelenbelang

Oranjewoud N.V. is voor 97,69% in handen van Sanderink Investments B.V. (ultimo 2017: 97,67%).

GESCHEIDEN ONDERNEMINGEN

De advies- en ingenieursdiensten van Antea Group en de uitvoeringsactiviteiten van Strukton Groep zijn niet en worden niet geïntegreerd. Vanzelfsprekend wordt samengewerkt op het moment dat opdrachtgevers kunnen profiteren van de gecombineerde kennis, competenties en referenties van de Groep en vindt kennisuitwisseling en het delen van best practices plaats.

Antea Group en Strukton Groep hebben ieder hun eigen strategische doelstellingen. Het beleid van Oranjewoud N.V. met betrekking tot het voorkomen van eventuele belangenverstrengeling is vorm gegeven door compartimentering van ondernemingen en procedures die worden aangepast aan de interne organisatorische veranderingen en de eisen die gesteld worden door aanbestedingswet- en regelgeving. Deze procedures omvatten: organisatorische scheiding van projecten, scheiding van bedrijven, scheiding van managementsystemen, borging van geheimhouding en de bedrijfs(gedrags)code. De medewerkers van de relevante onderdelen van Oranjewoud N.V. worden voorgelicht over belangenverstrengeling, integriteit en het belang van naleving van (interne) regelgeving. De ICT systemen en de directies van Antea Group en Strukton Groep zijn gescheiden.

AMORTISATIE

PPA amortisatie (excl. overige amortisatie en excl. PPA afschrijvingen etc.)									
Bedragen x € 1.000	Excl. Strukton Groep			Strukton Groep			Totaal		
	Bruto amortisatie	Vrijval Vpb latentie	Netto resultaat	Bruto amortisatie	Vrijval Vpb latentie	Netto resultaat	Bruto amortisatie	Vrijval Vpb latentie	Netto resultaat
2016	9.847	-2.712	7.135	634	-159	476	10.481	-2.871	7.610
2017	8.356	-2.225	6.130	0	0	0	8.356	-2.225	6.130
2018	3.788	-1.036	2.751	0	0	0	3.788	-1.036	2.751
2019	1.634	-498	1.136	0	0	0	1.634	-498	1.136
2020	718	-178	540	0	0	0	718	-178	540
2021	357	-88	269	0	0	0	357	-88	269
Totaal	24.700	-6.738	17.961	634	-159	476	25.334	-6.897	18.437

De totale bruto amortisatie van immateriële vaste activa, Purchase Price Allocation (PPA) afschrijvingen en overige amortisaties, bedraagt 11,5 miljoen euro (2016: 13,3 miljoen euro). De amortisatie van immateriële vaste activa heeft daarmee in 2017 een fors effect op het netto resultaat.

In het verslagjaar 2017 is een bruto bedrag (non-cash) van 8,4 miljoen euro (2016: 10,5 miljoen euro) gerelateerd aan Purchase Price Allocations (PPA's) geamortiseerd ten laste van het resultaat (zie bovenstaande tabel). Van de bruto amortisatie vloeit een bedrag van 0 miljoen euro (2016: 0,6 miljoen euro) voort uit de amortisatie die is gerelateerd aan de PPA van Strukton Groep.

De amortisaties die voortvloeien uit de Purchase Price Allocations zullen ook in 2018 en verder invloed hebben op het netto resultaat. Op basis van amortisaties uit de overnames en op basis van de ultimo 2017 geschatte resterende economische levensduur zijn de komende jaren de in de bovenstaande tabel opgenomen effecten te verwachten.

Gebeurtenissen na balansdatum

In januari 2018 heeft Strukton Rail A/S de Deense activiteiten van Eltel op het gebied van onderhoud en instandhouding van railsystemen overgenomen. De transactie betreft een overname van onderhoudscontracten en spooronderhoudsmaterieel. Ook komen 26 medewerkers van Eltel over naar Strukton Rail. Met de overname versterkt Strukton Rail Denemarken zijn technologische positie op het gebied van bovenleidingen en spooronderhoud.

Volgend op de overname van de Deense railactiviteiten van Eltel heeft Strukton Rail AB op 29 maart 2018 de Zweedse activiteiten van Eltel overgenomen. Ook deze transactie betreft een overname van contracten, spooronderhoudsmaterieel en medewerkers.

Op 13 april 2018 heeft Strukton Groep een nieuwe financiering afgesloten met een einddatum van 13 april 2021 en een verlengingsoptie tot maximaal 13 april 2023. De hoofdlijnen van deze financiering zijn:

- Looptijd van 3 jaar met twee keer een mogelijkheid tot verlenging met een jaar
- Geen verplichte aflossingen tot de einddatum
- Committed Revolving Credit Facility van 115 miljoen euro, tot ultimo 2018 bedraagt de kredietmarge 150 bps (all-in). Vanaf 2019 is de kredietmarge afhankelijk van een pricegrid die gekoppeld is aan de leverage ratio (price range van 100 tot 175 bps)
- Gecommitteerde bankgarantielijnen ter grootte van 130 miljoen euro specifiek voor het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië
- Ongecommitteerde (bank)garantielijnen ter grootte van 180 miljoen euro, verstrekt door in totaal vijf garantieverstrekende instellingen.

SEGMENTATIE

Oranjewoud N.V. rapporteert over de segmenten Advies- en ingenieursdiensten, Railsystemen, Civiele infrastructuur, Internationale infrastructuur en railsystemen, Techniek en gebouwen en Overig.

ADVIES- EN INGENIEURSDIENSTEN

in EUR x miljoen	2017	2016
Netto-omzet	396,6	388,4
Operationeel resultaat (ebitda)	29,8	14,3

Orderportefeuille	241,7	234,9
-------------------	-------	-------

Aantal medewerkers (ultimo)	3155	3052
-----------------------------	------	------

De netto-omzet in het segment Advies- en ingenieursdiensten is in 2017 396,6 miljoen euro (2016: 388,4 miljoen euro). Het operationeel resultaat is 29,8 miljoen euro (2016: 14,3 miljoen euro). De stijging van het aantal medewerkers per ultimo 2017 tot 3155 (2016: 3052) is met name veroorzaakt door de acquisitie van Iceasca Consultores met per ultimo 2017 88 medewerkers in dienst.

Het economisch herstel in **Nederland** heeft in 2017 doorgezet. De Nederlandse overheid voert een procyclisch begrotingsbeleid en stimuleert hiermee de economische groei verder. Als gevolg van die groei begint krapte op de arbeidsmarkt te ontstaan, waardoor salarissen stijgen; een ontwikkeling waar ook Antea Group mee te maken heeft. Antea Nederland heeft zijn leidende positie, ondanks toenemende concurrentie, wederom weten te handhaven en het heeft de hoogste omzet en operationeel resultaat in de historie van het bedrijf gerealiseerd. De orderportefeuille is gestegen naar 84,0 miljoen euro (2016: 75,7 miljoen euro). Het aantal medewerkers is gestegen naar 1434 (2016: 1415).

Ten opzichte van het vorige jaar zijn de marktomstandigheden in 2017 in **België** nauwelijks gewijzigd. Prijsdruk, terughoudende opdrachtgevers en relatief hoge offertekosten blijven de ontwikkeling beïnvloeden. Desondanks heeft Antea België een stijging van omzet en operationeel resultaat weten te realiseren. De orderportefeuille is gestegen naar 31,8 miljoen euro (2016: 28,1 miljoen euro) en het aantal medewerkers is gelijk gebleven (2016).

De economie in **Frankrijk** laat in 2017 een duidelijk herstel zien. Het stimuleringsbeleid van de Franse overheid begint zijn vruchten af te werpen en de verwachtingen van marktpartijen zijn positief. Ook de arbeidsmarkt begint aan te trekken. De uitdagende reorganisatie en optimalisatie in Frankrijk na de overname van Groupe IRH is in 2017 positief verlopen. De omzet steeg licht, het operationeel resultaat van Antea Frankrijk dat in 2016 negatief was, is in 2017 duidelijk positief uitgekomen. De orderportefeuille is vrijwel stabiel gebleven op 57,7 miljoen euro (2016: 58,3 miljoen euro). Het aantal medewerkers is 839 (2016: 859).

In de **Verenigde Staten** is de strategie van verdere diversificatie van het producten- en dienstenaanbod in 2017 doorgezet. In 2010 was Antea Verenigde Staten nog voor 50% afhankelijk van opdrachten uit de olie- en gasindustrie. Tegenwoordig is het bedrijf voor minder dan 25% afhankelijk van één bepaalde sector. Mede als gevolg van het aflopen van Environmental Liability Transfer-projecten (ELT's) zijn zowel omzet als operationeel resultaat licht gedaald ten opzichte van vorig jaar. De orderportefeuille is gedaald naar 53,0 miljoen euro (2016: 67,9 miljoen euro) en het aantal medewerkers is gedaald naar 385 (2016: 414).

Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid binnen Antea Group

Inspelen op de vragen van vandaag en de antwoorden van morgen. Dát is waar Antea Group voor staat: 'Understanding today. Improving tomorrow'. Samen met opdrachtgevers wordt elke dag aan een betere en duurzame leefomgeving gewerkt. Een omgeving waar we met elkaar prettig kunnen wonen, werken en recreëren. Niet alleen vandaag, juist ook in de toekomst. Duurzaam ondernemen kan alleen in samenspraak met de wereld om ons heen. Antea Group pakt zijn verantwoordelijkheid in eigen huis, in relaties met opdrachtgevers en partners én in de keten. Duurzaamheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen, volhoudbaarheid, corporate social responsibility; het zijn wat Antea Group betreft synoniemen voor het verstandig omgaan met de onderneming. Daarbij wordt steeds gezocht naar de balans tussen de P's van Profit, People en Planet, zodat de onderneming nu en in de toekomst relevant blijft voor markt en samenleving.

RAILSYSTEMEN

Tot de kernactiviteiten van Strukton Rail behoren nieuwbouw, vernieuwing, beheer en onderhoud van rail(systemen) en treinsystemen zowel heavy rail als light rail (inclusief tractie en bovenleiding, seinwezen, telecommunicatie en informatie- en besturingssystemen), ontwerp, bouw, installatie en inbedrijfstelling van elektrische systemen voor rolling stock, data-acquisitie en datamanagement en systeemintegratie. Strukton Rail is gespecialiseerd in asset management, hooggemechaniseerde werkmethode en machines, monitoringsystemen, meet- en inspectietreinen, energiesystemen, tractie-elektronica en boordnetsystemen en installatie en integratie van ERTMS en andere treinbeveiligingssystemen.

in EUR x miljoen	2017	2016
Netto-omzet	877,9	828,9
Operationeel resultaat (ebitda)	63,4	48,3

Orderportefeuille	1.897	1.486
-------------------	-------	-------

Aantal medewerkers (ultimo)	3743	3497
-----------------------------	------	------

Het segment Railsystemen heeft in 2017 naar tevredenheid gepresteerd. Rail Nederland heeft een goede performance gerealiseerd en heeft zijn positie als marktleider herbevestigd door het binnenhalen van diverse contracten voor prestatiegericht onderhoud. Ook de thuislanden Zweden, Denemarken

en Italië hebben een goed resultaat gerealiseerd. In de nieuwe focuslanden Australië en de Verenigde Staten heeft Rail de eerste opdrachten uitgevoerd. De vooruitzichten zijn veelbelovend.

De orderportefeuille van het segment Railsystemen is met 411 miljoen euro gestegen tot 1.897 miljoen euro (2016: 1.486 miljoen euro). In Nederland zijn diverse contracten voor prestatiegericht onderhoud binnen gehaald. Daarnaast heeft Italië een aantal grote onderhoudscontracten verworven in 2017. De orderportefeuille in Zweden en Denemarken is goed. De samenstelling van de orderportefeuille in Zweden is gewijzigd ten opzichte van eerdere jaren doordat de nadruk in het soort werk is komen te liggen op onderhoud. De markt in België is moeilijk.

CIVIELE INFRASTRUCTUUR

Tot de kernactiviteiten van Strukton Civiel behoren ontwerp, realisatie, beheer en onderhoud van geïntegreerde infrastructurele projecten, kunstwerken, wegenbouw, ondergronds bouwen, waterbouw en betonbouw. Strukton Civiel is gespecialiseerd in funderingstechnieken, bitumen, milieutechniek, asset management, renovatie van bruggen en sluizen, verkeerstechnieken (verkeers- en tunneltechnische installaties), prefab beton, geluidsschermen, grond- en afvalstoffenbeheer, verkeersgeleidingen en incidentmanagement.

in EUR x miljoen	2017	2016
Netto-omzet	420,9	483,8
Operationeel resultaat (ebitda)	-4,9	4,6
Orderportefeuille	335	341
Aantal medewerkers (ultimo)	1221	1253

Civiel heeft een negatief operationeel resultaat gerealiseerd in het boekjaar. Dit is het gevolg van een relatief lage productie in combinatie met een aantal tegenvallende projecten. De lage productie is het gevolg van afronding van de realisatiefase van een aantal grote projecten in 2016 en lagere productie dan voorgaand jaar bij de regiobedrijven. Bij de regio's en deelbedrijven van Civiel worden stappen gezet om de risico's te verkleinen en de kwaliteit van het werk te vergroten. Het blijft van belang om te zoeken naar een goede balans tussen winst en risico's. In 2018 zullen de civiele activiteiten en specialisten van Strukton Civiel en Strukton International worden geïntegreerd.

De orderportefeuille ligt in lijn met voorgaand jaar. De verlaging van het risicoprofiel, waarbij de werkinhoudelijke nadruk is verschoven van projecten naar beheer en onderhoud, heeft in 2016 al zijn weerslag gehad op de orderportefeuille. De orderportefeuille eind 2017 is goed.

INTERNATIONALE INFRASTRUCTUUR EN RAILSISTEMEN

Strukton International legt de nadruk op het internationaal vermarkten van specialismen, zoals tractie-elektronica en boordnetsystemen, monitoringsystemen, energiesystemen,

polymeer modified bitumen (pmb), afzink- en onderwater technieken en funderingstechnieken. De combinatie van specialismen en rail-civieltechnische kennis geeft Strukton een unieke positie bij de aanleg van geïntegreerde rail- en civiele infrastructurele projecten in dichtbevolkte gebieden, havens en verbindingen van havens met het binnenland. Strukton International richt zich vooral op projecten waar zijn kennis repeterend kan worden ingezet.

in EUR x miljoen	2017	2016
Netto-omzet	268,0	244,1
Operationeel resultaat (ebitda)	0,9	8,4
Ebitda plus deelnemingsresultaat	9,6	15,7
Orderportefeuille	278	520
Aantal medewerkers (ultimo)	136	155

Het operationeel resultaat van het segment Internationale infrastructuur en railsystemen wordt met name gedreven door het metroproject in Riyad (Saoedi-Arabië). Het gerealiseerde operationele resultaat inclusief deelnemingsresultaat in 2017 bedraagt 9,6 miljoen euro en ligt hiermee onder het resultaat van voorgaand boekjaar. Dit is met name het gevolg van het feit dat de piek van de civiele productie van de 'construction joint venture' (CJV) van het metroproject in Riyad in 2016 reeds was bereikt. Ondanks het feit dat de productie op de CJV is gedaald zijn de totale bedrijfsopbrengsten van dit segment gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de hogere productie van andere activiteiten in het metroproject in Riyad, waarop de margebijdrage voor Strukton beperkt is. De voortgang van het metroproject verloopt volgens planning. Het project is naar verwachting in 2020 afgerond. De resultaatverwachting voor het gehele project blijft onveranderd.

Bij Strukton International is de orderportefeuille afgenomen van 520 miljoen euro naar 278 miljoen euro. Deze daling is het gevolg van de gerealiseerde productie van het metroproject in Riyad. De voortgang van het metroproject in Riyad bedraagt per 31 december 2017 circa 64% en ligt in lijn met de planning.

TECHNIEK EN GEBOUWEN

Strukton Worksphere (segment Techniek en gebouwen) is actief op het gebied van ontwerp, ontwikkeling, realisatie, onderhoud en exploitatie van technische installaties en gebouwen in Nederland. Onderhouds-werk en beheer vormen de basis van de activiteiten, waarbij de organisatie zich richt op de markten zorg, industrie, mobiliteitsknooppunten en kantoren.

in EUR x miljoen	2017	2016
Netto-omzet	347,5	323,2
Operationeel resultaat (ebitda)	4,3	-5,9
Orderportefeuille	549	502
Aantal medewerkers (ultimo)	1765	1701

Het resultaat van het segment Techniek en gebouwen is beter dan voorgaand jaar. Dit is met name het gevolg van de in boekjaar 2016 gevormde verliesvoorziening voor het project RIVM/CBG. Het project is onder controle. In 2017 is een technische oplossing overeengekomen voor de trillingenproblematiek met betrekking tot dit project. Een commissie van deskundigen heeft advies uitgebracht over de financiële compensatie. De financiering is aangepast. De bouwwerkzaamheden zijn gestart. Strukton is in een vergevorderd stadium om de aandelen van consortiumpartners Hurks en Heijmans over te nemen. De in 2016 gevormde verliesvoorziening blijft op hetzelfde niveau gehandhaafd. Naast RIVM vergde nog een aantal verlieslatende projecten binnen het segment de aandacht. De onderdelen 'revitalisering en ontwikkeling' en 'beheer en onderhoud' presteerden goed. De gekozen strategie werpt haar vruchten af.

De orderportefeuille is gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. De mix van opdrachten sluit goed aan op de strategie van Strukton WorkspHERE.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid binnen Strukton Groep
Maatschappelijk verantwoord ondernemen raakt steeds meer verweven in de bedrijfsvoering van Strukton. 'Samen denken in levensduur' is de kern van het mvo-beleid, met people, planet en profit als pijlers van dat beleid.

Vanuit een pragmatische grondslag wil Strukton in het eigen bedrijf en in ketensamenwerkingen meer betekenen voor people, planet en profit. Het woord 'samen' in het motto is essentieel in het beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo). Het duidt op samenwerking, niet alleen met collega's, maar ook met opdrachtgevers, leveranciers, onderaannemers, andere ketenpartners en de omgeving waarin Strukton actief is. Daarbij gaat het om veiligheid, de levensduur van materiaal en materieel, de kwaliteit van producten en diensten, aandacht voor de natuur, duurzaamheid van relaties en gezondheid en vitaliteit van medewerkers.

OVERIG

in EUR x miljoen	2017	2016
Netto-omzet	73,8	47,2
Operationeel resultaat (ebitda)	3,4	1,7
Orderportefeuille	16,9	16,4
Aantal medewerkers (ultimo)	212	206

In het segment Overig wordt gerapporteerd over de onderdelen Sport en Detachering.

SPORT

Sport bestaat uit Antea Sport Nederland, J & E Sports en Edel Grass. De omzet en het operationeel resultaat zijn ten opzichte van 2016 gestegen, met name als gevolg van de overname van 50% van de aandelen in Edel Grass eind december 2016. De

orderportefeuille is gestegen naar 14,0 miljoen euro (2016: 7,9 miljoen euro) en het aantal medewerkers is gestegen naar 55 (2016: 32).

DETACHERING

In 2017 hebben de detachingsbedrijven kunnen profiteren van het economisch herstel in Nederland. Ten opzichte van 2016 zijn zowel de omzet als met name het bedrijfsresultaat gestegen. Het aantrekken van goed gekwalificeerd hoger opgeleid technisch personeel blijft een uitdaging. De orderportefeuille is nagenoeg gelijk gebleven op 2,9 miljoen euro, terwijl het aantal medewerkers is afgenomen naar 157 (2016: 174).

INTERNE BEHEERSING

Oranjewoud N.V. verricht een breed scala aan activiteiten, uitgevoerd door de diverse werkmaatschappijen, op het gebied van water, infrastructuur, milieu en ruimtelijke ordening. De interne beheersing is georganiseerd op het niveau van de verschillende werkmaatschappijen en beperkt aanwezig op het niveau van Oranjewoud N.V. zelf. Dat is een bewuste keuze geweest, het bevordert het ondernemerschap. Echter, als gevolg van de toegenomen complexiteit van de omgeving waarin de groep opereert (qua risico's, juridische context en de toename van internationale business) is het noodzakelijk om ook op het niveau van Oranjewoud N.V., in aanvulling op reeds bestaande procedures, aanvullende procedures op te stellen en te implementeren op bijvoorbeeld het gebied van internal audit en daaraan gerelateerde processen. Deze procedures worden vastgelegd in een handboek en, als een minimum vereiste, van toepassing verklaard op de activiteiten van de werkmaatschappijen.

De strategie van de Groep is erop gericht om de risico's in de orderportefeuille en de order-intake te verlagen. In 2017 zijn op dit punt belangrijke stappen gezet.

Ook op het gebied van compliance en "duty of care" is de organisatie druk met een verbetertraject. Het belang van het juiste compliance beleid en "duty of care" wordt steeds groter. Enerzijds wordt dit belang beïnvloed door de internationale ambitie van de Groep en anderzijds door de steeds veranderende maatschappelijke context waarbinnen de Groep opereert.

Zonder uitputtend te willen zijn, betreft het onder meer de volgende onderwerpen om tot verdere verbetering te komen:

- De interne procedures op het gebied van anti-corruptie en integriteit zijn verder versterkt, onder meer in de Code of Conduct. De onderneming maakt daarbij mede gebruik van deskundigheid van derde partijen
- Compliance officers zijn aangesteld en opgeleid en medewerkers die betrokken zijn bij internationale tenders en opdrachten krijgen trainingen op het gebied van compliance
- Best practices op het punt van compliance en 'duty of care' worden uitgewisseld met vergelijkbare ondernemingen in onze branche
- In de huidige standaard agentenovereenkomst zijn – niet uitputtend – informatieverplichtingen, anti-corruptiebepa-

lingen en compliance met de Gedragscode Integer Zaken doen opgenomen. Agenten met bestaande overeenkomsten, verklaren dit laatste jaarlijks in een 'Letter of representation'

- Buitenlandse agenten worden gescreend op goed gedrag, onder andere via een Amerikaanse database
- Er zijn interne controles gedaan en onderliggende documentatie is opgebouwd om de toekomstige of reeds uitgevoerde activiteiten van agenten te onderbouwen (notulen, e-mails, brieven)
- Reeds bestaande agentenovereenkomsten zijn waar mogelijk verbeterd en aangepast.

KAPITAALSTRUCTUUR

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt per 31 december 2017 10.000.000 euro bestaande uit 100.000.000 aandelen A en B van elk 0,10 euro. Het geplaatst en volgestort kapitaal bedraagt 62.872.869 aandelen elk 0,10 euro groot. Het geplaatst kapitaal bestaat per 31 december 2017 (en 2016) uit 2.955.307 euro aandelen A en 3.331.980 euro aandelen B. Voor aandelen B is, in tegenstelling tot aandelen A, geen beursnotering aangevraagd. Er is geen verschil in zeggenschap tussen de aandelen A en B.

FINANCIERING EN FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Algemeen

De belangrijkste financiële instrumenten van de Groep omvatten bankleningen en -kredieten en geldmiddelen en kas-equivalenten. De Groep maakt daarnaast gebruik van interest rate swaps en inflatieswaps om de rente- en inflatierisico's uit hoofde van concern- en projectfinancieringen af te dekken. De belangrijkste doelstelling van de financiële instrumenten is financiering aan te trekken voor de bedrijfsactiviteiten van de Groep. Verder bestaan verschillende andere financiële vaste activa en passiva, zoals handelsvorderingen en schulden aan leveranciers, die direct voortvloeien uit de bedrijfsactiviteiten. Er zijn geen derivaten en geen financiële instrumenten voor handelsdoeleinden.

Alle financiële activa en verplichtingen met uitzondering van de op reële waarde gewaardeerde pps-vorderingen en derivaten, zijn gewaardeerd conform de categorie "leningen en vorderingen" zoals bedoeld in IAS 39.

Financiële Convenanten

Oranjewoud N.V. is het gehele jaar 2017 en per 31 december 2017 compliant ten aanzien van de met de banken overeengekomen convenanten.

Strukton Groep N.V. (Strukton) heeft zijn eigen financieringsarrangement dat volledig ringfenced is van de financiering van Oranjewoud N.V. Strukton is het gehele jaar 2017 en per 31 december 2017 compliant ten aanzien van de met de banken overeengekomen convenanten.

Renterisico

Kredieten zijn nodig door de mismatch tussen vorderingen en schulden. Kredieten met een variabele rente zijn blootgesteld

aan het risico van verandering in kasstromen ten gevolge van rentewijzigingen. Het beleid van de Groep is erop gericht om langlopende financieringen deels tegen een vaste rente af te sluiten. Om dit te bewerkstelligen worden renteswaps afgesloten. Het renterisico met betrekking tot de financiering van pps-projecten wordt altijd afgedekt met behulp van renteswaps.

Valutarisico

Het merendeel van de activiteiten van de Groep vindt plaats in het eurogebied. Daarnaast is in 2013 het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië, gestart. Voor het metroproject in Riyad wordt het vreemde valutarisico op een groot gedeelte van de toekomstige kasstromen in US dollars afgedekt. Incidentele posities in vreemde valuta worden afgedekt met valutatermijncontracten. Het vreemde valutarisico op het eigen vermogen van buitenlandse dochters en de aan deze dochters verstrekte langlopende leningen, het zogenaamde translatierisico, wordt niet ingedekt, met uitzondering van Antea Verenigde Staten.

Kredietrisico

Een belangrijk deel van de opdrachtgevers bestaat uit publieke organisaties (overheden) waardoor het kredietrisico minimaal is. Bij leveringen aan private opdrachtgevers, hoger dan een bepaald bedrag, wordt ook het kredietrisico in de contractbeoordeling betrokken. Daarenboven worden opdrachten naar voortgang van de projecten (vooruit) gefactureerd. De beschikbare liquiditeiten zijn ondergebracht bij kredietwaardige bancaire instellingen.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de Groep niet op het vereiste moment aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. De uitgangspunten van het liquiditeitsbeheer zijn dat voldoende liquiditeitsruimte aanwezig is om te kunnen voldoen aan huidige en toekomstige financiële verplichtingen, in normale en bijzondere omstandigheden, zonder dat daarbij onaanvaardbare verliezen worden geleden of de reputatie van de Groep in gevaar komt. Met behulp van voortschrijdende liquiditeitsprognoses wordt vastgesteld of voldoende liquiditeit beschikbaar is. Bij langlopende contracten wordt veelal aan opdrachtgevers om termijnbetalingen gevraagd voor de financiering van de projectkosten.

Bankgaranties

Voor projecten, huurcontracten en investerings-verplichtingen zijn door de Groep bankgaranties afgegeven.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN EN DUURZAAMHEID

Investeren in de toekomst

Een evenwicht zoeken tussen financieel economische resultaten, sociale en personeelsbelangen en het milieu. Niet alleen denken aan het hier en nu, maar ook rekening houden met toekomstige generaties. Oranjewoud N.V. is bewust bezig met duurzaam ondernemen. Het gaat daarbij om duurzaamheid in de business, duurzame bedrijfsvoering, vrijwilligerswerk door medewerkers en maatschappelijke sponsoring. Er ontstaat

in de markt steeds meer vraag naar duurzame oplossingen en toepassingen. Oranjewoud N.V. beweegt mee met deze waardevolle ontwikkeling. Voor specifieke informatie over activiteiten en projecten in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid wordt verwezen naar de toelichtingen in de Segmentatie.

Integriteit

Wij staan voor integriteit. Integriteit betekent dat we altijd werken volgens de hoogste professionele en ethische normen en dat we vertrouwen opbouwen door transparant en eerlijk te zijn. Dit in relatie tot alle stakeholders, zowel klanten, aandeelhouders, partners als werknemers.

Betrouwbaar partner

Wij zijn een betrouwbare partner voor onze klanten en streven ernaar onze producten en diensten te leveren met oog voor de belangen van onze partners. We bieden aan onder voorwaarden die geen afbreuk doen aan ons onafhankelijke professionele oordeel en streven naar het creëren van optimale waarde voor klanten.

Dilemma's

Het is ondoenlijk om voor alle potentiële dilemma's een draaiboek te maken. We stimuleren echter onze werknemers om (zakelijke) dilemma's met elkaar en met het management te bespreken.

Corruptiebestrijding

We ondersteunen de principes van vrij ondernemen en eerlijke concurrentie en houden rekening met de geldende voorschriften. Onze bedrijfscode biedt specifieke richtlijnen met betrekking tot geschenken, gastvrijheid en betalingen aan derden. Gerichte instructies tegen corruptie zijn beschikbaar. Bekendheid met de bedrijfscode wordt jaarlijks getoetst bij alle medewerkers.

Verantwoord werkgever

Onze medewerkers zijn onze assets en vormen de sleutel tot het succes van de Groep. Wij vinden het belangrijk om onze medewerkers, naast een breed en flexibel pakket aan arbeidsvoorwaarden, ook ondersteuning te bieden in de ontwikkeling van kennis en vaardigheden. En dat alles in een gezonde, veilige en professionele werkomgeving. Elke medewerker heeft gelijke kansen op persoonlijke erkenning, (loopbaan) ontwikkeling en compensatie, ongeacht geslacht, leeftijd, achtergrond of overtuiging.

Sociale aangelegenheden

In de landen waarin de Groep actief is, volgen we de vigerende wet- en regelgeving en respecteren we de cultuur en de belangen van de samenleving. We streven ernaar om de kwaliteit van de wereld om ons heen te verbeteren.

Personele aangelegenheden

De Groep waardeert zijn werknemers en respecteert hun mensen- en arbeidsrechten, zodat ze kunnen werken in een veilige, gezonde en professionele werkomgeving. Een omgeving waarin collega's samenwerken. De Groep heeft de ambitie om tot de top te behoren van werkgevers in de landen waarin ze actief is. Elke medewerker heeft gelijke kansen op persoonlijke erkenning, (loopbaan) ontwikkeling en compensatie, ongeacht geslacht, leeftijd, achtergrond of overtuiging. Er geldt een zero-tolerance beleid op het gebied van discriminatie of intimidatie. Personele gegevens worden door de Groep in overeenstemming met de toepasselijke wetgeving inzake gegevensbescherming verwerkt en behandeld.

Mensen- en arbeidsrechten

De Groep respecteert mensenrechten en arbeidsrechten als integraal onderdeel van verantwoordelijk zakelijk gedrag; verbiedt het gebruik van elke vorm van dwangarbeid en mensenhandel, inclusief arbeidshandelingen van mensen jonger dan de van toepassing zijnde wettelijke minimumleeftijd; accepteert geen intimidatie, respectloos of ongepast gedrag; focust op veiligheid, gezondheid en welzijn; bevordert een goede balans tussen werk en privé en streeft naar een marktconforme beloning.

Diversiteitsbeleid

Om een afspiegeling te zijn van de maatschappij is het voor de Groep van belang om na te denken over de diversiteit van het personeelsbestand. Diversiteit bevordert het begrip voor alle facetten van onze in- en externe omgeving en voor onze relatie met alle stakeholders en ondersteunt onze strategie internationaal en op het gebied van innovatie en digitale transformatie. We streven ernaar om in 2018 ons beleid inzake diversiteit te kwalificeren en waar mogelijk te kwantificeren.

2018

De in 2017 behaalde resultaten en strategische focus van de segmenten waarover de Groep rapporteert, geven bevestiging en vertrouwen voor de toekomst. De Raad van Bestuur doet echter geen kwantitatieve uitspraken over de verwachte resultaten voor 2018.

BESTUURSVERKLARING EX ARTIKEL 5:25C SUB 2C VAN DE WET OP HET FINANCIËEL TOEZICHT

Wij bevestigen dat de jaarrekening, opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals die zijn goedgekeurd door de Europese Unie alsmede in overeenstemming met BW 2 Titel 9, een getrouw beeld geeft van de activa, passiva, financiële positie en resultaten van Oranjewoud N.V. en de gezamenlijk in de consolidatie opgenomen ondernemingen en dat het jaarverslag van de Raad van Bestuur een getrouw beeld geeft omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar en van de met hem verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in zijn jaarrekening zijn opgenomen en dat in het jaarverslag de wezenlijke risico's waarmee de Groep wordt geconfronteerd, zijn beschreven.

CORPORATE GOVERNANCE

Organisatie

Oranjewoud N.V. wordt bestuurd door een Raad van Bestuur onder toezicht van een Raad van Commissarissen. De algemene vergadering van aandeelhouders (de “Algemene Vergadering”) benoemt en ontslaat de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is belast met het besturen van de vennootschap en richt zich daarbij naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden ondernemingen. Leden van de Raad van Bestuur worden benoemd door de Algemene Vergadering. Een lid van de Raad van Bestuur treedt uiterlijk af op de dag waarop de jaarlijkse algemene vergadering wordt gehouden in het vierde kalenderjaar na het jaar waarin hij voor het laatst werd benoemd en is – indien overeenkomstig deze bepaling afgetreden – terstond herbenoembaar. De Raad van Commissarissen draagt voor iedere vacature één of meer kandidaten voor. De Algemene Vergadering kan aan een bindende voordracht het bindende karakter ontnemen door een besluit genomen met een gewone meerderheid van de uitgebrachte stemmen die ten minste een derde van het geplaatste kapitaal van de vennootschap vertegenwoordigen. De Algemene Vergadering kan ieder lid van de Raad van Bestuur schorsen of ontslaan. Tot een schorsing of ontslag anders dan op voorstel van de Raad van Commissarissen kan de Algemene Vergadering alleen besluiten met een gewone meerderheid van de uitgebrachte stemmen die ten minste een derde van het geplaatste kapitaal van de vennootschap vertegenwoordigen. Een lid van de Raad van Bestuur kan ook door de Raad van Commissarissen worden geschorst.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Hij staat het bestuur met raad terzijde. Bij de vervulling van hun taak richten de commissarissen zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden ondernemingen. De Raad van Commissarissen bestaat uit ten minste drie commissarissen. Commissarissen worden op voordracht van de Raad van Commissarissen benoemd door de Algemene Vergadering. Elke commissaris treedt uiterlijk af op de dag van de eerste Algemene Vergadering die gehouden wordt nadat vier jaren na zijn laatste benoeming zijn verlopen. De commissarissen treden periodiek af volgens een door de Raad van Commissarissen vastgesteld rooster. De Algemene Vergadering kan bij volstreekte meerderheid van uitgebrachte stemmen, vertegenwoordigend ten minste een derde van het geplaatste kapitaal, het vertrouwen in de Raad van Commissarissen opzeggen.

Aandeelhoudersvergadering

Oranjewoud N.V. belegt ten minste jaarlijks een algemene vergadering van aandeelhouders. De Algemene Vergadering wordt bijeengeroepen door de Raad van Commissarissen of de Raad van Bestuur. In de Algemene Vergadering worden

ten minste besproken en/of vastgesteld: het jaarverslag, de jaarrekening, het voorstel tot uitkering van dividend (indien van toepassing) en de benoeming van de externe accountant. Andere onderwerpen kunnen door de Raad van Commissarissen of de Raad van Bestuur aan de orde worden gesteld en aangekondigd met inachtneming van de bepalingen in de statuten, zoals het verlenen van kwijting aan de leden van de Raad van Bestuur en van de Raad van Commissarissen, het reserverings- en dividendbeleid, de aanwijzing van een orgaan van de vennootschap dat bevoegd is tot uitgifte van aandelen, en/of machtiging van de Raad van Bestuur tot het doen verkrijgen van eigen aandelen door de vennootschap.

Statuten

Oranjewoud N.V. is een naamloze vennootschap naar Nederlands recht. De Algemene Vergadering is bevoegd tot statutenwijziging, met dien verstande dat een besluit daartoe alleen genomen kan worden op voorstel van de Raad van Bestuur. Het voorstel van het Bestuur is onderworpen aan de goedkeuring van de Raad van Commissarissen. De laatste statutenwijziging van Oranjewoud N.V. heeft op 29 oktober 2010 plaatsgevonden.

Aandelen

Oranjewoud N.V. heeft een maatschappelijk kapitaal van 10.000.000 euro, bestaande uit 50.000.000 aandelen A en 50.000.000 aandelen B, elk met een nominale waarde van 0,10 euro. Per 31 december 2017 bedraagt het geplaatste kapitaal 6.287.286,90 euro, bestaande uit 29.553.066 aandelen A en 33.319.803 aandelen B.

De aandelen B zijn, in tegenstelling tot de aandelen A, niet beursgenoteerd. Er is geen verschil in zeggenschap tussen de aandelen A en aandelen B.

Uitgifte van nieuwe aandelen

De uitgifte van aandelen geschiedt ingevolge een besluit van de Algemene Vergadering of krachtens besluit van de Raad van Bestuur, indien en voor zover die raad daartoe door de Algemene Vergadering is aangewezen. Het besluit is onderworpen aan de goedkeuring van de Raad van Commissarissen. Deze bevoegdheid betreft alle nog niet uitgegeven aandelen van het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap. De duur van de bevoegdheid wordt vastgesteld bij besluit van de Algemene Vergadering en bedraagt ten hoogste vijf jaren. In de Algemene Vergadering van september 2017 is voor een periode van 18 maanden vanaf de datum van deze vergadering, aan het Bestuur de bevoegdheid toegekend tot het uitgeven van aandelen en het verlenen van rechten tot het nemen van aandelen, met een maximum van 10% van het ten tijde van deze vergadering uitstaande kapitaal, vermeerderd met maximaal 20% indien de toekenning of uitgifte plaatsvindt in het kader van een fusie of overname.

Verkrijgen van eigen aandelen

De vennootschap mag volgestorte eigen aandelen verkrijgen, doch slechts om niet of indien: a) het uitkeerbare eigen vermogen ten minste gelijk is aan de verkrijgingsprijs; en b)

het gezamenlijke nominale bedrag van de aandelen die de vennootschap verkrijgt, houdt of in pand houdt of die worden gehouden door een dochtermaatschappij, niet meer belooft dan 50% van het geplaatste kapitaal van de vennootschap. Verrijking anders dan om niet kan slechts plaatsvinden indien de Algemene Vergadering het Bestuur daartoe heeft gemachtigd. Het Bestuur heeft geen machtiging gevraagd aan de Algemene Vergadering ten behoeve van de inkoop van eigen aandelen.

Corporate Governance Code

De principes en best practice bepalingen van de Nederlandse Corporate Governance Code van 8 december 2016 (de Code), worden door de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen van Oranjewoud N.V. onderschreven en, tenzij anders weergegeven, toegepast.

Oranjewoud N.V. wijkt op de volgende best practice bepalingen af van de Code:

- 2.2.1 Oranjewoud N.V. heeft een statutair bestuurder, de heer G.P. Sanderink die voor onbepaalde tijd is benoemd. Hij vervult de functie van statutair directeur en heeft daarnaast als directeur-groottaandeelhouder van de vennootschap een bijzondere positie en verantwoordelijkheid. De heer Sanderink ontvangt voor zijn werkzaamheden geen bezoldiging van de vennootschap.
- 2.5.2 Oranjewoud N.V. heeft geen gedragscode op de website gepubliceerd. De activiteiten van Oranjewoud N.V. worden uitgevoerd door de diverse werkmaatschappijen. Strukton Groep en Antea Group hebben hun gedragscode op de respectievelijke websites gepubliceerd. Het bestuur van de werkmaatschappijen ziet toe op de werking en naleving van de gedragscode.
- Oranjewoud N.V. past best practices bepaling 2.7.3 niet toe voor zover het betreft het melden van een transactie met potentieel tegenstrijdig belang aan het bestuur; Oranjewoud N.V. heeft één bestuurder.

In 2017 is geen sprake geweest van een transactie van enige betekenis waarbij tegenstrijdige belangen tussen de bestuurder en Oranjewoud N.V. hebben gespeeld.

RISICOBEBEERSING

Ondernemen is risico's nemen en beheersen. Het risicobeheersingsbeleid van Oranjewoud N.V. richt zich op het beschermen van de Groep tegen gebeurtenissen die het realiseren van de strategische doelstellingen kunnen beperken en die een materiële impact kunnen hebben op de financiële positie van de Groep. Een gerichte marktaanpak, consistente en regelmatige rapportages en het creëren van bewustzijn in alle geledingen in de onderneming zijn belangrijke pijlers van het risicobeheersingsbeleid.

Oranjewoud N.V. beperkt de risico's door goede interne risicobeheersings- en controlesystemen in de bedrijfsonderdelen te verplichten en ziet toe op de toepassing en naleving van die systemen. Belangrijke factoren bij het beheersen van risico's zijn ondermeer betrokkenheid van medewerkers, voorbeeld-

gedrag van het verantwoordelijk management, transparantie en bespreekbaarheid van standpunten en dilemma's.

De bedrijfsonderdelen van de Oranjewoud Groep houden zich bezig met ingenieurs- en adviesdiensten door Antea Group enerzijds en met constructie- en realisatieactiviteiten door Strukton Groep anderzijds. Binnen de kaders van het overkoepelende risicobeheersingsbeleid van Oranjewoud N.V. hebben Strukton Groep en Antea Group hun eigen specifieke risicobeheersingssystemen. De verantwoordelijkheid voor het onderhouden, aanpassen en toepassen van die systemen ligt primair bij de bedrijfsonderdelen zelf.

Alle bedrijfsonderdelen hebben een gedragscode waarin onder meer de bevoegdheden van het verantwoordelijk management zijn beschreven. Deze gedragscodes worden regelmatig geaudit. De audits hebben zowel een continu karakter (onderdeel van de planning- en controlecyclus binnen de Groep) als een incidenteel karakter (audits die worden uitgevoerd door certificerende instellingen of accountants).

Risicobeheersing Strukton Groep

Strukton heeft net als andere ondernemingen te maken met diverse commerciële, operationele en financiële risico's. Deze risico's zijn inherent aan de bedrijfsactiviteiten. De onderneming probeert ze te beperken door een systematische benadering, op zowel strategisch als operationeel niveau.

Strukton identificeert en volgt risico's binnen de onderneming op een gestructureerde wijze. Om risico's adequaat te kunnen beheersen, is het van belang dat het risicobewustzijn breed in de organisatie is verankerd. Strukton stuurt hierop door het stimuleren van een open en transparante bedrijfscultuur.

Voor het beperken van het risicoprofiel voor de organisatie hanteren de directies van de werkmaatschappijen strenge selectiecriteria voor nieuwe projecten. Tenderen doet Strukton alleen op projecten waarin Strukton zijn kerncompetenties kan inzetten, waar de risico's beperkt zijn en waar voldoende zicht is op een goede verdien capaciteit. Met name projecten met een langjarige onderhouds- en beheercomponent hebben de interesse van Strukton.

In lijn met de strategie van de onderneming maakt de Groepsdirectie binnen de risicobereidheid van de onderneming dan ook continu de afweging tussen rendement en risico. Om continuïteit te kunnen waarborgen, is voldoende zicht op een goede verdien capaciteit essentieel.

Op basis van voornoemde systemen, de aangebrachte kaders en de daarbij behorende rapportagestructuur is het risicobeheersings- en controlesysteem naar onze mening adequaat opgezet en heeft dit in het boekjaar naar behoren gefunctioneerd. Wel hebben de Groepsdirectie en de externe accountant verbeterpunten gesignaleerd op het gebied van tendermanagement, projectmanagement, werkkapitaal- en cashmanagement.

De aanwezige risicobeheersings- en controlesystemen verlagen in belangrijke mate het risico op verkeerde beslissingen, het doelbewust omzeilen van beheersingsprocessen en het niet naleven van wetten en regels. Het is echter vrijwel onmogelijk om alle risico's op enig moment te kennen, respectievelijk deze volledig te beschrijven en te beheersen. De bestaande systemen kunnen derhalve geen absolute zekerheid bieden tegen het niet realiseren van doelstellingen, noch kunnen deze alle onjuistheden van materieel belang, waaronder begrepen verlies, fraude, of overtredingen van wetten en regels, geheel voorkomen.

Risicobeheersing Antea Group

Het realiseren van de bedrijfsdoelstellingen en het beheersen van risico's gaan in de dagelijkse praktijk hand in hand. Bij het creëren van bewustzijn en voorkomen van bedrijfsrisico's spelen de volgende factoren een belangrijke rol: uitvoerbaarheid van gestelde doelen, betrokkenheid van medewerkers en voorbeeldgedrag van het verantwoordelijk management, transparantie en bespreekbaarheid van standpunten en dilemma's en ten slotte de handhaving en controle van de risicobeheersingssystemen. De risicobeheersingssystemen zijn afgestemd op aard en omvang van de opdrachtgevers en de opdrachten. Voor de minder complexe opdrachten wordt een meer eenvoudig, maar beproefd en doeltreffend model gebruikt, zoals de gedragsregels, instructies tekenbevoegdheid, een risicobeoordelingsprotocol en uniforme voorwaarden voor het aangaan van verplichtingen. Antea Group is een van de eerste ingenieursbureaus in Nederland, die het ISO 27001 certificaat heeft behaald. De norm staat voor een procesmatige aanpak voor het vaststellen, implementeren, uitvoeren, bewaken, onderhouden en verbeteren van informatiebeveiliging op basis van een Information Security Management System.

Voor multinationale en omvangrijke opdrachten wordt een risicobeheersingssysteem gebruikt dat is afgeleid van de risicobeheersingssystemen van de grote oliemaatschappijen waarvoor wordt gewerkt. De offertes en projectvoortgang worden integraal besproken met het verantwoordelijk management, de financiële managers en de legal counsel. Voor multinationale offertes en opdrachten wordt het Decision Making Framework gebruikt, waarmee de verschillende (project)risico's in kaart worden gebracht, zoals financiële risico's, lokale wet- en regelgeving, omgaan met cultuurverschillen, etc. Alle medewerkers worden regelmatig getraind in het gebruik van de risicobeheersingssystematiek. De toepassing van de risicobeheersingssystemen wordt regelmatig gecontroleerd door group control en group legal van Antea Group.

Internationaal (Wet- en regelgeving)

De bedrijfsonderdelen van Oranjewoud N.V. zijn internationaal actief en de internationalisering neemt toe. Het bestuur van Oranjewoud N.V. heeft duidelijke en verifieerbare regels opgesteld voor het management van alle bedrijfsonderdelen. De landen waarin gewerkt wordt, kennen ieder specifieke aandachtspunten. Voor alle landenorganisaties gelden dezelfde regels voor ondermeer hospitality, omkoping, bijdragen aan politieke of liefdadigheidsinstellingen en naleving van nationa-

le wet- en regelgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden en -voorwaarden. De risicobeheersingssystemen zijn voor alle bedrijfsonderdelen gelijk, met lokale aandachtspunten voor wet- en regelgeving, governance en compliance, verzekeringsvoorwaarden en risicobeheersing. Strategie, risicobeheersing, claims, klanten, compliance en governance zijn onderwerpen die altijd op de agenda staan. Er is daardoor een goed beeld van de financiële en projectadministratie en de operationele gang van zaken van de onderneming.

IT

IT-governance richt zich op informaticaveiligheid en de bedrijfscontinuïteit: effectief en efficiënt gebruik van IT-middelen en het beheer van de informatiebeveiliging. Dit wordt onder meer bereikt door technische oplossingen zoals het creëren van een beveiligde IT-omgeving, back-up van data en het opzetten en onderhouden van herstelplannen en door voorlichtings-programma's voor medewerkers die zich bezig houden met het verwerken van persoonsgegevens.

Financiële instrumenten

Voor de financiële risicobeheersingsmaatregelen wordt verwezen naar toelichting 17 "financiële instrumenten".

Gevoeligheid van resultaten

Overheden en bedrijven die zich namens overheden op de markt begeven zijn belangrijke opdrachtgevers voor de bedrijfsonderdelen van Oranjewoud N.V. Het beleid van deze opdrachtgevers en de daaraan gekoppelde budgetten zijn een belangrijke randvoorwaarde voor het functioneren van de bedrijven binnen de Groep. Vertragingen in politieke besluitvorming en aanpassingen in investeringsbudgetten van overheden zijn van invloed op de opdrachtverlening. De uitkomst van die bezuinigingen is niet te voorspellen. Door een gerichte marktaanpak en diversificatie, zowel nationaal als internationaal, streeft Oranjewoud N.V. ernaar de diversiteit van opdrachtgevers te vergroten en de afhankelijkheid van grote overheidsopdrachtgevers te verkleinen.

Joint Ventures

Het opzetten van joint ventures met diverse partners op operationeel en financieel terrein wordt zowel intern als extern begeleid door specialisten. In de dagelijkse werkzaamheden worden de financiële en projectmatige activiteiten en resultaten besproken met het management van de eenheid waartoe de joint venture behoort en ook met de financiële en juridische medewerkers van Antea Group, Strukton Groep en Oranjewoud N.V.

Veiligheid

Het veiligheidsbeleid binnen de bedrijfsonderdelen is gericht op beheersing en om te voorkomen dat operationele activiteiten leiden tot ongelukken, letselschade en reputatieverlies of dat activiteiten worden uitgevoerd in strijd met wet- en regelgeving. Alle werknemers hebben toegang tot de systemen voor kwaliteit, arbeidsomstandigheden en milieu (KAM). De KAM-systemen worden regelmatig getoetst door externe geaccrediteerde en certificerende instanties. Preventie heeft

binnen de Groep hoge prioriteit. In het veiligheidsbeleid is ook aandacht voor menselijk gedrag als risicofactor. Zorgvuldige voorbereiding van werkzaamheden, analyse van bijna-ongevallen en toolbox-meetings moeten deze risico's minimaliseren.

Aansprakelijkheidsrisico's

Oranjewoud N.V. heeft een centraal verzekeringsbeleid dat primair gericht is op het voorkomen van schommelingen in de resultaten als gevolg van schades in projecten die voor rekening van een onderneming binnen de Groep komen. Dat betekent dat er door Oranjewoud N.V. eisen zijn gesteld aan de dekkingsvereisten en dat op centraal niveau verzekeringen op het gebied van wettelijke aansprakelijkheid, beroepsaansprakelijkheid en meer specifieke varianten daarvan zijn afgesloten. Door de grote verscheidenheid van projecten, zowel in omvang als in complexiteit en door de vereisten die (lokale) wet- en regelgeving opleggen in de verschillende landen waarin de ondernemingen actief zijn, zijn er verschillende aanvullende verzekeringspolissen ingekocht die met die verscheidenheid rekening houden.

Agentencontracten

De Groep maakt beperkt gebruik van agenten. Feitelijk is er slechts één agentencontract dat qua omvang relevant is. Dit is de overeenkomst met de lokale agent voor het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië. Dit project is in de loop van 2013 gestart. Het contract met de lokale agent is overeengekomen in het eerste kwartaal van 2013.

De Raad van Commissarissen van Oranjewoud N.V. heeft in het tweede kwartaal van 2017 onderzoek verricht, mede met behulp van externe deskundigen, naar de totstandkoming van deze overeenkomst, alsmede naar de werking van interne procedures op het gebied van anti-corruptie en integriteit. Op basis van het onderzoek concludeerde de Raad van Commissarissen van Oranjewoud N.V. dat er geen aanwijzingen van mogelijke onregelmatigheden zijn aangetroffen. Wel is naar aanleiding van dit onderzoek vastgesteld dat de interne procedures op het gebied van – niet uitputtend – compliance en het standaardiseren van agentenovereenkomsten verder moesten worden aangescherpt. Gezien de internationale ambitie van de Groep vergt dit proces op continue basis aandacht. Het verbeteren van compliance en risk management is een continu proces en wordt mede beïnvloed door de steeds veranderende maatschappelijke context waarbinnen de Groep opereert.

De Groep heeft sindsdien de volgende herstelmaatregelen gerealiseerd:

- De interne procedures op het gebied van anti-corruptie en integriteit zijn verder versterkt, onder meer in de Code of Conduct. De onderneming maakt daarbij mede gebruik van deskundigheid van derde partijen
- Compliance officers zijn aangesteld en opgeleid en medewerkers die betrokken zijn bij internationale tenders en opdrachten krijgen trainingen op het gebied van compliance
- Best practices op het punt van compliance en 'duty of care' worden uitgewisseld met vergelijkbare ondernemingen in onze branche

- In de huidige standaard agentenovereenkomst zijn – niet uitputtend – informatieverplichtingen, anti-corruptiebepalingen en compliance met de Gedragscode Integer Zaken doen opgenomen. Agenten met bestaande overeenkomsten, verklaren dit laatste jaarlijks in een 'Letter of representation'
- Buitenlandse agenten worden gescreend op goed gedrag, onder andere via een Amerikaanse database
- Er zijn interne controles gedaan en onderliggende documentatie is opgebouwd om de toekomstige of reeds uitgevoerde activiteiten van agenten te onderbouwen (notulen, e-mails, brieven)
- Reeds bestaande agentenovereenkomsten zijn waar mogelijk verbeterd en aangepast.

Status

De status van risicobeheersing binnen Oranjewoud N.V. is in 2017 diverse malen besproken in (gezamenlijke) vergaderingen van de Raad van Bestuur met de Raad van Commissarissen. Geconstateerd werd dat het interne risicobeheersingssysteem in het verslagjaar heeft gefunctioneerd.

IN CONTROL STATEMENT

De Raad van Bestuur verklaart de verantwoordelijkheid te aanvaarden voor de opzet en werking van op de Groep toegesneden interne risicobeheersing- en controlesystemen. De Raad van Bestuur heeft gedurende 2017 op systematische wijze relevante significante risico's alsmede de beheersomgeving geanalyseerd en beoordeeld. Op basis hiervan verklaart de Raad van Bestuur dat de risicobeheersing- en controlesystemen van de financiële rapportage een redelijke mate van zekerheid verschaffen dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat, en dat de risicobeheersing- en controlesystemen in het verslagjaar naar behoren hebben gewerkt.

De aanwezige risicobeheersing- en controlesystemen verlagen in belangrijke mate het risico op verkeerde beslissingen, het doelbewust omzeilen van beheersingprocessen en het niet naleven van wetten en regels. Het is echter vrijwel onmogelijk om alle risico's op enig moment te kennen, respectievelijk deze volledig te beschrijven en te beheersen. De bestaande systemen kunnen derhalve geen absolute zekerheid bieden tegen het niet realiseren van doelstellingen, noch kunnen deze alle onjuistheden van materieel belang, waaronder begrepen verlies, fraude, of overtredingen van wetten en regels geheel voorkomen.

Namens de Raad van Bestuur

G.P. Sanderink

26 april 2018

Jaarrekening 2017

GECONSOLIDEERDE BALANS

(in duizenden euro's)

	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa		
Immateriële vaste activa (1)	79.228	87.912
Materiële vaste activa (2)	168.651	174.750
Vastgoedbeleggingen (3)	5.053	5.533
Geassocieerde deelnemingen en joint ventures (4)	37.923	28.970
Overige financiële vaste activa (5)	33.111	37.969
Uitgestelde belastingvorderingen (6)	46.354	47.786
	370.320	382.920
Vlottende activa		
Voorraden (7)	25.941	31.029
Vorderingen (8)	574.167	659.835
Onderhanden projecten (9)	252.691	329.223
Winstbelasting vorderingen	14.813	7.005
Geldmiddelen en kasequivalenten (10)	198.945	222.781
	1.066.557	1.249.873
Totaal activa	1.436.877	1.632.793
Eigen vermogen		
Geplaatst kapitaal	6.287	6.287
Agioreserve	201.896	201.896
Reserve omrekeningsverschillen	4.933	932
Wettelijke reserve deelnemingen	6.178	7.513
Afdekkingsreserve	(1.861)	(1.945)
Actuariële reserve	(12.740)	(7.896)
Ingehouden winsten	68.461	55.795
Onverdeeld resultaat	38.111	11.331
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van de moedermaatschappij	311.265	273.913
Minderheidsbelangen	37.475	35.156
Groepsvermogen (11)	348.740	309.069
Langlopende verplichtingen		
Uitgestelde personeelsbeloningen (12)	54.857	47.434
Voorzieningen (13)	15.606	16.582
Uitgestelde belastingverplichtingen (6)	9.105	8.932
Achtergestelde leningen (14)	1.000	1.000
Langlopende schulden (14)	52.675	40.676
Totaal langlopende verplichtingen	133.243	114.624
Kortlopende schulden		
Handelscrediteuren	323.471	330.288
Schulden aan kredietinstellingen (10)	35.664	32.936
Onderhanden projecten (9)	235.261	381.749
Verschuldigde winstbelasting	6.667	5.573
Voorzieningen (13)	3.143	2.825
Overige kortlopende schulden (15)	350.688	455.729
Totaal kortlopende schulden	954.894	1.209.100
Totaal passiva	1.436.877	1.632.793

GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

(in duizenden euro's)

	2017	2016
Netto omzet (18)	2.384.730	2.315.565
Overige bedrijfsopbrengsten (19)	1.379	10
Som der bedrijfsopbrengsten	2.386.109	2.315.575
Projectkosten van derden	(1.240.129)	(1.240.685)
Personeelskosten (20)	(841.372)	(807.356)
Overige bedrijfskosten (22)	(207.692)	(196.180)
Afschrijvingen	(44.635)	(45.166)
Totaal bedrijfskosten	(2.333.828)	(2.289.387)
Bedrijfsresultaat	52.281	26.188
Financieringsopbrengsten (23)	5.078	5.808
Financieringskosten (23)	(16.998)	(22.117)
Saldo financiële baten en lasten	(11.920)	(16.309)
Aandeel resultaat na belastingen geassocieerde deelnemingen (4)	12.377	11.645
Resultaat voor belastingen	52.738	21.524
Belastingen (24)	(12.641)	(7.626)
Resultaat na belastingen	40.097	13.898
Toe te rekenen aan:		
Aandeelhouders van de moedermaatschappij	38.111	11.331
Minderheidsbelangen	1.986	2.567
WINST PER AANDEEL (in euro's)		
Netto resultaat per aandeel toe te rekenen aan de aandeelhouders van de moedermaatschappij (gewoon en verwaterd)	0,61	0,19
Gemiddeld aantal uitstaande aandelen	62.872.869	58.948.912

GECONSOLIDEERD OVERZICHT VAN GEREALISEERDE EN NIET-GEREALISEERDE RESULTATEN

(in duizenden euro's)

		2017	2016
Resultaat na belastingen		40.097	13.898
Gerealiseerde resultaten	toel. 32	-	1.972
<u>Totaalresultaat te reclassificeren naar winst-en-verlies in volgende perioden</u>			
Mutaties in reële waarde van derivaten voor hedge accounting		112	75
Winstbelasting effect	toel. 6	(28)	(19)
	toel. 32	84	56
Niet-gerealiseerde resultaten geassocieerde deelnemingen en joint ventures		426	(100)
Winstbelasting effect		-	-
	toel. 32	426	(100)
Koersverschillen vreemde valuta		3.575	1.744
Winstbelasting effect		-	-
	toel. 32	3.575	1.744
Totaalresultaat te reclassificeren naar winst-en-verlies in volgende perioden		4.085	1.700
<u>Totaalresultaat niet te reclassificeren naar winst-en-verlies in volgende perioden</u>			
Mutatie actuariële reserve	toel. 12	(6.273)	(2.879)
Winstbelasting effect	toel. 6	1.429	643
Totaalresultaat niet te reclassificeren naar winst-en-verlies in volgende perioden	toel. 32	(4.844)	(2.236)
Totaalresultaat over de verslagperiode		39.338	15.334
Toe te rekenen aan:			
Aandeelhouders van de moedermaatschappij		37.352	12.767
Minderheidsbelangen		1.986	2.567
Totaalresultaat over de verslagperiode		39.338	15.334

Groepsvermogen	Toe te rekenen aan aandeelhouders van de moedermaatschappij									Minderheidsbe- langen	Totaal
	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Reserve omreke- ningsver- schillen *)	Wettelijke reserve deelne- mingen	Afdek- kings- reserve (*)	Actua- riële reserve	Inge- houden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal eigen vermogen		
Stand per 1 januari 2016	5.873	183.310	(2.684)	8.460	(2.001)	(5.660)	36.760	18.088	242.146	416	242.562
Uitgifte aandelen	414	18.586	-	-	-	-	-	-	19.000	-	19.000
Allocatie verlies 2015	-	-	-	-	-	-	18.088	(18.088)	-	-	-
Subtotaal	6.287	201.896	(2.684)	8.460	(2.001)	(5.660)	54.848	-	261.146	416	261.562
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	-	-	11.331	11.331	2.567	13.898
Gerealiseerde resultaten	-	-	1.972	-	-	-	-	-	1.972	-	1.972
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-	1.644	(947)	56	(2.236)	947	-	(536)	(115)	(651)
Totaal gerealiseerde en niet-gerea- liseerde resultaten na belastingen	-	-	3.616	(947)	56	(2.236)	947	11.331	12.767	2.452	15.219
Ontbinding putoptiecontract CLF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32.288	32.288
Stand per 31 december 2016	6.287	201.896	932	7.513	(1.945)	(7.896)	55.795	11.331	273.913	35.156	309.069
Stand per 1 januari 2017	6.287	201.896	932	7.513	(1.945)	(7.896)	55.795	11.331	273.913	35.156	309.069
Winstinhouding 2016	-	-	-	-	-	-	11.331	(11.331)	-	-	-
Subtotaal	6.287	201.896	932	7.513	(1.945)	(7.896)	67.126	-	273.913	35.156	309.069
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	-	-	38.111	38.111	1.986	40.097
Gerealiseerde resultaten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-	4.001	(1.335)	84	(4.844)	1.335	-	(759)	-	(759)
Totaal gerealiseerde en niet-gerea- liseerde resultaten na belastingen	-	-	4.001	(1.335)	84	(4.844)	1.335	38.111	37.352	1.986	39.338
Overige mutaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	333	333
Stand per 31 december 2017	6.287	201.896	4.933	6.178	(1.861)	(12.740)	68.461	38.111	311.265	37.475	348.740

*) Naast de Wettelijke reserve deelnemingen betreffen ook de Reserve omrekeningsverschillen en de Afdekkingsreserve wettelijke reserves.

GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

(in duizenden euro's)

		2017	2016
Resultaat na belastingen		40.097	13.898
Mutaties zonder kasstroom:			
Resultaat van geassocieerde deelnemingen	toel. 4	(12.377)	(11.645)
Winstbelastingen	toel. 24	12.641	7.626
Financiële baten en lasten	toel. 23	11.920	16.309
Afschrijvingen		44.635	45.166
Bijzondere waardevermindering door beëindiging activiteiten		-	5.209
Mutatie in voorzieningen		1.016	6.062
Kasstroom uit operationele activiteiten voor mutaties in werkkapitaal		97.932	82.625
Mutaties in werkkapitaal:			
Crediteuren		(7.098)	(5.558)
Overige kortlopende schulden		(17.924)	(12.815)
Voorraden		5.283	3.123
Onderhanden projecten		(99.828)	6.224
Handelsdebiteuren		21.258	7.079
Overige vorderingen en overlopende activa		66.283	25.962
Mutaties in werkkapitaal		(32.026)	24.015
Ontvangen dividend geassocieerde deelnemingen		5.825	8.783
Ontvangen rente		4.810	5.007
Betaalde winstbelastingen		(10.696)	(16.708)
		(32.087)	21.097
Kasstroom uit operationele activiteiten		65.845	103.722
Investeringsactiviteiten			
Investerings in immateriële vaste activa	toel. 1	(1.892)	(961)
Investerings in materiële vaste activa	toel. 2	(28.488)	(23.026)
Investerings in vastgoedbeleggingen	toel. 3	-	(160)
Investerings in geassocieerde deelnemingen	toel. 4	(2.261)	(2.508)
Overname deelnemingen	toel. 1	(5.242)	(6.023)
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa, incl. ov. mutaties		3.131	(1.894)
Desinvesteringen in geassocieerde deeln., incl. ov. mutaties		(595)	(286)
Mutatie overige financiële vaste activa		5.261	(4.366)
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		(30.086)	(39.224)
Financieringsactiviteiten			
Aflossingen achtergestelde leningen		-	(9.000)
Opgenomen leningen		10.589	9.090
Aflossingen leningen		(43.535)	(18.349)
Overige mutaties		(75)	(149)
Betaalde rente		(14.427)	(21.207)
Uitgifte aandelen		-	19.000
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		(47.448)	(20.615)
Totale netto kasstroom		(11.689)	43.883
Saldo geldmiddelen en kasequivalenten op 1 januari		189.845	141.897
Koersverschillen op geldmiddelen en kasequivalenten		(14.875)	4.065
Saldo geldmiddelen en kasequivalenten op 31 december	toel. 10	163.281	189.845

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

Informatie over de vennootschap

Oranjewoud N.V. is een naamloze vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd in Nederland te Gouda, Antwerpseweg 8. De aandelen van de vennootschap zijn genoteerd aan de officiële Markt van Euronext N.V. te Amsterdam. Oranjewoud N.V. is voor 97,69% in handen van Sanderink Investments B.V. Sanderink Investments B.V. is voor 100% in handen van Stichting Administratiekantoor Sanderink Investments van Gerard Sanderink. Oranjewoud N.V. is actief op het gebied van advies- en ingenieursdiensten, sport- en vrije tijdsvoorzieningen, detachering, railsystemen, civiele infrastructuur, techniek en gebouwen en pps-concessieprojecten. De organisatie is leverancier van kwalitatief hoogwaardige diensten op het brede terrein van infrastructuur en accommodatie-oplossingen, stedelijke ontwikkeling, bouw, natuur en landschap, milieu en veiligheid en sport- en vrijetijdsvoorzieningen. Oranjewoud N.V. verzorgt daarbij het gehele traject van studie, advies, ontwerp, planvoorbereiding en directievoering tot realisatie, beheer en exploitatie.

De jaarrekening 2017 is op 26 april 2018 opgesteld door het Bestuur met instemming van de Raad van Commissarissen van de vennootschap en zal ter vaststelling worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering op 16 mei 2018.

Uitgangspunten

De (geconsolideerde) jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat de functionele valuta is van de onderneming. De geconsolideerde jaarrekening van de Groep is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals die zijn goedgekeurd door de Europese Unie (IFRS-EU) alsmede in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening 2017 van Oranjewoud N.V. is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling. Voor een nadere toelichting op de redenen hiervoor verwijzen we naar de paragraaf Risicobeheer onder Liquiditeitsrisico.

Gehanteerde grondslagen bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld. De hierna uiteengezette grondslagen voor financiële verslaggeving zijn consistent toegepast voor de gepresenteerde perioden in deze geconsolideerde jaarrekening, met uitzondering van de nog niet toegepaste standaarden en interpretaties.

Nieuw toegepaste en herziene standaarden en interpretaties (IAS/IFRS)

De Groep heeft in 2017 een aantal nieuwe en herziene standaarden toegepast die zijn uitgevaardigd door de International Accounting Standards Board (IASB) en die van kracht zijn op verslagperiodes aanvangend op of na 1 januari 2017. De toepassing van de nieuwe en herziene standaarden heeft geen materiële invloed gehad op de huidige verslagperiode of op voorgaande periodes en zal naar verwachting ook geen toekomstige verslagperiodes beïnvloeden.

Nog niet toegepaste standaarden en interpretaties

De standaarden en interpretaties die op de datum van publicatie van de jaarrekening van de Groep wel waren uitgegeven maar nog niet van kracht waren, worden hierna toegelicht. Waar van toepassing is de Groep voornemens deze toe te passen zodra ze van kracht zijn. De volgende standaarden en interpretaties die in 2017 nog niet verplicht waren, zijn in deze jaarrekening niet toegepast.

IFRS 9 Financiële instrumenten

IFRS 9 is de nieuwe standaard voor de accounting van financiële instrumenten. IFRS 9 is opgedeeld in drie hoofdonderdelen: classificatie en waardering, impairment en hedge-accounting. De belangrijkste verandering binnen classificatie en waardering is dat het business model en de karakteristieken van het financiële instrument leidend zijn geworden. Afhankelijk hiervan worden de financiële activa gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs of de reële waarde. Uit de impactanalyse met betrekking tot IFRS 9 is gebleken dat de classificatie en waardering van financiële activa voor de Groep niet zal wijzigen op basis van IFRS 9.

IFRS 9 geeft aangepaste voorwaarden waaronder hedge-accounting mag worden toegepast. Hoewel de hedge-modellen niet wijzigen, zijn de hedge-accountingregels verlicht. IFRS 9 biedt de mogelijkheid om de oude regelgeving omtrent hedge-accounting te blijven toepassen. De Groep past hedge-accounting toe bij de valutatermijncontracten die zijn

afgesloten voor het Riyad-project. Hierbij zal de Groep de oude standaard (IAS 39) blijven toepassen en niet overgaan naar de nieuwe standaard (IFRS 9). Wel zal moeten worden voldaan aan de uitgebreidere toelichtingsvereisten.

Met betrekking tot impairments wordt in IFRS 9 één waardeverminderingsmodel, op basis van verwachte verliezen, geïntroduceerd ter vervanging van het model dat op reeds geleden verliezen is gebaseerd. Dit betekent dat kredietverliezen eerder zullen moeten worden verantwoord. Uit de impactanalyse die tot op heden heeft plaatsgevonden, is gebleken dat dit voor de Groep mogelijk gevolgen zal hebben voor de waardering van handelsvorderingen, contract-activa en overige vorderingen.

IFRS 9 wordt van kracht voor boekjaren die starten op of na 1 januari 2018. Het cumulatieve effect van de overgang naar IFRS 9 zal in het beginvermogen van 2018 worden verwerkt. Op het moment dat deze jaarrekening wordt gepubliceerd heeft de Groep de impactanalyse over het boekjaar 2017 nog niet gereed. Het effect op het beginvermogen van 2018 zal worden toegelicht in de halfjaar cijfers van 2018.

IFRS 15 Omzet uit contracten met klanten

IFRS 15 bevat nieuwe regels voor het verwerken en toelichten van opbrengsten in de jaarrekening. De standaard is gericht op de rapportage van nuttige informatie aan gebruikers van de jaarrekening, over de aard, hoeveelheid, timing en onzekerheid van opbrengsten en kasstromen die voortvloeien uit de contracten met klanten.

Op basis van IFRS 15 wordt omzet verantwoord wanneer de 'control' over wordt gedragen aan de klant. De nieuwe standaard vervangt IAS 18 'Opbrengsten', IAS 11 'Construction contracts' en gerelateerde interpretaties. De standaard is van kracht voor boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2018 en eerdere toepassing is toegestaan.

De Groep implementeert de standaard in boekjaar 2018. Hierbij wordt de beperkte retrospectieve methode toegepast. Op basis van deze methode worden de vergelijkende cijfers in de jaarrekening van 2018 nog gebaseerd op de oude regelgeving (IAS 11 en IAS 18). De omzetverantwoording in boekjaar 2018 vindt plaats op basis van de nieuwe regelgeving (IFRS 15). In de balans van 2018 zal het effect op het beginvermogen worden verwerkt.

In boekjaar 2017 is de Groep intensief bezig geweest met een impactanalyse om zodoende te identificeren bij welke contracten de wijze van omzetverantwoording wijzigt als gevolg van IFRS 15. Uit de analyses die tot heden hebben plaatsgevonden blijkt dat IFRS 15 geen materiële impact op de beginbalans van 2018 heeft.

De methode van omzetverantwoording zal naar verwachting niet wijzigen. Bij nagenoeg alle contracten waar tot 2018 omzet werd verantwoord op basis van de 'percentage of completion' methode (IAS 11), is de verwachting dat de omzetverantwoording vanaf boekjaar 2018 'over time' (IFRS 15) plaats zal vinden. Deze verwachting is gebaseerd op het feit dat de Groep actief is in ontwikkeling, realisatie, onderhoud en beheer van infrastructurele projecten, gebouwen en technische installaties en railsystemen waar de opdrachtgever de beschikkingsmacht over heeft. Wanneer de beschikkingsmacht tijdens het project bij de opdrachtgever ligt, vindt omzetverantwoording op basis van IFRS 15 plaats naar rato van de voortgang van het project. De voortgang van het project wordt hierbij bepaald op basis van de inputmethode waarbij de voortgang van het project wordt gemeten op basis van de door de entiteit geleverde input om een prestatieverplichting te vervullen. Dit sluit grotendeels aan bij de huidige wijze van omzetverantwoording op basis van IAS 11 waarbij de 'percentage of completion' wordt bepaald op basis van de gemaakte kosten in verhouding tot de geschatte totale kosten.

Tijdens de contractanalyse is een tweetal verlieslatende contracten geïdentificeerd waar twee prestatieverplichtingen in zijn opgenomen. Dit betreffen contracten waarbij de Groep verantwoordelijk is voor de realisatie van vastgoed en voor het meerjarig onderhoud. Bij beide contracten is de realisatiefase verlieslatend terwijl voor de onderhoudsfase een winst wordt verwacht. Op basis van de huidige regelgeving wordt het verlies van de realisatiefase van het project verantwoord zodra deze bekend is. De winst op de onderhoudsfase wordt verantwoord zodra de onderhoudsfase aanvangt, naar rato van voortgang van het onderhoud. De nieuwe regelgeving (IFRS 15) kent geen specifieke voorschriften voor verlieslatende contracten waardoor IAS 37 van toepassing wordt. Op basis van IAS 37 wordt een verlies verantwoord wanneer het contract als geheel verlieslatend is. Dit betekent dat het verlies uit de realisatiefase moet worden verminderd met de winst op de onderhoudsfase. Over de bepaling van het verlies bestaat momenteel nog discussie binnen IFRIC (International Financial Reporting Interpretation Committee). Deze discussie ziet op het gebruik van de incrementele kostenbenadering of de integrale kostenbenadering. De uitkomst van de discussie zal invloed hebben op de impact van de toepassing van IFRS 15 bij verlieslatende contracten. Deze impact zal worden vastgesteld zodra de uitkomst van de discussie bekend is.

Uit de contractanalyses die tot heden hebben plaatsgevonden, blijkt dat het aantal contracten met meerdere prestatieverplichtingen beperkt is. Bij de geanalyseerde contracten die wel meerdere prestatieverplichtingen kennen, is de impact van IFRS 15 naar verwachting nihil aangezien op basis van de huidige regelgeving omzetverantwoording reeds plaatsvindt per prestatieverplichting. Bij contracten die bijvoorbeeld een onderhoudsfase en een realisatiefase kennen vindt, op basis van de huidige regelgeving (IAS 11), omzetverantwoording plaats naar rato van voortgang van de betreffende prestaties. Onderhoud en realisatie worden hierbij al als twee verschillende prestaties, c.q. projecten behandeld. De vergoeding die, op basis van de huidige regelgeving, wordt toegerekend aan de afzonderlijke prestaties vertegenwoordigt (bij de geanalyseerde contracten) de 'stand alone selling price'. Hierdoor wijkt de omzetverantwoording op basis van IFRS 15 naar verwachting niet af van de omzetverantwoording op basis van IAS 11.

Bij de contracten waar meerwerk of verzoeken tot wijziging in zijn opgenomen, wordt geen verschil verwacht in de wijze van omzetverantwoording tussen IAS 11 en IFRS 15. Het meerwerk is naar verwachting in de meest gevallen niet onderscheidend van aard waardoor op basis van IFRS 15 de 'cumulative catch up methode' moet worden toegepast. De huidige regelgeving (IAS 11) leidt tot dezelfde uitkomst aangezien bij de geanalyseerde contracten het percentage van de voortgang van het project elke rapportageperiode opnieuw beoordeeld wordt inclusief het meerwerk en de marge op het meerwerk.

Onder IFRS 15 moeten de effecten van de tijds waarde van geld separaat worden verantwoord indien door het tijdstip van de betalingen, de klant of de Groep een significant financieringsvoordeel verkrijgt. Als praktische uitzondering mag hiervan worden afgeweken indien er minder dan een jaar tussen betaling en levering zit. Uit de analyses die tot heden hebben plaatsgevonden is gebleken dat dit naar verwachting niet tot materiële afwijkingen zal leiden ten opzichte van de huidige regelgeving omdat de Groep van de praktische uitzondering gebruik zal maken.

De impactanalyse van een aantal grote contracten, waaronder het Riyad-contract, is nog niet gereed. De IFRS 15 assessment zal na publicatie van de jaarrekening 2017 worden afgerond. De uitkomst van de lopende discussies binnen IFRIC zullen hierin worden meegenomen. De kwantitatieve impact van IFRS 15 op de beginbalans van 2018 en op toekomstige jaarrekeningen, is daarom nog niet bekend.

IFRS 16 Leases

Vanaf 1 januari 2019 wordt IFRS 16 van toepassing. IFRS 16 vervangt de huidige standaard, IAS 17 en de daarmee gepaard gaande interpretaties. De nieuwe standaard vereist het systematisch opnemen van de rechten en verbintenissen verbonden aan leaseovereenkomsten. Dit betekent dat bijna alle lease- en huurcontracten op de balans verschijnen bij de huurder. Belangrijke ratio's zullen door de implementatie van IFRS 16 worden beïnvloed. Op dit moment is de Groep de impact van de implementatie van IFRS 16 aan het analyseren. Het is in dit stadium nog niet mogelijk de impact te kwantificeren. Zoals toegelicht in toelichting 16, heeft de Groep een aantal huur en operationele lease overeenkomsten die onder de nieuwe standaard in principe op de balans verantwoord zullen moeten worden.

Grondslagen voor consolidatie

Dochterondernemingen (integrale consolidatie)

Dochterondernemingen zijn alle entiteiten waarin de Groep direct of indirect beslissende zeggenschap heeft. Beslissende zeggenschap wordt gerealiseerd wanneer de Groep:

- Macht heeft de relevante activiteiten van een deelneming te sturen teneinde voordelen uit haar activiteiten te verwerven;
- Wordt blootgesteld aan, of rechten heeft op, een variabel rendement uit haar betrokkenheid bij de deelneming; en
- De mogelijkheid heeft haar macht te gebruiken om het rendement te beïnvloeden.

Dochterondernemingen worden volledig geconsolideerd vanaf de datum waarop de Groep beslissende zeggenschap verkrijgt. Deconsolidatie vindt plaats op het moment dat de Groep niet langer beslissende zeggenschap heeft.

De verwerving van dochterondernemingen wordt door de Groep verantwoord volgens de overnamemethode. De overgedragen vergoeding van een overname wordt gesteld op de reële waarde van de opgegeven activa, de uitgegeven eigenvermogensinstrumenten per overnamedatum en de overgenomen of aangegane verplichtingen. De overgedragen vergoeding omvat tevens de reële waarde van activa, vergoedingen en verplichtingen uit hoofde van contractueel overeengekomen voorwaardelijke bepalingen. Transactiekosten in het kader van een overname worden ten laste van het resultaat verantwoord op het moment dat zij worden gemaakt.

De overgenomen identificeerbare activa en de overgenomen (voorwaardelijke) verplichtingen worden bij eerste verwerking in de jaarrekening gewaardeerd tegen de reële waarde per overnamedatum. Per acquisitie waardeert de Groep een eventueel minderheidsbelang ofwel tegen reële waarde, ofwel tegen het aandeel van het minderheidsbelang in de geïdentificeerde netto-activa van de overgenomen partij.

Indien de overgedragen vergoeding, het minderheidsbelang en de reële waarde per overnamedatum van een per overnamedatum reeds bestaand belang in de overgenomen partij, hoger is dan de reële waarde van het aandeel van de Groep in de identificeerbare netto-activa, dan wordt het verschil opgenomen als goodwill. Indien de overgedragen vergoeding lager is dan de reële waarde van de identificeerbare netto-activa, dan wordt het verschil rechtstreeks verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Joint arrangements

Op grond van IFRS 11 'Joint arrangements' worden gezamenlijke overeenkomsten geclassificeerd als 'joint venture' of als 'joint operation'. De classificatie is afhankelijk van de rechten en verplichtingen van iedere aandeelhouder of vennoot en is onafhankelijk van de juridische vorm. De Groep kent zowel joint ventures als joint operations.

Joint operations

Joint operations zijn de belangen in entiteiten waarover de Groep contractueel overeengekomen gezamenlijk met derden zeggenschap uitoefent. De Groep verantwoordt haar belang in de opbrengsten en kosten, activa en verplichtingen van de joint operation en combineert deze post voor post met overeenkomstige posten in de jaarrekening van de Groep.

Joint ventures

Joint ventures zijn die entiteiten, waarover de Groep gezamenlijk met derden zeggenschap heeft en waarbij deze zeggenschap in een overeenkomst is vastgelegd. De Groep heeft recht op een aandeel in de nettowinsten die uit deze entiteiten voortkomen en heeft recht op een aandeel in het netto actief. In de geconsolideerde jaarrekening worden joint ventures als deelneming verantwoord volgens de 'equity' methode. De waardering van deelnemingen is inclusief de bij verwerving vastgestelde goodwill en onder vermindering van eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De betrokken partijen zijn contractueel overeengekomen dat zeggenschap wordt gedeeld en beslissingen inzake relevante activiteiten unanieme instemming vereisen van de partijen die gezamenlijke zeggenschap in de joint venture hebben.

Geassocieerde deelnemingen

Geassocieerde deelnemingen zijn die entiteiten waarin de Groep invloed van betekenis heeft op het financiële en operationele beleid, maar waarover zij geen beslissende zeggenschap heeft en geen joint venture is. De geconsolideerde jaarrekening omvat het aandeel van de Groep in het totaalresultaat van niet geconsolideerde investeringen volgens de 'equity' methode, na correctie van de grondslagen in overeenstemming met de grondslagen van de Groep, vanaf de datum waarop de Groep voor het eerst invloed van betekenis heeft, tot aan de datum waarop voor het laatst sprake is van invloed van betekenis. De waardering van deelnemingen is inclusief de bij verwerving vastgestelde goodwill en onder vermindering van eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

Eliminatie van transacties bij consolidatie

Intragroepssaldi en eventuele niet-gerealiseerde winsten en verliezen op transacties binnen de Groep of baten en lasten uit dergelijke transacties worden bij de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd. Niet-gerealiseerde winsten en verliezen uit hoofde van transacties met deelnemingen en entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend, worden geëlimineerd naar rato van het belang dat de Groep in de entiteit heeft.

Geconsolideerde belangen

De geconsolideerde deelnemingen en het percentage belang zijn vermeld in toelichting 40.

Grondslagen voor waardering

Transacties in vreemde valuta en investeringen in buitenlandse activiteiten

Transacties in vreemde valuta worden initieel vastgelegd tegen de koers van de functionele valuta op de transactiedatum. Liquide middelen, vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de functionele

valuta tegen de koers op de balansdatum. De uit de omrekening voortvloeiende koersverschillen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Dit geldt niet voor de verschillen op leningen in vreemde valuta als hedge voor een investering in een buitenlandse activiteit. Deze verschillen worden opgenomen in de reserve omrekeningsverschillen tot het moment van verkoop van de buitenlandse activiteiten, dan worden ze ten laste, dan wel ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

De activa en verplichtingen van buitenlandse activiteiten worden in euro's omgerekend tegen de geldende koers per balansdatum via OCI. Valutaverschillen die uit deze omrekening voortvloeien, worden in de reserve omrekeningsverschillen van het eigen vermogen opgenomen. Omrekeningsverschillen worden bij gehele of gedeeltelijke afstoting van buitenlandse dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en deelnemingen waarbij de Groep geen beslissende zeggenschap meer heeft, overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening. De opbrengsten en kosten van buitenlandse activiteiten worden in euro's omgerekend tegen de koers die de wisselkoers op de transactiedatum benadert.

Afgeleide financiële instrumenten

De Groep maakt gebruik van interest rate swaps, valutatermijncontracten en een "overdraft facility" om de renterisico's uit hoofde van concern- en projectfinancieringen af te dekken en om valutarisico's op toekomstige kasstromen in US dollars af te dekken. Voor de interest rate swaps en valutatermijncontracten welke bij de overname van Strukton bij Strukton waren afgesloten, wordt geen hedge accounting toegepast. Deze interest rate swaps, valutatermijncontracten en "overdraft facility" worden gewaardeerd tegen reële waarde. De verandering van de reële waarde van deze swaps wordt rechtstreeks verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Er wordt geen hedge accounting toegepast omdat de hedge op het overnamemoment de facto begint en er dan zeker ineffectiviteit zou ontstaan.

Voor de interest rate swaps, valutatermijncontracten en de "overdraft facility" welke ná de overname van Strukton Groep afgesloten zijn, wordt hedge accounting toegepast. De verandering van de reële waarde van de interest rate swaps, valutatermijncontracten en de "overdraft facility", die dienen ter afdekking van renterisico's en valutarisico's uit hoofde van toekomstige interestbetalingen en toekomstige kasstromen in US dollars, worden rechtstreeks opgenomen in het eigen vermogen, voor zover de hedge als effectief kan worden gekenmerkt. De in het eigen vermogen uitgestelde bedragen worden overgeboekt naar de winst-en-verliesrekening op het moment dat valutatermijncontracten worden afgewikkeld en op het moment dat de afgedekte toekomstige rentecoupons in het resultaat worden verantwoord. Voor het deel waarvan de hedge effectiviteit niet kan worden aangetoond, wordt de waardeverandering onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Wanneer de interest rate swap wordt verkocht of beëindigd of wanneer de hedge relatie niet meer effectief is, blijft de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies op dat moment in het eigen vermogen opgenomen tenzij niet langer verwacht wordt dat de oorspronkelijk afgedekte toekomstige kasstromen zullen plaatsvinden. Op dat moment worden de in het eigen vermogen uitgestelde resultaten onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Immateriële vaste activa

Octrooien en intellectueel eigendom

Octrooien en intellectueel eigendom worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs minus de cumulatieve afschrijving en eventuele impairment verliezen. Octrooien worden afgeschreven op lineaire basis over de gebruiksduur van vijf jaar. Voor intellectueel eigendom is een gebruiksduur gehanteerd van zeven jaar.

Software

Software is gewaardeerd tegen de historische kostprijs inclusief geactiveerde financieringskosten verminderd met jaarlijkse lineaire afschrijvingen gebaseerd op de verwachte gebruiksduur en eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De gehanteerde gebruiksduur is twee tot vijf jaar.

Business Combinations en goodwill

Bedrijfscombinaties worden verantwoord volgens de overnamemethode. Wanneer de Groep een onderneming overneemt, beoordeelt zij de overgenomen financiële activa en verplichtingen met het oog op een juiste classificatie en aanwijzing, in overeenstemming met de contractuele voorwaarden, economische omstandigheden en van toepassing zijnde overige omstandigheden. Dit omvat eveneens de scheiding door de overgenomen partij van in contracten besloten derivaten. Indien de bedrijfscombinatie in verschillende fasen tot stand komt, wordt per de overnamedatum de reële

waarde van het eerder door de Groep in de overgenomen partij gehouden belang opnieuw bepaald met verwerking van waarde afwijkingen in de winst-en-verliesrekening.

Eventuele door de Groep over te dragen voorwaardelijke vergoedingen worden per de overnamedatum tegen reële waarde opgenomen. Latere wijziging in de reële waarde van de voorwaardelijke vergoeding die als een verplichting wordt aangemerkt, wordt in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Indien de voorwaardelijke vergoeding als eigen vermogen wordt geclassificeerd, vindt herwaardering slechts plaats bij definitieve afwikkeling in het eigen vermogen.

Goodwill wordt eerst tegen zijn kostprijs gewaardeerd, zijnde het bedrag waarmee de overgedragen vergoeding het saldo van de verkregen activa en de overgenomen verplichtingen overschrijdt. Indien deze vergoeding minder bedraagt dan de reële waarde van de netto-activa van de overgenomen dochteronderneming, wordt het verschil in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Na de eerste opname wordt de goodwill gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met eventuele geaccumuleerde bijzondere waardeverminderingverliezen. Voor de toetsing op bijzondere waardevermindering wordt de goodwill die is voortgekomen uit een bedrijfscombinatie vanaf de overnamedatum toegerekend aan de kasstroomgenererende eenheden die naar verwachting voordeel zullen halen uit de bedrijfscombinatie, ongeacht of activa of verplichtingen van de overgenomen entiteit aan deze eenheden zijn toegerekend.

Indien goodwill onderdeel is van een kasstroomgenererende eenheid en een deel van de bedrijfsactiviteit binnen die eenheid wordt afgestoten, wordt de goodwill die op de afgestoten activiteit betrekking heeft, opgenomen in de boekwaarde van die activiteit voor de vaststelling van het uit de afstoting voortvloeiende resultaat. Goodwill die in een dergelijke omstandigheid wordt afgestoten, wordt bepaald op basis van de relatieve verhouding in waarden van de afgestoten activiteit en van het gedeelte van de kasstroomgenererende eenheid dat wordt behouden.

Overige immateriële vaste activa

Indien er bij de verwerving van een entiteit separaat identificeerbare immateriële activa kunnen worden onderkend, worden deze geactiveerd en afgeschreven binnen de afschrijvingstermijn die daarbij van toepassing is. Hierbij geldt voor de waarde van een klantenbestand een afschrijvingsperiode uiteenlopend van vier jaar tot twaalf jaar, afhankelijk van de aard en verwachte "churn-rate". Voor de waarde van een orderportefeuille wordt een afschrijvingsperiode van een half tot zes jaar gehanteerd. De afschrijvingstermijn wordt jaarlijks beoordeeld.

Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en terreinen

De bedrijfsgebouwen zijn gewaardeerd tegen aanschafprijzen verminderd met jaarlijkse lineaire afschrijvingen gebaseerd op de verwachte gebruiksduur, rekening houdend met een restwaarde en eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De gehanteerde gebruiksduur in jaren is voor bedrijfsgebouwen vijftientig jaar. Indien sprake is van groot onderhoud, dan wordt dit bedrag geactiveerd en afgeschreven. Toekomstige gebouwen worden geactiveerd inclusief rente. Op terreinen wordt niet afgeschreven (met uitzondering van terreinverharding (tien jaar)).

Materieel en instrumentarium en overig

Het materieel en instrumentarium en overig (waaronder de inventarissen) zijn gewaardeerd tegen aanschafprijzen verminderd met jaarlijkse lineaire afschrijvingen gebaseerd op de verwachte gebruiksduur, rekening houdend met een restwaarde en eventuele cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De aanschafprijzen bevatten tevens de kosten voor het vervangen van onderdelen van het materieel en instrumentarium voor zover die kosten voldoen aan de voorwaarden voor opname in de balans alsmede financieringskosten voor lange termijn projecten wanneer aan de activeringscriteria is voldaan. De gehanteerde gebruiksduur in jaren is voor materieel en instrumentarium twee tot zes jaar en voor overig drie tot tien jaar.

Activa in constructie

Activa in constructie worden gewaardeerd tegen gemaakte kosten en bestaan in hoofdzaak uit termijnbetalingen voor de verwerving van materieel dat nog niet in gebruik is genomen.

Niet meer opnemen op de balans

Een materieel vast actief wordt niet meer op de balans opgenomen ingeval van afstoting of indien er geen economische voordelen van het gebruik of de afstoting worden verwacht. Een eventuele opbrengst of verlies voortvloeiende uit de verwijdering van het actief wordt opgenomen in de winst-en-verliesrekening in het jaar waarin het actief wordt verwijderd van de balans. De restwaarden, de gebruiksduur en de waarderingsmethoden worden beoordeeld en, indien noodzakelijk, aangepast per einde van het boekjaar.

Wanneer materiële vaste activa bestaan uit significante onderdelen, worden deze als afzonderlijke posten (belangrijke componenten) onder de materiële vaste activa opgenomen.

Geleasede activa "Groep als lessee"

Leaseovereenkomsten waarbij de Groep vrijwel alle aan het eigendom verbonden risico's en voordelen op zich neemt, worden geclassificeerd als financiële leases. Bij eerste opname wordt het geleasede actief gewaardeerd tegen de reële waarde of, indien lager, tegen de contante waarde van de minimale leasetermijnen. Na de eerste opname geschiedt de verwerking in overeenstemming met de van toepassing zijnde grondslag.

Overige leases betreffen operationele leaseovereenkomsten waarvan de geleasede activa niet in de balans van de Groep worden opgenomen. De leasekosten worden lineair toegerekend aan de leaseperiode.

Vastgoedbeleggingen

Een vastgoedbelegging is een actief dat wordt aangehouden om huuropbrengsten of een waardestijging, of beide, te realiseren. Vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardevermindervingsverliezen. Wanneer een vastgoedbelegging voor eigen gebruik wordt aangewend, wordt het overgeboekt naar materiële vaste activa. De reële waarde van de vastgoedbeleggingen wordt in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening vermeld. De reële waarde wordt gedefinieerd als de prijs die zou worden ontvangen om een actief te verkopen of die zou worden betaald om een verplichting over te dragen in een regelmatige transactie tussen marktdeelnemers op de waarderingsdatum. De reële waarde bepaling is gebaseerd op de veronderstelling dat de transactie om een actief te verkopen of een verplichting over te dragen, plaatsvindt op de belangrijkste markt voor het actief of de verplichting, of bij afwezigheid van een belangrijke markt, op de meest gunstige markt voor het actief of de verplichting. De belangrijkste dan wel de meest gunstige markt moet toegankelijk zijn voor de Groep.

Afschrijvingen worden ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht volgens de lineaire methode op basis van de geschatte gebruiksduur van ieder onderdeel. Afschrijvingspercentages komen overeen met die van de categorieën van materiële vaste activa. Afschrijvingsmethoden, gebruiksduur en restwaarde worden op de rapportagedatum opnieuw beoordeeld.

Vaste activa aangehouden voor verkoop

Vaste activa (of groepen activa en verplichtingen die worden afgestoten) waarvan de boekwaarde naar verwachting hoofdzakelijk via een verkooptransactie zal worden gerealiseerd en niet door het voortgezette gebruik ervan, worden aangemerkt als 'voor verkoop aangehouden'.

Direct voorafgaand aan deze classificatie worden de activa (of de componenten van een groep activa die wordt afgestoten) geherwaardeerd in overeenstemming met de grondslagen voor de financiële verslaggeving van de Groep. Hierna worden de activa (of een groep af te stoten activa) gewaardeerd op basis van de boekwaarde, of, indien deze lager is, de reële waarde (minus verkoopkosten).

Een bijzonder waardevermindervingsverlies op een groep af te stoten activa wordt in eerste instantie toegerekend aan goodwill en vervolgens naar rato aan de resterende activa en verplichtingen. Bijzondere waardevermindervingsverliezen die voortvloeien uit de initiële classificatie worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Overige financiële vaste activa

Overige langlopende vorderingen

Voor zover bestaande uit vorderingen met vaste of bepaalde aflossingen, worden deze initieel opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestaties en vervolgens tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve

rentemethode. Winsten en verliezen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening zodra de vorderingen niet meer op de balans worden opgenomen of bijzondere waardeverminderingen ondergaan, alsmede via het amortisatieproces. Een financieel vast actief wordt afgeboekt op het moment dat er geen recht op cash flows uit het actief voor rekening van de Groep meer bestaat.

Pps-vorderingen

Publiek-private samenwerking-vorderingen (pps-vorderingen) betreffen de van publieke organen (overheden) nog te ontvangen concessievergoedingen in verband met pps-concessieprojecten. De pps-vorderingen worden verantwoord als financiële vaste activa. Bij de eerste verwerking in de geconsolideerde jaarrekening worden de pps-vorderingen gewaardeerd tegen reële waarde en daarna tegen geamortiseerde kostprijs met behulp van de effectieve rentemethode. Er wordt gebruik gemaakt van een rente die (nagenoeg) overeenkomt met de rente (na afdekking) van de bijbehorende non-recourse pps-lening (pps-lening waarbij de leningnemer niet hoofdelijk aansprakelijk is jegens de financier).

Bij de overname van Strukton zijn bij een viertal op acquisitiedatum bestaande pps-projecten de langlopende vorderingen ingeconsolideerd. Deze vorderingen zijn op acquisitiedatum overeenkomstig IFRS 3 gewaardeerd tegen reële waarde. Waardering na initiële opname vindt plaats tegen reële waarde om een accounting mismatch tussen pps-vorderingen en pps-schulden, die zou ontstaan bij waardering tegen geamortiseerde kostprijs, te voorkomen. De verandering van de reële waarde wordt rechtstreeks verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Voor een nadere uiteenzetting van de omstandigheden die hebben geleid tot het op deze wijze waarderen van de vordering wordt verwezen naar de toelichting onder noot 17.

Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens de in deze jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en volgens fiscale grondslagen alsmede voor fiscaal compensabele verliezen voor het deel waarvoor het waarschijnlijk is dat voldoende positieve belastbare resultaten gerealiseerd zullen worden. De boekwaarde van uitgestelde belastingvorderingen wordt op elke balansdatum beoordeeld en verlaagd voor zover het niet waarschijnlijk is dat er voldoende toekomstige fiscale winsten zullen zijn.

Uitgestelde belastingen worden berekend tegen het tarief dat waarschijnlijk op het moment van afwikkeling volgens wetgeving van toepassing zal zijn. Uitgestelde belastingen worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord, behalve indien gerelateerd aan posten die via het overig totaalresultaat worden verwerkt. In dat geval wordt ook de uitgestelde belasting als overig totaalresultaat verwerkt.

Indien per saldo een uitgestelde belastingvordering ontstaat, vindt opname plaats onder de vaste activa. Uitgestelde belastingvorderingen en -schulden worden gesaldeerd als er een wettelijk afdwingbaar recht toe bestaat, als ze zijn gerelateerd aan winstbelasting opgelegd door dezelfde fiscale autoriteit en de onderneming het wettelijk afdwingbaar recht heeft om op netto basis af te wikkelen.

Bijzondere waardevermindering

Financiële activa

Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat één of meerdere gebeurtenissen een negatief effect hebben gehad op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief. Een bijzonder waardeverminderverslies met betrekking tot een op geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, gediscoteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente. Alle bijzondere waardeverminderversliezen worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Een bijzonder waardeverminderverslies wordt teruggenomen indien de terugname objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die zich heeft voorgedaan nadat dit bijzondere waardeverminderverslies werd genomen. Bij financiële activa die tegen geamortiseerde kostprijs worden gewaardeerd, komt de terugname ten gunste van de winst-en-verliesrekening. Betreft het voor verkoop beschikbare financieel actief aandelen, dan wordt de terugname rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.

Niet-financiële activa

De boekwaarde van de niet-financiële activa van de Groep, uitgezonderd voorraden en uitgestelde belastingvorderingen, wordt per iedere verslagdatum opnieuw bezien om te bepalen of er aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen. Indien dergelijke aanwijzingen bestaan, wordt een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde van het actief. Van goodwill en immateriële activa die een niet bepaalde gebruiksduur hebben of die nog niet bruikbaar zijn, wordt op iedere verslagdatum een schatting gemaakt van de realiseerbare waarde.

Er wordt een bijzonder waardeverminderingsverlies opgenomen wanneer de boekwaarde van een actief of de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort, hoger is dan de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Voor een actief of een kasstroomgenererende eenheid is de realiseerbare waarde gelijk aan de hoogste van de bedrijfswaarde of de reële waarde minus verkoopkosten. Bij het bepalen van de bedrijfswaarde wordt de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen berekend met behulp van een disconteringsvoet die een afspiegeling is van zowel de actuele markttaxaties van de tijdswaarde van geld als van de specifieke risico's met betrekking tot het actief.

Met betrekking tot goodwill worden (met uitzondering van goodwill inbegrepen in de boekwaarde van geassocieerde deelnemingen) bijzondere waardeverminderingen niet teruggenomen. Voor andere activa worden in voorgaande perioden opgenomen bijzondere waardeverminderingen bij elke verslagdatum beoordeeld op indicaties dat het verlies afgenomen is of niet langer bestaat. Een bijzonder waardeverminderingsverlies wordt teruggenomen als de schattingen zijn veranderd aan de hand waarvan de realiseerbare waarde was bepaald. Een bijzonder waardeverminderingsverlies wordt uitsluitend teruggenomen voor zover de boekwaarde van het actief niet hoger is dan de boekwaarde, na aftrek van afschrijvingen of amortisatie, die zou zijn bepaald als geen bijzonder waardeverminderingsverlies was opgenomen.

Vorraden

De voorraden worden opgenomen tegen kostprijs of netto-opbrengstwaarde indien deze lager is. De netto-opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs in het kader van de normale bedrijfsvoering, verminderd met de geschatte kosten van voltooiing en de verkoopkosten. De kostprijs van de voorraden is gebaseerd op de gemiddelde inkooprijzen respectievelijk kostprijzen en omvat de uitgaven gedaan bij verwerving van de voorraden en daarop betrekking hebbende inkoopkosten. De kostprijs van voorraden gereed product omvat een redelijk deel van de indirecte kosten op basis van de normale productiecapaciteit.

Vorderingen

Onderhanden werken

Onderhanden werken betreffen de bruto nog in rekening te brengen bedragen voor tot de verslagdatum uitgevoerde contractwerkzaamheden die nog van klanten moeten worden geïnd. Deze post wordt gewaardeerd tegen kostprijs, plus tot dan toe opgenomen winst, verminderd met gefactureerde termijnen en opgenomen verliezen. De kostprijs omvat alle uitgaven die rechtstreeks verband houden met specifieke projecten en een toerekening van de gemaakte vaste en variabele indirecte kosten in verband met de contractactiviteiten van de Groep, op basis van de normale productiecapaciteit. Onderhanden werken worden in de balans gepresenteerd als vordering op, dan wel schuld aan, de opdrachtgever, uit hoofde van het contract. Er is sprake van een vordering indien het bedrag van de gemaakte kosten (inclusief het verantwoorde resultaat) hoger is dan het bedrag van de gefactureerde termijnen. Indien het bedrag van de gemaakte kosten (inclusief het verantwoorde resultaat) lager is dan de gefactureerde termijnen, is sprake van een schuld. Meerwerk wordt verantwoord als het waarschijnlijk is dat de opdrachtgever de wijziging, alsmede het bedrag van de opbrengsten dat uit de wijziging zal voortkomen zal goedkeuren en het bedrag van de opbrengsten betrouwbaar kan worden gewaardeerd. Claims worden gewaardeerd als de onderhandelingen een vergevorderd stadium hebben bereikt en het waarschijnlijk is dat de opdrachtgever de claim zal aanvaarden en het bedrag dat door de opdrachtgever waarschijnlijk zal worden aanvaard betrouwbaar kan worden gewaardeerd.

Handelsdebiteuren, vorderingen op gelieerde ondernemingen en overige vorderingen

Handelsdebiteuren, vorderingen op gelieerde ondernemingen en overige vorderingen worden aanvankelijk opgenomen tegen reële waarde en daarna gewaardeerd op basis van geamortiseerde kostprijs, gebaseerd op de effectieve rentemethode.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Het bedrag aan geldmiddelen en kasequivalenten omvat banktegoeden, deposito's en kassaldi. Bankschulden die direct opeisbaar zijn en die een integraal onderdeel uitmaken van het cash management systeem van de onderneming worden onder de geldmiddelen en kasequivalenten opgenomen in de kasstroomoverzichten.

Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van de moedermaatschappij

Reserves

De reserves bestaan uit een agioreserve, een reserve omrekeningsverschillen, een wettelijke reserve deelnemingen, een afdekkingsreserve en een actuariële reserve. De agioreserve betreft een reserve die is ontstaan door additionele vermogensstortingen door de aandeelhouder. De reserve omrekeningsverschillen omvat alle valutakoersverschillen, die ontstaan door de omrekening van de netto-investering van de Groep in buitenlandse dochterondernemingen. De wettelijke reserve deelnemingen bestaat uit niet uitgekeerde resultaten van deelnemingen, waarvan uitkering niet zonder beperking kan worden bewerkstelligd. De afdekkingsreserve bestaat uit de cumulatieve mutatie in de reële waarde van dekkingsinstrumenten, wanneer de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden of de afgedekte positie nog niet is beëindigd. Voor de cumulatieve mutatie van de reële waarde van pensioenverplichtingen ten gevolge van wijzigingen in de actuariële uitgangspunten wordt een actuariële reserve gevormd.

Ingehouden winsten

De ingehouden winsten betreffen de cumulatieve resultaten uit voorgaande boekjaren onder vermindering van uitgekeerde dividenden.

Minderheidsbelangen

Minderheidsbelangen betreft het eigen vermogen dat is ingebracht door derden en heeft betrekking op minderheidsbelangen in geconsolideerde deelnemingen.

Groepsvermogen

Het groepsvermogen bestaat uit het eigen vermogen toe te rekenen aan de aandeelhouders van de moedermaatschappij en minderheidsbelangen.

Pensioenen

Oranjewoud N.V. heeft verschillende pensioenregelingen in overeenstemming met lokale regelingen en voorwaarden.

Toegezegde bijdrageregelingen

Voor toegezegde bijdrageregelingen betaalt de Groep op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen of verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de Groep geen verdere verplichtingen. Verplichtingen in verband met bijdragen aan pensioenregelingen op basis van toegezegde bijdragen worden als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer de bijdragen zijn verschuldigd.

Toegezegd pensioenregelingen

Toegezegd pensioenregelingen leiden tot een vaste vergoeding na uitdiensttreding, waarvan de hoogte onder andere afhankelijk is van salaris, diensttijd en opbouwpercentage. De Groep is verplicht om onder IAS 19 een voorziening te treffen voor deze vaste vergoeding na dienstverband.

De netto verplichting van de Groep uit hoofde van toegezegd pensioenregelingen wordt voor iedere regeling afzonderlijk berekend door een schatting te maken van de pensioenaanspraken die werknemers hebben opgebouwd en gaan opbouwen in de toekomst, in ruil voor hun diensten in de verslagperiode en voorgaande perioden. Van deze pensioenaanspraken wordt de contante waarde bepaald en de reële waarde van de fondsbeleggingen wordt hierop in mindering gebracht. De disconteringsvoet is het rendement per balansdatum van hoogwaardige ondernemingsobligaties waarvan de looptijd de termijn van de pensioenverplichtingen van de Groep benadert. De berekening wordt uitgevoerd door een erkende actuaris volgens de 'projected unit credit' methode. Deze methode houdt rekening met toekomstige salarisstijgingen als gevolg van carrièrekansen van werknemers en algemene loonontwikkelingen inclusief inflatiecorrectie.

Wanneer de pensioenaanspraken uit hoofde van een regeling worden verbeterd, wordt het gedeelte van de verbeterde pensioenaanspraken dat betrekking heeft op de verstreken diensttijd van werknemers onmiddellijk als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen. Gedurende het boekjaar toegekende aanspraken worden direct verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

De Groep verwerkt alle actuariële winsten en verliezen in verband met toegezegd pensioenregelingen en het fictief over- of onderrendement van beleggingen onmiddellijk in het totaal overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten. Het fictieve rendement op beleggingen wordt bepaald op basis van dezelfde disconteringsvoet. Wanneer de fondsbeleggingen de verplichtingen overtreffen, wordt de opname van het actief beperkt tot een bedrag dat maximaal gelijk is aan de contante waarde van eventuele toekomstige terugstorting door het fonds of lagere toekomstige pensioenpremies.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer de Groep een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft als gevolg van een gebeurtenis in het verleden en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt en het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is. Voorzieningen worden bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken. De disconteringsvoet die wordt gehanteerd, is een disconteringsvoet vóór belasting die een afspiegeling is van de actuele markttaxaties van de tijdswaarde van geld en van de specifieke risico's met betrekking tot de verplichting.

Herstructureringsvoorziening

Een voorziening voor herstructurering wordt opgenomen indien een gedetailleerd formeel plan terzake is goedgekeurd en bij de betrokkenen een geldige verwachting is gewekt dat de herstructurering zal worden doorgevoerd, door met de uitvoering van het plan te beginnen of door de belangrijkste kenmerken ervan mee te delen aan de betrokkenen.

Voorziening projecten (garantieplichtingen)

Een garantievoorziening wordt opgenomen indien de onderliggende projecten of diensten zijn verkocht en opgeleverd. Deze voorziening wordt opgenomen voor kosten die noodzakelijk gemaakt moeten worden voor het opheffen van gebreken, die blijken na oplevering maar tijdens de garantieperiode. De voorziening is gebaseerd op de beste schatting van de uitgaande kasstroom.

Jubileumvoorziening (Overige lange termijn personeelsbeloningen)

De netto verplichting van de Groep voor lange termijn personeelsbeloningen, met uitzondering van pensioenregelingen, is het bedrag van de toekomstige aanspraken die werknemers in ruil voor hun diensten hebben verdiend in de verslagperiode en voorgaande perioden. Een voorbeeld is jubileumuitkeringen. Deze verplichtingen worden berekend met behulp van de 'projected unit credit'-methode en worden verdisconteerd tot de contante waarde. De disconteringsvoet is afgeleid van het rendement op hoogwaardige staatsobligaties, waarvan de looptijd de termijn van deze langetermijnverplichtingen van de Groep benadert. Eventuele actuariële winsten of verliezen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen in de periode waarin deze zich voordoen.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen bestaan onder meer uit voorzieningen voor specifieke garanties die zijn afgegeven bij de verkoop van deelnemingen, risico's voor gerechtelijke procedures tegen de groep en/of zijn werkmaatschappijen, afvloeiingsregelingen en overige relatief kleine risico's.

Achtergestelde leningen

Een lening wordt geclassificeerd als achtergestelde lening indien sprake is van achterstelling ten opzichte van andere verantwoorde schulden. Achtergestelde leningen worden bij eerste verwerking in de jaarrekening gewaardeerd tegen reële waarde (onder aftrek van transactiekosten) en daarna tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij eerste verwerking in de geconsolideerde jaarrekening gewaardeerd tegen de reële waarde (onder aftrek van transactiekosten) en daarna tegen geamortiseerde kostprijs, met behulp van de effectieve

rentemethode. Transactiekosten worden afgeschreven over de looptijd van de financiering. Het deel van de langlopende schulden dat binnen één jaar moet worden afgelost, wordt verantwoord als aflossingsverplichting van langlopende schulden onder de kortlopende schulden. Een verplichting wordt afgeboekt wanneer de verplichting stopt, afloopt of vervalt.

Onvoorwaardelijke verplichtingen die zijn gebaseerd op een optieovereenkomst worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze reële waarde wordt berekend op basis van het disconteren met een reële rentevoet van de nominale verplichting.

Kortlopende schulden

Handels- en overige schulden en schulden aan kredietinstellingen worden aanvankelijk opgenomen tegen reële waarde en daarna gewaardeerd op basis van geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Verschuldigde winstbelasting wordt opgenomen tegen nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Bedrijfsopbrengsten

Diensten

Opbrengsten voortvloeiende uit verrichte diensten of geleverde goederen worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht, voor zover het waarschijnlijk is dat de economische opbrengst aan de Groep ten gunste zal komen. Dit gebeurt naar rato van de gereedheid van een opdracht per balansdatum (Percentage of Completion Method).

Het gepresteerde deel van de totale te verwachten opbrengst van een project wordt hierbij bepaald door de geregistreerde productiekosten uit te drukken als percentage van de totale geregistreerde en nog verwachte projectkosten. De schatting van de totaal verwachte projectkosten is mede gebaseerd op de voorcalculatie en verder voortschrijdend inzicht, op basis van de werkelijke efficiëntie van het project en bijvoorbeeld meerwerken.

Verliezen, berekend tot aan de afronding van een opdracht, worden direct genomen. Voorbereidingskosten van projecten waarvoor nog geen opdracht is verkregen en waarvoor dit ook niet verwacht wordt, worden ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Projecten in opdracht van derden

De contractuele opbrengsten en lasten in de winst-en-verliesrekening worden verwerkt naar rato van het stadium van voltooiing van het project op basis van een betrouwbare schatting van het resultaat van het betreffende onderhanden project. Onder de contractuele opbrengsten wordt verstaan het in het contract overeengekomen bedrag, meer- en minderwerk als gevolg van wijzigingen in de overeenkomst, claims en prestatievergoedingen, voor zover het waarschijnlijk is dat deze tot opbrengsten zullen leiden en betrouwbaar kunnen worden bepaald. De aan een project toe te wijzen rentelasten zijn een onderdeel van de contractuele kosten. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van de verhouding geboekte kosten ten opzichte van de totale te verwachten kosten.

Indien de resultaten van een project niet betrouwbaar kunnen worden geschat, worden opbrengsten slechts opgenomen voor zover de contractkosten naar alle waarschijnlijkheid verhaalbaar zullen zijn. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Service- en onderhoudscontracten

Opbrengsten uit hoofde van service- en onderhoudscontracten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de transactie op verslagdatum. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van de verhouding geboekte kosten ten opzichte van de totaal te verwachten kosten.

Omzet uit verkoop van goederen uit voorraad

De verkoop van goederen uit voorraad betreft voornamelijk verkoop van geprefabriceerde betontoepassingen. Opbrengsten van verkoop uit voorraad worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord wanneer belangrijke risico's en voordelen van eigendom aan de koper zijn overgedragen, de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is,

de hiermee verband houdende kosten of eventuele retouren van goederen betrouwbaar kunnen worden ingeschat en er geen sprake is van aanhoudende management betrokkenheid bij de goederen.

Concessies

Tijdens de operationele fase bestaan de opbrengsten van concessiemanagement uit:

- De reële waarde van de levering van contractueel overeengekomen diensten;
- De rentebaten gerelateerd aan de investering in het project.

Opbrengsten worden verantwoord op het moment dat de hieraan gerelateerde diensten worden geleverd. Rente wordt verantwoord als financiële bate in de periode waarop deze betrekking heeft.

Overige bedrijfsopbrengsten

Overige bedrijfsopbrengsten betreffen onder andere transactieresultaten deelnemingen, transactieresultaten vastgoed en transactieresultaten materiële vaste activa. Transactieresultaten worden verantwoord wanneer de belangrijke risico's en voordelen van eigendom aan de koper zijn overgedragen, de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is, de hiermee verband houdende kosten betrouwbaar kunnen worden ingeschat en er geen sprake is van aanhoudende management betrokkenheid bij de betreffende activa. Opbrengsten worden opgenomen tegen de reële waarde van de verrichte tegenprestatie, onder aftrek van kortingen en directe belastingen.

Bedrijfslasten

Bedrijfslasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Leasebetalingen uit hoofde van operationele leasing

Leasebetalingen uit hoofde van operationele leasing worden lineair over de leaseperiode in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Publieke-private samenwerking (concessies)

De offertekosten voor publiek-private samenwerking worden, tot het moment dat het waarschijnlijk is dat het contract wordt verkregen, in de winst-en-verliesrekening verwerkt als kosten. Vanaf het moment dat het waarschijnlijk is dat het contract wordt verkregen, worden de kosten geactiveerd. Het moment dat het waarschijnlijk is dat het contract wordt verkregen is in de praktijk over het algemeen gelijk aan het moment van preferred bidder. Indien op het moment van 'financial close' een (voorlopig) ontwerp wordt opgeleverd, wordt hiervoor een opbrengst verantwoord onder aftrek van de geactiveerde kosten. Deze opbrengst is tussen contractpartijen overeengekomen en vertegenwoordigt de reële waarde van hetgeen dat is opgeleverd.

Financiële baten en lasten

Financiële baten omvatten de rentebaten op geïnvesteerde gelden, valutakoerswinsten en winsten op afdekkingsinstrumenten die in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen.

Financiële lasten omvatten de rentelasten op opgenomen gelden, de oprenting van voorzieningen, valutakoersverliezen, bijzondere waardevermindervingsverliezen op financiële activa en verliezen op afdekkingsinstrumenten die in de winst-en-verliesrekening worden opgenomen. Financieringsbaten en -lasten die rechtstreeks zijn toe te rekenen aan de verwerving, bouw of productie van een in aanmerking komend actief worden geactiveerd als onderdeel van de kosten van dat actief gedurende de periode dat het actief in vervaardiging is.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden opgenomen als met redelijke zekerheid kan worden gesteld dat de entiteit de aan de subsidies gekoppelde voorwaarden zal vervullen en dat de subsidies zullen worden ontvangen. De overheidssubsidies worden in mindering gebracht op de daarmee verband houdende lasten.

Winstbelasting

Winstbelasting omvat de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en uitgestelde winstbelastingen. De winstbelasting wordt in de winst-en-verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze

betrekking heeft op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt.

De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen voor tijdelijke verschillen tussen de waarde van de activa en passiva volgens de in deze jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en volgens fiscale grondslagen.

Uitgestelde belastingverplichtingen worden niet verwerkt voor de volgende tijdelijke verschillen: de eerste opname van goodwill, de eerste opname van activa of verplichtingen in een transactie die geen bedrijfscombinatie betreffen en noch de commerciële noch de fiscale winst beïnvloeden en verschillen die verband houden met investeringen in dochterondernemingen en entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend voor zover zij in de voorzienbare toekomst waarschijnlijk niet zullen worden afgewikkeld. Uitgestelde belastingverplichtingen worden gewaardeerd met behulp van de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn bij terugname van de tijdelijke verschillen, op basis van de wetten die per verslagdatum zijn vastgesteld of materieel zijn vastgesteld.

Er wordt uitsluitend een uitgestelde belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend. Uitgestelde belastingvorderingen worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Additionele winstbelastingen naar aanleiding van dividenduitkeringen worden op hetzelfde moment opgenomen als de verplichting tot uitkering van het desbetreffende dividend.

Beëindigde bedrijfsactiviteiten

Een beëindigde bedrijfsactiviteit is een onderdeel van de activiteiten van de Groep, die een afzonderlijke belangrijke bedrijfsactiviteit of een afzonderlijk belangrijk geografisch bedrijfsgebied vertegenwoordigt en is verkocht of voor verkoop wordt aangehouden. Een beëindigde bedrijfsactiviteit kan ook een dochteronderneming zijn, die uitsluitend is overgenomen met de bedoeling te worden doorverkocht.

Classificatie als beëindigde bedrijfsactiviteit geschiedt bij afstoting of zodra de bedrijfsactiviteit voldoet aan de criteria voor classificatie als aangehouden voor verkoop. Wanneer een activiteit wordt aangemerkt als een beëindigde bedrijfsactiviteit, worden de vergelijkende cijfers in de winst-en-verliesrekening herzien alsof de activiteit vanaf het begin van de vergelijkingsperiode is beëindigd.

Gesegmenteerde informatie

De Groep is voor managementdoeleinden ingedeeld in segmenten op basis van de producten en diensten. De winst-en-verliesrekening en een aantal balansposten worden per segment weergegeven. Deze indeling wordt ondersteund door de managementrapportage structuur, waarbij genoemde onderdelen geheel separaat worden gerapporteerd aan het groepsmanagement en de directie. Het management bewaakt de bedrijfsresultaten van de segmenten separaat ten behoeve van de besluitvorming omtrent toewijzing van middelen en beoordeling van de resultaten. De segmentresultaten worden beoordeeld op basis van het bedrijfsresultaat, dat conform het bedrijfsresultaat in de geconsolideerde jaarrekening wordt bepaald. Het beheer van de groepsfinanciering en de winstbelastingen vindt echter op groepsniveau plaats. De prijzen voor transacties tussen segmenten worden op een zakelijke, objectieve grondslag bepaald ("at arms length").

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de koers op transactiedatum, voor deelnemingen is hierbij uitgegaan van de gemiddelde koers gedurende het boekjaar. De in overnames begrepen voorraden, vorderingen, schulden, voorzieningen en schulden aan kredietinstellingen worden in het kasstroomoverzicht onder de investeringsactiviteiten verwerkt. De betaalde verkrijgingsprijs van verworven deelnemingen (na aftrek van meegekochte geldmiddelen en kasequivalenten) alsook de ontvangen verkoopprijs van afgestoten deelnemingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten. Ontvangsten uit hoofde van rente, dividend en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen ruil van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. Bankschulden die direct opeisbaar zijn en die een integraal onderdeel uitmaken van het cash management systeem van de onderneming worden onder de liquide middelen opgenomen in de kasstroomoverzichten.

Belangrijkste schattingen en beoordelingen in de geconsolideerde jaarrekening

De opstelling van de geconsolideerde jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien, dan wel in toekomstige perioden indien de herziening betrekking heeft op toekomstige perioden. De belangrijkste elementen van schattingsonzekerheden zijn de volgende:

Resultaatname op projecten

Zodra een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het resultaat op een project worden de contractuele opbrengsten en lasten in de winst-en-verliesrekening verwerkt naar rato van het stadium van voltooiing van het project. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van de verhouding geboekte kosten ten opzichte van de totaal te verwachten kosten. Verliesvoorzieningen op projecten worden genomen indien het waarschijnlijk is dat de kosten hoger zijn dan de opbrengsten van een project. Per project wordt dit periodiek beoordeeld door de projectverantwoordelijke en het management. Deze beoordeling vindt plaats op basis van de projectenadministratie, het projectbewakingssysteem, projectdossiers en kennis en ervaringen van betrokkenen. Inherent aan dit proces is dat inschattingen worden gemaakt. Met name voor langdurige projecten bestaat het risico dat de werkelijkheid afwijkt van de inschattingen. Uit het verleden is gebleken dat de inschattingen waarop de hoogte van de projectvoorziening is gebaseerd over het algemeen voldoende betrouwbaar zijn.

Prestatievergoedingen en claims op projecten

Bonussen op projecten worden opgenomen indien het project voldoende gevorderd is, het bedrag van de bonus betrouwbaar kan worden vastgesteld en het waarschijnlijk is dat aan de gespecificeerde prestatiestandaarden zal worden voldaan of dat deze zullen worden overschreden. Claims worden verantwoord indien onderhandelingen tussen partijen zodanig gevorderd zijn dat het waarschijnlijk is dat de tegenpartij de claim zal accepteren en het bedrag van de claim op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld.

Onderhanden projecten

De post onderhanden projecten omvat naast de geboekte kosten en verzonden termijnen per project ook de tussentijds gerealiseerde winst dan wel de getroffen verliesvoorziening. Zowel deze winst als dit verlies zijn gebaseerd op een schatting van het uiteindelijke resultaat per project; de prognose einde werk. Genoemde resultaatsschatting is met meer onzekerheid omgeven naarmate bijvoorbeeld:

- De overeengekomen contractvorm meer risico's voor de aannemer inhoudt. Bij een design & construct contract neemt de aannemer immers ook het ontwerprisico voor zijn rekening. Bij een DBMO contract komt hier de verantwoordelijkheid voor het onderhoud en de exploitatie bij;

- Het contract zich nog in een vroege fase van ontwerp of uitvoering bevindt. Bij het uitwerken van een voorlopig ontwerp naar een definitief ontwerp kunnen aanzienlijke afwijkingen van het voorlopig ontwerp blijken (omdat een aanvankelijke oplossing bij nader inzien niet mogelijk blijkt te zijn, of omdat de grondcondities beter of slechter zijn dan verwacht, of omdat de dialoog met stakeholders veel gecompliceerder is en dus meer kost dan vooraf is aangenomen). Ook tijdens de uitvoeringsfase kunnen tal van risico's blijken welke voor rekening van de aannemer komen. Genoemde afwijkingen kunnen overigens positief en negatief zijn;
- De looptijd van het contract langer is en daarmee de prognose einde werk inherent meer schattingonzekerheden kent;
- Projecten onderhevig zijn aan meerwerk en claim situaties.

Bonussen op projecten worden opgenomen indien het project voldoende vergevorderd is, het bedrag van de bonus betrouwbaar kan worden vastgesteld en het waarschijnlijk is dat aan de gespecificeerde prestatiestandaarden zal worden voldaan of dat deze zullen worden overschreden.

Claims worden verantwoord indien onderhandelingen tussen partijen zodanig gevorderd zijn dat het waarschijnlijk is dat de tegenpartij de claim zal accepteren en het bedrag van de claim op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld.

Immateriële en materiële vaste activa

De afschrijvingstermijnen voor de immateriële en materiële vaste activa zijn gebaseerd op de verwachte gebruiksduur. Jaarlijks worden impairment tests uitgevoerd op de goodwill. Op basis van de businessplannen voor de komende vijf jaar wordt gekeken naar de te verwachten kasstromen per bedrijfsonderdeel. Voor elk bedrijfsonderdeel wordt een 'weighted average cost of capital' (WACC) vastgesteld. De verwachte kasstromen en de WACC vormen de basis voor de 'discounted cashflow methode' om de goodwill te testen. De Groep heeft hiervoor een standaard model ontwikkeld.

Uitgestelde belastingen

De uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen zijn gebaseerd op toekomstige winstverwachtingen, verschillen in commerciële en fiscale winstbepaling en vennootschapsbelasting tarieven.

Toegezegd pensioenregelingen en personeelsbeloningen

De belangrijkste actuariële uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de verantwoorde pensioenverplichtingen en overige personeelsbeloningen zijn in de toelichting op de desbetreffende posten opgenomen. Alle veronderstellingen, verwachtingen en prognoses die gebruikt worden als basis voor schattingen in de geconsolideerde jaarrekening vormen een zo goed mogelijke afspiegeling van de vooruitzichten van de Groep.

Bijzondere waardeverminderingen

Teneinde vast te kunnen stellen of sprake is van een bijzonder waardeverminderingsverlies op activa is het noodzakelijk een schatting te maken van de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde van een actief of kasstroomgenererende eenheid is gelijk aan de hoogste van de bedrijfswaarde en de reële waarde minus verkoopkosten. Indien mogelijk, wordt de reële waarde minus verkoopkosten bepaald aan de hand van een bindende verkoopovereenkomst in een transactie tussen onafhankelijke partijen op zakelijke en objectieve grondslag. Als geen bindende verkoopovereenkomst bestaat maar het actief op een actieve markt wordt verhandeld, is de reële waarde minus verkoopkosten gelijk aan de marktprijs van het actief verminderd met de kosten van de vervreemding.

Als er voor een actief geen bindende verkoopovereenkomst is, noch een actieve markt, wordt de reële waarde minus verkoopkosten gebaseerd op de best beschikbare informatie om te komen tot het bedrag dat op balansdatum zou kunnen worden verkregen uit de vervreemding van het actief in een transactie tussen terzake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn, na aftrek van de kosten van vervreemding. Bij de bepaling van deze waarde wordt rekening gehouden met de resultaten van recente transacties voor soortgelijke activa binnen dezelfde bedrijfstak.

Bij bepaling van de bedrijfswaarde wordt de contante waarde van geschatte toekomstige kasstromen berekend met behulp van een disconteringsvoet die een afspiegeling is van zowel de actuele marktrente als van de specifieke risico's met betrekking tot het actief. De kasstroomprognoses worden gebaseerd op redelijke en gefundeerde veronderstellingen die de beste inschatting door het management vertegenwoordigen van de economische omstandigheden die gedurende de resterende gebruiksduur van het actief zullen bestaan.

Risicobeheer

Agentencontracten

De Groep maakt gebruik van agentencontracten. Gegeven het verhoogde risico op het gebied van corruptie dat inherent is aan deze contracten, voeren wij jaarlijks een risicoanalyse uit op het gebied van corruptie en hebben wij een anti-corruptiebeleid geformuleerd. 'Tone at the top' en het weerbaar maken van medewerkers zijn belangrijke pijlers van dit anti-corruptiebeleid alsmede de werking van interne procedures op het gebied van anti-corruptie en integriteit. Het verbeteren van compliance en risk management is dan ook een continu proces. In 2017 heeft dit onder meer geleid tot een vernieuwing van de Code of Conduct. Compliance officers zijn opgeleid en medewerkers betrokken bij internationale tenders en opdrachten krijgen trainingen op het gebied van compliance. Best practices op het punt van compliance en 'duty of care' worden besproken met vergelijkbare ondernemingen. In agentencontracten worden onder meer informatieverplichtingen, anti-corruptiebepalingen en compliance met de Gedragscode Integer Zakendoen opgenomen. Tevens worden 'backgroundchecks' uitgevoerd op buitenlandse agenten. Facturen en betalingen worden intensief via het vier-ogen principe gecontroleerd alvorens betalingen plaatsvinden. Wij willen te allen tijde voldoen aan wet- en regelgeving die corruptie tegengaat en daarmee corruptie en mogelijk daaruit voortvloeiende strafrechtelijke vervolging en reputatieschade voorkomen.

Financiële risico's

De Groep kent een strikt beleid, dat erop is gericht huidige en toekomstige risico's zoveel mogelijk te beperken en te beheersen en de financiële kosten te minimaliseren. Dit gebeurt door middel van algemene beheersmaatregelen, zoals interne procedures en instructies en specifieke maatregelen die zijn gericht op de beheersing van nader omschreven risico's.

De financiële risico's van de Groep betreffen voornamelijk kredietrisico's, renterisico's, valutarisico's, liquiditeitsrisico's en inflatierisico's. Het risico van schommelingen in wisselkoersen en rente wordt deels afgedekt met behulp van uiteenlopende derivaten waardoor risico's waaraan de primaire financiële instrumenten onderhevig zijn, worden overgedragen aan andere contractpartijen. Rente- en valutarisico's worden grotendeels centraal beheerd. Speculatieve posities worden niet ingenomen.

Kredietrisico

Een belangrijk deel van de opdrachtgevers bestaat uit publieke organisaties (overheden) waardoor het kredietrisico minimaal is. Bij leveringen aan private opdrachtgevers, hoger dan een bepaald bedrag, wordt ook het kredietrisico in de contractbeoordeling betrokken. Daarenboven worden opdrachten naar voortgang van de projecten (vooruit) gefactureerd. De beschikbare liquiditeiten zijn ondergebracht bij kredietwaardige bancaire instellingen.

Renterisico

Kredieten zijn nodig door de mismatch tussen vorderingen en schulden. Kredieten met een variabele rente zijn blootgesteld aan het risico van verandering in kasstromen ten gevolge van rentewijzigingen. Het beleid van de Groep is erop gericht om langlopende financieringen deels tegen een vaste rente af te sluiten. Om dit te bewerkstelligen worden renteswaps afgesloten. Het renterisico met betrekking tot de financiering van pps-projecten wordt altijd afgedekt met behulp van renteswaps.

Valutarisico

Het merendeel van de activiteiten van de Groep vindt plaats in het eurogebied. Daarnaast is in 2013 het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië, gestart. Voor het metroproject in Riyad wordt het valutarisico op een groot gedeelte van de toekomstige kasstromen in US dollars afgedekt. Incidentele posities in vreemde valuta worden afgedekt met valutatermijncontracten. Het vreemde valutarisico op het eigen vermogen van buitenlandse dochters en de aan deze dochters verstrekte langlopende leningen, het zogenaamde translatierisico, wordt niet ingedekt, met uitzondering van Antea Verenigde Staten.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat de Groep niet op het vereiste moment aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. De uitgangspunten van het liquiditeitsbeheer zijn dat voldoende liquiditeitsruimte aanwezig is om te kunnen voldoen aan huidige en toekomstige financiële verplichtingen, in normale en bijzondere omstandigheden, zonder dat daarbij onaanvaardbare verliezen worden geleden of de reputatie van de Groep in gevaar komt. Met behulp van

voortschrijdende liquiditeitsprognoses wordt vastgesteld of voldoende liquiditeit beschikbaar is. Bij langlopende contracten wordt veelal aan opdrachtgevers om termijnbetalingen gevraagd voor de financiering van de projectkosten.

Oranjewoud N.V. beschikt over meerdere ringfenced financieringsarrangementen.

Op 13 april 2018 is een nieuwe financiering afgesloten voor de financiering van de Nederlandse vennootschappen van Strukton Groep met een looptijd van drie jaar met twee keer een mogelijkheid tot verlenging voor één jaar.

De liquiditeitsruimte is gewaarborgd door een gecommiteerde faciliteit voor de Nederlandse vennootschappen van € 115 miljoen (2016: € 115 miljoen). Deze faciliteit bestaat volledig uit een rekening courant faciliteit. Daarnaast bedraagt het totaal aan garantiefaciliteiten € 310 miljoen (waarvan € 130 miljoen ten behoeve van het metroproject in Riyad). Gedurende de looptijd zijn er geen verplichte aflossingen.

Op basis van de liquiditeitsprognoses en de overeengekomen financiering verwacht de directie van Strukton Groep voldoende financiële ruimte te hebben om het businessplan uit te voeren. Realisatie van de liquiditeitsprognose hangt in belangrijke mate af van de ontwikkeling van externe marktcondities, orderintake, de ontwikkeling van projectresultaten en van het netto werkkapitaal.

Strukton Groep heeft geen specifieke aanwijzingen die er op duiden dat bepaalde marktcondities, zoals prijsontwikkeling bij zowel opdrachtgevers als leveranciers en onderaannemers, of afspraken met leveranciers en kredietverzekeraars zich ongunstig ontwikkelen. Dat geldt ook voor de orderintake en tijdige conversie tot omzet en ontwikkeling van projectresultaten binnen de daarvoor verwachte bandbreedtes.

De directie van Strukton heeft diverse maatregelen geïdentificeerd die (mogelijk) voor additionele financiële ruimte kunnen zorgen. Deze maatregelen betreffen onder meer:

- Snellere facturatie, betere betalingscondities en inning van facturen waardoor het werkkapitaal verbetert
- Zekerstellen van dividenden uit non-credit base dochterondernemingen, deelnemingen en gerelateerde samenwerkingsverbanden
- Verkoop van specifieke assets

Op basis van de nieuwe financiering, de kapitaalstorting van de aandeelhouder in 2016 en voorgaande jaren, het businessplan (rekening houdend met de geïdentificeerde gevoeligheden), maatregelen om additionele financiële ruimte te creëren en reeds gerealiseerde resultaten, zijn de directies van Strukton Groep en Oranjewoud van mening dat het bedrijf in staat is om binnen zijn krediet- en garantiefaciliteiten te blijven en de overeengekomen convenanten te behalen.

Voor Q4 2016 tot en met 31 december 2017 zijn overeenkomstig de oude financiering convenanten overeengekomen met betrekking tot ebitda, capital expenditure, minimum beschikbare liquiditeit, leverage, interest cover, fixed charge cover en solvency. Per 31 december 2017 voldoet Strukton aan deze convenanten.

De convenanten zijn:

- Voor boekjaar 2017 geldt een vastgestelde minimum ebitda over de laatste 12 maanden voor de Credit Base (de Nederlandse Strukton bedrijven) en de gehele Strukton Groep (exclusief het metroproject in Riyad), met een maximale afwijking van 20%. Voor het metroproject in Riyad geldt voor boekjaar 2017 een minimum ebitda over de laatste 12 maanden met een maximale afwijking van 50%; en
- Maximum bedrag besteed aan recourse capital expenditures (van de Nederlandse Credit Base) van € 17,5 miljoen in 2017.

Voor 2017:

- Minimum liquiditeit convenant, met op het rapportagemoment een liquiditeitsruimte van ten minste € 5 miljoen;
- Recourse senior leverage ratio (van de Nederlandse Credit Base en met een maximale afwijking van 20%);
- Recourse interest cover ratio (van de Nederlandse Credit Base en met een maximale afwijking van 20%);
- Recourse fixed charge cover ratio (van de Nederlandse Credit Base en met een maximale afwijking van 20%); en

- Recourse solvency ratio (van Strukton Groep exclusief het metroproject in Riyad en met een maximale afwijking van 20%).

De als onderdeel van de nieuwe financiering overeengekomen convenanten betreffen:

- Leverage ratio (van de Nederlandse Credit Base);
- Interest cover ratio (van de Nederlandse Credit Base);
- Solvency ratio (van Strukton Groep exclusief het metroproject in Riyad).

Aan de banken zijn zekerheden verstrekt voor de totstandkoming van de faciliteit. Dit betekent dat het merendeel van de activa van Strukton Groep is verpand aan de banken die de gecommitteerde faciliteit hebben verstrekt.

Inflatierisico

In langlopende contracten worden veelal indexeringen in het contract opgenomen naar de opdrachtgever. Incidenteel wordt het inflatierisico gehedged door middel van een inflatieswap.

Kapitaalbeheer

Het beleid van de directie is gericht op de handhaving van een sterke vermogenspositie waarmee het vertrouwen van opdrachtgevers, crediteuren en de markten kan worden behouden, het voldoen aan vereisten terzake bankconvenanten en de toekomstige ontwikkeling van de bedrijfsactiviteiten kan worden verzekerd. Kapitaal bestaat uit geplaatst en gestort kapitaal, ingehouden winsten, agioreserve, afdekkingsreserve, reserve omrekeningsverschillen, wettelijke reserve deelnemingen en een actuariële reserve. De directie bewaakt behalve het rendement op het eigen vermogen ook het niveau van het aan de aandeelhouder uit te keren dividend. De directie streeft naar een evenwicht tussen een hoger rendement, dat mogelijk zou zijn met een hoger niveau aan vreemd vermogen enerzijds, en de voordelen en zekerheid van een solide vermogenspositie anderzijds.

De directie streeft naar een solvabiliteit van ten minste 25%. Per ultimo 2017 bedroeg de solvabiliteit 21,7% (2016: 16,8%).

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Bedragen in duizenden euro's.

1. Immateriële vaste activa	Octrooien	IP	Software	Goodwill	Merk-naam	Klanten-bestand	Orderpor-tefeuille	Totaal
Stand per 1 januari 2016:								
Aanschafwaarde	1.003	8.777	7.924	65.192	6.100	46.427	64.227	199.650
Afschrijvingen	(703)	(1.465)	(5.930)	-	(3.770)	(34.973)	(52.047)	(98.888)
Boekwaarde	300	7.312	1.994	65.192	2.330	11.454	12.180	100.762
Boekwaarde per 1 januari 2016	300	7.312	1.994	65.192	2.330	11.454	12.180	100.762
Acquisitie deelnemingen	-	-	-	1.029	-	546	400	1.975
Investerings	163	-	797	-	-	-	-	960
Deconsolidatie	-	-	-	(2.107)	-	(387)	-	(2.494)
Overige mutaties	-	-	-	1	-	-	-	1
Koersverschillen	-	-	(49)	11	-	74	-	36
Afschrijvingen en impairment	(189)	(1.437)	(1.192)	(29)	(765)	(4.075)	(5.641)	(13.328)
Boekwaarde per 31 december 2016	274	5.875	1.550	64.097	1.565	7.612	6.939	87.912
Stand per 31 december 2016:								
Aanschafwaarde	1.166	8.777	6.510	64.097	2.600	42.245	22.551	147.946
Afschrijvingen	(892)	(2.902)	(4.960)	-	(1.035)	(34.633)	(15.612)	(60.034)
Boekwaarde	274	5.875	1.550	64.097	1.565	7.612	6.939	87.912
Boekwaarde per 1 januari 2017	274	5.875	1.550	64.097	1.565	7.612	6.939	87.912
Acquisitie deelnemingen	58	-	6	426	-	407	355	1.252
Investerings	137	-	1.718	-	-	-	-	1.855
Overige mutaties	-	-	(4)	1	-	-	-	(3)
Koersverschillen	-	-	15	(68)	-	(226)	-	(279)
Afschrijvingen	(156)	(1.438)	(1.136)	(423)	(240)	(3.385)	(4.731)	(11.509)
Boekwaarde per 31 december 2017	313	4.437	2.149	64.033	1.325	4.408	2.563	79.228
Stand per 31 december 2017:								
Aanschafwaarde	1.360	8.777	6.974	64.033	2.600	34.633	22.506	140.883
Afschrijvingen	(1.047)	(4.340)	(4.825)	-	(1.275)	(30.225)	(19.943)	(61.655)
Boekwaarde	313	4.437	2.149	64.033	1.325	4.408	2.563	79.228

Octrooien worden afgeschreven op lineaire basis over de gebruiksduur van vijf jaar en software in twee tot vijf jaar. Er zijn in 2017 en 2016 geen financieringskosten als onderdeel van de kostprijs van software in ontwikkeling geactiveerd.

In de categorie software is het door Antea Verenigde Staten voor de verkoop aan derden ontwikkelde softwarepakket iEHS geactiveerd. De geactiveerde ontwikkelingskosten hebben per 31 december 2017 een boekwaarde van nihil (2016: € 91.000). De afname is het gevolg van reguliere afschrijvingen.

Business Combinations

Op 27 november 2017 heeft Oranjewoud N.V. via zijn dochter Antea Group N.V. de aandelen van Iceasca Consultores S.L.U. overgenomen van Suma de Vectores S.L. Een uitsplitsing van de reële waarde is hieronder opgenomen:

Iceasca Consultores S.L.U.	Reële Waarde
Immateriële vaste activa	628
Materiële vaste activa	168
Financiële vaste activa	242
Subtotaal vaste activa	1.038
Debiteuren	1.397
Overige vorderingen	1.980
Liquide middelen	445
Subtotaal vlottende activa	3.822
Subtotaal activa	4.860
Langlopende verplichtingen	768
Crediteuren	687
Overige kortlopende schulden	1.066
Subtotaal kortlopende schulden	1.753
Subtotaal passiva	2.521
Subtotaal activa minus subtotaal passiva	2.339
Aankoopprijs	2.350
Reële Waarde activa en passiva op overnamedatum	2.339
Goodwill bij aankoop	11

Onder de vlottende activa zijn de onderhanden projecten opgenomen op basis van de grondslagen van de Groep.

De goodwill bij aankoop van € 11.000 omvat de verwachte synergievoordelen voortvloeiend uit de acquisitie. Afzonderlijk van de goodwill zijn bij aankoop de waarde van de orderportefeuille en het cliëntenbestand opgenomen onder immateriële vaste activa. Er is geen waarde toegekend aan andere immateriële vaste activa omdat deze waarde niet materieel wordt geacht.

De externe (advies)kosten inzake de aankoop van de deelneming bedragen maximaal enkele tienduizenden euro's.

De bijdrage aan de omzet van de Groep door Iceasca Consultores S.L.U. in 2017 bedraagt € 1,2 miljoen en aan het netto resultaat € 0,1 miljoen. De proforma omzet 2017 bedraagt € 6,2 miljoen en het resultaat € 0,2 miljoen.

Strukton Rail Italy S.r.l. heeft op 6 september 2017 60% van de aandelen van Promofer S.r.l. overgenomen. Promofer S.r.l. realiseert beveiligingssysteem voor spoorwegen en scheepswerven. Promofer S.r.l. telt 25 medewerkers en de bedrijfsopbrengsten zijn € 3,5 miljoen.

Recapitulerend overzicht goodwill per Cash Generating Unit (CGU):

Per 31 december 2017	Aankoopprijs	Reële Waarde op datum ver- krijgen control	Cumulatieve impairments	Goodwill	Negatieve goodwill
Antea Nederland B.V.	47.500	44.113	(34)	3.353	-
Detachering	35.359	21.014	(1.000)	13.576	232
Van der Heide Beheer B.V.	15.246	9.186	-	6.060	-
Antea USA Inc.	16.172	15.860	-	312	-
Overige acquisities 2008	741	433	(360)	-	52
France	16.700	6.760	-	9.940	-
J&E Sports B.V.	4.659	2.809	-	1.850	-
Strukton Groep N.V.	168.475	155.143	-	13.332	-
Ooms Nederland Holding B.V.	17.876	24.774	-	-	6.898
Van Straten B.V.	1.039	1.039	-	-	-
Rasenberg Holding B.V.	15.850	8.438	-	7.412	-
Unihorn India Pvt. Ltd.	1.500	2.725	-	-	1.225
Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A.	48.920	43.378	-	5.542	-
Van Rens B.V.	1.273	976	(119)	178	-
Strukton Rail Västerås AB	2.407	1.678	-	729	-
Siebens Spoorbouw BVBA	1.300	1.006	-	294	-
NS Spooransluitingen B.V.	7.200	8.941	-	-	1.741
Edel Grass B.V.	3.891	2.862	-	1.029	-
Iceasca Consultores S.L.U.	2.350	2.339	-	11	-
Overige acquisities 2017	1.492	1.078	-	414	-
Totaal	409.950	354.552	(1.513)	64.033	10.148

De negatieve goodwill is in de betreffende jaren onder de overige bedrijfsopbrengsten ten gunste van het resultaat gebracht.

2017	Betaling	Netto cash ¹⁾	Netto betaling
Iceasca Consultores S.L.U.	2.150	445	1.705
Overige acquisities 2017	1.460	323	1.137
NS Spooransluitingen B.V.	2.400	-	2.400
Totaal 2017	6.010	768	5.242

¹⁾ Betreft de op het moment van overname in de deelneming aanwezige kasmiddelen.

Bijzondere waardeverminderingen en afschrijvingen

Geacquireerde deelnemingen genereren zelfstandig dan wel met andere delen van het segment cash flows en zijn daarom intern zelfstandig of tezamen met die andere segmentdelen als cash generating unit (CGU) gedefinieerd. Op de geactiveerde goodwill is overeenkomstig IAS 36 een impairment test toegepast.

De waarderingsmethodiek betreft de discounted cashflow methode, waarbij wordt uitgegaan van een oneindige levensduur. De toets is uitgevoerd op de toekomstige kasstromen in de landen waarin geopereerd wordt. Voor elk van de (gecombineerde) acquisities als CGU is de waarde gebaseerd op de door het management verwachte cash flows. De groeivoet van het netto resultaat hierin varieert met vaste bedragen, dan wel met relatieve stijgingen per jaar, afhankelijk

van de verwachtingen van het management. De verwachting van het management is gebaseerd op historische gegevens, orderportefeuilles, beoordelingen en externe informatie. De gehanteerde berekende Wacc voor belastingen varieert van 11,8% tot 16,2%, afhankelijk van het risicoprofiel van de CGU.

De belangrijkste veronderstellingen en de wijze van kwantificeren voor impairment voor de CGU's zijn hieronder weergegeven. De pre-tax Wacc is een percentage. De omzetgroei is eveneens een percentage. Indien de omzetgroei per jaar voor de CGU varieert per jaar, is de range weergegeven.

Percentages	Wacc (pre-tax)		Omzetgroei planperiode		Omzetgroei perpetual	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Antea Nederland B.V.	13,0	13,3	3,0	3,0	0,5	0,5
Detachering	13,8	13,9	10-20	10-30	0,5	0,5
Van der Heide Beheer B.V.	12,9	13,3	3,0	3,0	0,5	0,5
Antea USA Inc.	14,5	18,2	3,0	3,0	2,0	2,0
J&E Sports B.V.	12,9	13,3	3,0	3,0	0,5	0,5
France	12,5	13,9	3,0	3,0	0,5	0,5
Edel Grass B.V.	12,8	13,3	3,0	3,0	0,5	0,5
Iceacsa Consultores S.L.U.	16,2		3,0		0,5	
Strukton Groep N.V.:						
- Railsystemen	14,0	14,6	2,2-3,5	0-3,9	0,5	0,5
- Techniek en Gebouwen	12,9	13,3	-4,1-+13,5	-3,4-+12,2	0,5	0,5
Rasenberg Holding B.V.	11,8	13,1	0-2,3	1,8-2,4	0,5	0,5
Strukton Milieutechniek B.V.	11,8	13,3	0	0-7,4	0,5	0,5
Siebens Spoorbouw BVBA	13,3	16,3	-7,8-+27,4	-7,7-+2,4	0,5	0,5
Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A.	15,9	15,8	-10-+5,3	3,0	0,5	0,5

De onderstaande tabel geeft de impact op de realiseerbare waarden weer in de impairment test voor de sensitieve CGU's bij veranderingen in de assumpties waarbij de overige assumpties gelijk blijven:

Sensitiviteit bedragen x € 1 miljoen	Wacc + 1%		Wacc - 1%		Jaarlijkse omzetgroei -1%		Geen perpetual groei	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Detachering	-1,7	-1,7	2,0	1,9	-1,1	-1,0	-0,5	-0,5
France	-4,0	-3,0	4,7	3,5	-1,6	-1,1	-0,8	-0,5
Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A.	-6,1	-7,4	10,6	8,4	-3,8	-4,2	-1,1	-3,1

De uitkomst van de berekening van de realiseerbare waarde ligt boven de boekwaarde van de CGU's inclusief de daarin opgenomen goodwill (zie tabel Head-room hierna). De Groep heeft in het boekjaar geen bijzondere waardevermindering op de goodwill voor de CGU's doorgevoerd.

Indien voor Detachering de Wacc (pre-tax) boven de 18% komt, of de jaarlijkse omzetgroei onder 5%, dan komt de realiseerbare waarde onder de boekwaarde. Voor Frankrijk is dit het geval indien de Wacc (pre-tax) boven de 15% uitkomt of de jaarlijkse omzetgroei negatief is. Voor Costruzione Linee Ferroviarie S.p.A. ligt de grens bij een Wacc (pre-tax) van 19,5%.

Sensitiviteit bedragen x € 1 miljoen	Head- room
Detachering	6,0
France	8,7
Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A.	23,5

Totaal

Bij een 1%-punt hogere Wacc daalt de contante waarde van de totale cash flows ca. € 68 miljoen. Bij een 1%-punt lagere Wacc stijgt de contante waarde van de totale cash flows ca. € 83 miljoen. Bij een 1%-punt lagere groeivoet is de invloed ca. € 43 miljoen.

2. Materiële vaste activa	Bedrijfsge- bouwen	Terreinen	Materieel en instru- mentarium	Overig	Activa in constructie	Totaal
Stand per 1 januari 2016						
Aanschafwaarde	80.931	8.907	205.189	33.991	2.394	331.412
Afschrijvingen	(23.026)	(308)	(108.400)	(19.612)	-	(151.346)
Boekwaarde	57.905	8.599	96.789	14.379	2.394	180.066
Boekwaarde per 1 januari 2016	57.905	8.599	96.789	14.379	2.394	180.066
Acquisitie deelnemingen	-	-	1.218	-	-	1.218
Deconsolidatie	-	-	(636)	(151)	-	(787)
Overige mutaties	(1.446)	937	2.324	(75)	(14)	1.726
Investeringsen	357	-	20.624	3.569	(116)	24.434
Desinvesteringen	-	-	(161)	(53)	-	(214)
Koersverschillen	-	-	(369)	8	(1)	(362)
Afschrijvingen	(2.951)	(15)	(24.114)	(4.251)	-	(31.331)
Boekwaarde per 31 december 2016	53.865	9.521	95.675	13.426	2.263	174.750
Stand per 31 december 2016						
Aanschafwaarde	79.840	9.844	224.612	37.032	2.263	353.591
Afschrijvingen	(25.975)	(323)	(128.937)	(23.606)	-	(178.841)
Boekwaarde	53.865	9.521	95.675	13.426	2.263	174.750
Boekwaarde per 1 januari 2017	53.865	9.521	95.675	13.426	2.263	174.750
Acquisitie deelnemingen	309	-	689	5	-	1.003
Overige mutaties	29	-	(575)	(90)	119	(517)
Investeringsen	535	-	20.368	3.068	4.541	28.512
Desinvesteringen	(174)	(154)	(1.254)	(92)	-	(1.674)
Koersverschillen	-	-	(488)	(28)	(5)	(521)
Afschrijvingen	(3.375)	(2)	(25.440)	(4.085)	-	(32.902)
Boekwaarde per 31 december 2017	51.189	9.365	88.975	12.204	6.918	168.651
Stand per 31 december 2017:						
Aanschafwaarde	80.271	9.690	237.033	39.718	6.918	373.630
Afschrijvingen	(29.082)	(325)	(148.058)	(27.514)	-	(204.979)
Boekwaarde	51.189	9.365	88.975	12.204	6.918	168.651

In 2017 is voor een bedrag van € 1,0 miljoen aan activa verworven uit acquisitie van deelnemingen. Dit betreft voornamelijk activa ten gevolge van de acquisitie van Iceasca Consultores S.L.U.

In 2016 is voor een bedrag van € 1,2 miljoen aan activa verworven uit acquisitie van deelnemingen. Dit betreft activa ten gevolge van de acquisitie van Edel Grass B.V.

Afschrijvingstermijnen:

- Bedrijfsgebouwen 25 jaren
- Terreinen niet (op terreinverhardingen wordt wel afgeschreven (10 jaar))
- Materieel en instrumentarium 2 tot 6 jaren
- Overig 3 tot 10 jaren
- Activa in constructie niet

Op terreinen met gebouwen met een boekwaarde van € 11,0 miljoen (2016: € 14,1 miljoen) zijn hypotheek gevestigd als zekerheid voor een lening (zie toelichting 14).

In 2017 evenals in 2016 zijn, naar aanleiding van een beoordeling van de waarde van de materiële vaste activa, geen bijzondere waardeverminderingen noodzakelijk gebleken.

Materiële vaste activa gefinancierd door middel van financiële leaseovereenkomsten hebben een boekwaarde van € 17,0 miljoen (2016: € 19,0 miljoen) en betreffen auto's, it-hardware, machines en installaties. De met de leaseovereenkomsten samenhangende betalingsverplichtingen zijn opgenomen onder de kortlopende en langlopende schulden. De Groep heeft niet het juridische eigendom van deze activa.

De investeringen in 2017 hebben evenals in 2016 voornamelijk betrekking op het segment railsystemen.

Het merendeel van het materieel vast actief is als zekerheid voor banken en/of andere verschaffers van vreemd vermogen gesteld.

3. Vastgoedbeleggingen	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	5.369
Investerings	160
Afschrijvingen en impairments	(113)
Deconsolidatie	117
Boekwaarde per 31 december 2016	5.533
Stand per 31 december 2016:	
Kostprijs	6.414
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	(881)
Boekwaarde	5.533
Boekwaarde per 1 januari 2017	5.533
Desinvesteringen	(415)
Afschrijvingen en impairments	(110)
Overige mutaties	45
Boekwaarde per 31 december 2017	5.053
Stand per 31 december 2017:	
Kostprijs	6.044
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	(991)
Boekwaarde	5.053

De reële waarde van vastgoedbeleggingen bedraagt per 31 december 2017 € 5,1 miljoen (2016: € 5,5 miljoen). Deze waarde is gebaseerd op taxatierapporten die opgesteld zijn door erkende deskundigen.

De Groep ontving in 2017 € 0,6 miljoen (2016: € 0,5 miljoen) voor de exploitatie.

De afschrijvingstermijnen gebaseerd op de verwachte gebruiksduur zijn als volgt:

- Fundering / Ruwbouw / Overig 50 jaren
- Dak / Warmte / Ventilatie 15 jaren
- Kozijnen / Gevels / Gas / Electra / Liften 25 jaren

4. Geassocieerde deelnemingen en joint ventures

Verloop	2017	2016
Boekwaarde per 1 januari	28.970	27.758
Investerings	2.261	2.508
Aandeel in het resultaat	12.377	11.645
Afname door uitbreiding belang	(457)	(4.444)
Dividenden	(5.825)	(8.783)
Koersverschillen	-	68
Overig	597	218
Boekwaarde per 31 december	37.923	28.970

De Groep heeft investeringen in (niet-beursgenoteerde) geassocieerde deelnemingen en joint ventures.

Entiteit	Bedrijfsactiviteit	Hoofdvestigingsplaats	Belang Oranjewoud	
			31-12-2017	31-12-2016
Angelbrasil Geologia Ltda.	Ingenieurs- en adviesbureau	Sao Paulo, Brazilië		47%
TRS Europe B.V.	Thermal Remediation Services	Ede	50%	50%
Strukton Finance Holding B.V.	Beheren/financieren PPS projecten	Maarssen	20%	20%
Dual Inventive B.V.	Services en producten spoorwerk	Oisterwijk	50%	50%
A1 Electronics Netherlands B.V.	Productie/onderhoud van elektronische systemen	Almelo	50%	50%
Eurailscout Inspection & Analysis B.V.	Onderhoud railinfra	Utrecht	50%	50%
Tubex	Funderingswerkzaamheden	Oostburg	50%	50%
DMI Geräte GmbH	Betoninjectie- en afdichtingswerkzaamheden	Berlijn	50%	50%
Aduco Holding B.V.	GWV activiteiten	Haarlem	25%	25%
APA B.V.	Productie en verkoop wegenbouwproducten	Amsterdam	25%	25%
APRR B.V.	Productie en verkoop wegenbouwproducten	Rotterdam	25%	25%
Bituned B.V.	Handel olie- en andere bitumineuze producten	Reeuwijk	50%	50%
NOAP B.V.	Productie en verkoop wegenbouwproducten	Heerenveen	50%	50%
Fast Consortium LLC	Constructie van Riyadh metro	Riyadh	18%	18%
Exploitiatiemaatschappij Alanes A15 B.V.	Beheer en onderhoud van infrastr. en civieltechn. werken	Nieuwegein	33%	33%
R Creators B.V.	DBFMO voor Rijkskantoor de Knoop	Utrecht	80%	80%
Strukton Arrigoni SpA	Constructie activiteiten en bouwmaterialen	Santiago	50%	50%

In december 2017 is het belang van de Groep in Angelbrasil Geologia Ltda. uitgebreid naar 51%.

In de onderstaande tabel zijn ook de bedragen van het belang van de Groep in de deelnemingen vermeld.

2016	belang	vaste activa	vlootende activa	langl. verplicht.	kortl. verplicht.	saldo	saldo naar rato belang	bedrijfs-opbrengsten	resultaat na bel.	resultaat na bel. naar rato belang	liquide middelen	financiële baten	financiële lasten	winst-belasting	dividend
Edel Grass B.V.	50%							34.355	609	305		22	51	190	-
Angelbrasil Geologia Ltda.	47%	274	608	10	247	626	294	1.905	180	84	355	-	5	100	-
Dual Inventive B.V.	50%	5.618	1.690	380	688	6.240	3.120	3.468	540	270	312	-	16	98	-
A1 Electronics Netherlands B.V.	50%	686	2.832	610	782	2.126	1.063	7.484	916	458	88	-	32	266	100
Eurailscout Inspection & Analysis B.V.	50%	23.772	14.744	6.002	14.634	17.880	8.940	27.114	754	377	8.036	24	266	874	-
Tubex	50%	343	2.434	147	470	2.160	1.080	6.340	282	141	416	-	9	-	-
DMI Geräte GmbH	50%	116	5.482	-	1.796	3.802	1.901	6.448	296	148	1.752	10	4	188	1.600
Aduco Holding B.V.	25%	2.300	5.768	732	1.984	5.352	1.338	11.948	1.636	409	2.948	-	8	452	2.040
APA B.V.	25%	3.464	6.784	308	4.532	5.408	1.352	21.748	1.664	416	1.688	-	-	632	2.000
APRR B.V.	25%	6.072	3.232	860	2.188	6.256	1.564	12.298	912	228	597	-	11	243	1.000
Bituned B.V.	50%	80	5.918	100	2.164	3.734	1.867	19.919	758	379	3.264	-	6	245	700
NOAP B.V.	50%	2.905	1.382	2.127	1.138	1.022	511	6.950	363	182	71	-	41	-	-
Fast Consortium LLC	18%	43.267	264.061	2.283	295.500	9.544	1.718	1.045.850	33.333	6.000	127.994	-	-	12.311	27.556
Overig							4.222			2.248					
Totaal						28.970				11.645					

2017	belang	vaste activa	vlottende activa	langl. verplicht.	kortl. verplicht.	saldo	saldo naar rato belang	bedrijfs-opbrengsten	resultaat na bel.	resultaat na bel. naar rato belang	liquide middelen	financiële baten	financiële lasten	winst-belasting	dividend
Angelbrasil Geologia Ltda.		-	-	-	-	-	-	1.905	-	-	116	-	-	110	-
TRS Europe B.V.	50%	855	3.990	-	4.984	(139)	(70)	3.608	20	10	829	-	25	7	-
Dual Inventive B.V.	50%	8.360	6.084	7.322	426	6.696	3.348	3.686	456	228	522	-	52	(48)	-
A1 Electronics Netherlands B.V.	50%	3.568	718	1.118	514	2.654	1.327	8.822	828	414	526	40	26	(262)	300
Eurailscout Inspection & Analysis B.V.	50%	19.094	24.758	13.236	9.966	20.650	10.325	26.934	1.170	585	13.492	122	324	(356)	-
Tubex	50%	2.576	310	994	140	1.752	876	5.168	80	40	(150)	-	-	34	-
DMI Geräte GmbH	50%	4.914	116	1.550	-	3.480	1.740	7.678	876	438	1.522	2	6	376	1.200
Aduco Holding B.V.	25%	5.510	1.725	1.503	434	5.298	1.325	8.731	1.352	338	2.760	-	-	436	1.404
APA B.V.	25%	8.261	3.791	4.848	696	6.508	1.627	21.473	2.100	525	770	-	-	596	1.000
APRR B.V.	25%	4.260	5.338	2.118	950	6.530	1.633	14.875	1.278	319	(179)	-	14	346	1.000
Bituned B.V.	50%	6.664	54	2.906	109	3.703	1.852	24.950	671	335	2.874	6	-	218	700
NOAP B.V.	50%	1.046	-	66	72	908	454	824	86	43	1.044	-	-	-	-
Fast Consortium LLC	18%	233.139	12.139	208.766	2.305	34.208	6.157	762.978	34.633	6.234	25.867	-	-	18.789	13.456
Exploitiatiemij. Alanes A15 B.V.	33%	13.831	297	10.206	-	3.922	1.306	-	-	-	2.153	-	-	-	-
R Creators B.V.	80%	644	95.345	2.104	92.302	1.583	1.266	47.780	1.175	940	631	2.277	708	392	-
Strukton Arrigoni SpA	50%	8.034	218	4.406	1.690	2.155	1.078	25.260	2.144	1.072	892	14	74	636	-
Overig							3.680			856					
Totaal							37.923			12.377					

De post Overig in 2016 en 2017 betreft meerdere relatief kleine, niet-geconsolideerde deelnemingen van de wegenbouwbedrijven en International.

De in de pps-projecten gerealiseerde cashflows staan niet ter vrije beschikking van de Groep. Voor de overige deelnemingen zijn geen beperkingen van toepassing. Het (pro rata belang in het) resultaat van deelnemingen is, zoals gepresenteerd, € 12,4 miljoen positief (2016: € 11,6 miljoen positief).

Gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van de deelnemingen

	2017	2016
Gerealiseerd resultaat	12.377	11.645
Niet-gerealiseerd resultaat	426	(100)
Totaal resultaat	12.803	11.545

De activiteiten van de Groep worden gedeeltelijk uitgevoerd in Joint Operations (tijdelijke en permanente). In de geconsolideerde jaarrekening zijn de volgende posten betrokken, die overeenkomen met het belang van de Groep in de opbrengsten, activa en verplichtingen van de afzonderlijke Joint Operations:

Joint Operations

De Groep heeft een aantal kapitaalbelangen in project-entiteiten. Zie toelichting 40.

Pro rata belang in Joint Operations

	31-12-2017	31-12-2016
Activa	262.700	391.426
Verplichtingen	(319.208)	(467.904)
	2017	2016
Omzet	457.054	428.867
Netto resultaat	22.849	(9.468)

Alle materiële vennootschappen onder firma zijn als Joint Operation verwerkt. Voor de vennootschappen onder firma geldt een hoofdelijke aansprakelijkheid. Er zijn echter geen voorwaardelijke verplichtingen. De Joint Operations bestaan met name uit combinaties gericht op het totstandbrengen van projecten.

5. Overige financiële vaste activa	Langlo- pende vor- deringen	Pps- vorde- ringen	Deel- nemingen	Finan- ciële de- rivaten	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2016	28.009	2.644	2.950	-	33.603
Verstrekke leningen	7.951	198	-	-	8.149
Aflossingen leningen	(5.590)	(395)	-	-	(5.985)
Oprenting	-	113	-	-	113
Overige mutaties	2.089	-	-	-	2.089
Boekwaarde per 31 december 2016	32.459	2.560	2.950	-	37.969
Boekwaarde per 1 januari 2017	32.459	2.560	2.950	-	37.969
Inconsolidatie via bedrijfscombinaties	15	-	-	-	15
Verstrekke leningen	50	-	-	385	435
Aflossingen leningen	(1.226)	(495)	-	-	(1.721)
Oprenting	-	94	-	-	94
Overige mutaties	(3.681)	-	-	-	(3.681)
Boekwaarde per 31 december 2017	27.617	2.159	2.950	385	33.111

De pps-vorderingen betreffen nog te ontvangen vergoedingen uit hoofde van concessieovereenkomsten in Nederland. De looptijd van de diverse pps-vorderingen is ca. 25 jaar. Het merendeel (van het bedrag van de vorderingen) heeft een looptijd langer dan vijf jaar. Gegeven het karakter van de contractpartijen is het kredietrisico op nihil ingeschat. (Zie ook toelichting 27).

6. Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

De uitgestelde belastingpositie op 31 december betreft het volgende:

	Geconsolideerde balans		Geconsolideerde winst- en-verliesrekening	
	2017	2016	2017	2016
<i>Uitgestelde belastingvorderingen</i>				
Waardering compensabele verliezen	35.734	37.867	2.133	(2.603)
Tijdelijke waarderingsverschillen voorzieningen	2.041	2.716	675	(1.443)
Tijdelijke waarderingsverschillen (im)materiële vaste activa	847	942	95	7
Financiële derivaten	-	1.298	2	(28)
Overig	10.067	8.918	269	(283)
	<u>48.689</u>	<u>51.741</u>		
Uitgestelde belastingvorderingen	<u>48.689</u>	<u>51.741</u>		
Tijdelijke waarderingsverschillen (im)materiële vaste activa	(2.335)	(3.955)	(1.710)	3.955
Tijdelijke waarderingsverschillen onderhanden werk	-	-	-	524
Tijdelijke waarderingsverschillen voorzieningen	-	-	-	1.213
Waardering compensabele verliezen	-	-	-	2.200
Overige	-	-	-	(10)
	<u>(2.335)</u>	<u>(3.955)</u>		
Uitgestelde (gesaldeerde) belastingposities	<u>(2.335)</u>	<u>(3.955)</u>		
<i>Uitgestelde belastingverplichtingen</i>				
Tijdelijke waarderingsverschillen (im)materiële vaste activa	(2.574)	(3.833)	(1.259)	(6.708)
Materiële vaste activa	(4.034)	(3.678)	356	209
Tijdelijke waarderingsverschillen onderhanden werk	(1.791)	(1.417)	374	(171)
Overig	(706)	(4)	20	47
	<u>(9.105)</u>	<u>(8.932)</u>		
Uitgestelde belastingverplichtingen	<u>(9.105)</u>	<u>(8.932)</u>		
Saldo uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen (gepresenteerd als vordering)	<u>46.354</u>	<u>47.786</u>		
Saldo uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen (gepresenteerd als verplichting)	<u>(9.105)</u>	<u>(8.932)</u>		
Uitgestelde belastinglast (bate)			<u>955</u>	<u>(3.091)</u>
Saldo uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen	<u>37.249</u>	<u>38.854</u>		

De uitgestelde belastingen zijn gemuteerd door het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten voor het winstbelasting effect van de mutaties reële waarde van derivaten voor hedge accounting (financiële derivaten) voor € 28.000 (2016: € 19.000) en voor het winstbelasting effect van de mutatie actuariële reserve voor € 1.429.000 negatief (2016: € 643.000 negatief).

De verantwoorde uitgestelde belastingvordering ad. € 46.354.000 (2016: € 47.786.000) heeft met name betrekking op de waardering van compensabele verliezen. Deze waardering heeft plaatsgevonden op basis van toekomstige winstverwachtingen op basis van inschattingen van het verantwoordelijk management. Daarnaast betreft het de fiscaal geactiveerde (fiscaal af te schrijven) goodwill uit overnames in Antea Verenigde Staten geëffectueerd vóór de overname

van Antea USA door Oranjewoud N.V. Omdat deze goodwill commercieel niet is verantwoord, is sprake van een fiscaal hoger afschrijvingspotentieel waarvoor deze uitgestelde belastingvordering is opgenomen. Eventuele dividendbetalingen aan de aandeelhouders van Oranjewoud N.V. leiden niet tot consequenties voor wat betreft de vennootschapsbelasting.

Bij diverse voornamelijk buitenlandse deelnemingen is een totaal fiscaal compensabel verlies van € 49,6 miljoen (2016: € 45,1 miljoen). Voor dit bedrag is, omdat geen toekomstige winsten worden verwacht, geen uitgestelde belastingvordering opgenomen. De verliezen zijn onbeperkt voorwaarts verrekenbaar. Anders dan de genoemde niet gewaardeerde fiscaal compensabele verliezen bij buitenlandse deelnemingen zijn er geen niet-gewaardeerde fiscaal compensabele verliezen van toepassing.

Bij de bepaling van de waarde van de belastinglatentie is rekening gehouden met een VpB-tarief van 25,0% tot 40,0% afhankelijk van de in de betreffende jurisdictie van toepassing zijnde tarieven.

Uitgestelde belastingschulden

Uitgestelde belastingschulden zijn gevormd terzake verschillen tussen commerciële en fiscale waardering van activa en passiva, met name voortvloeiend uit waarderingsverschillen ontstaan bij waardering van bij acquisities verkregen activa en passiva.

7. Voorraden	31-12-2017	31-12-2016
Grond- en hulpstoffen	14.643	14.275
Gereed product en handelsgoederen	8.285	7.602
Vastgoed	3.013	9.152
Totaal	25.941	31.029

Het niet verkochte deel van vastgoedprojecten, welke reeds in uitvoering zijn genomen, is in 2017 gedaald met € 6,2 miljoen (2016: daling € 3,7 miljoen). Het niet verkochte deel van het vastgoed betreft grondposities en gemaakte kosten voor vastgoedprojecten in uitvoering.

8. Vorderingen	31-12-2017	31-12-2016
Vorderingen op gelieerde ondernemingen	128	104
Handelsdebiteuren	419.644	441.905
Nog te factureren inzake afgesloten projecten	44.047	39.894
Belastingen en premies sociale verzekeringen	9.773	7.161
Overige vorderingen	83.854	146.956
Overlopende activa	16.721	23.815
Totaal	574.167	659.835

De vorderingen op gelieerde ondernemingen betreffen reguliere (kortlopende) onderlinge verhoudingen tussen onderdelen van Oranjewoud N.V. en Centric Holding B.V. Over deze verhoudingen wordt geen rente berekend vanwege het kortlopende karakter. Gegeven het kortlopende karakter is de nominale waarde bij benadering gelijk aan de reële waarde.

Onder de overige vorderingen en overlopende activa is ca. € 31 miljoen (2016: € 81 miljoen) opgenomen met betrekking tot vooruitbetalingen aan onderaannemers van het metroproject in Riyad. Resterende overige vorderingen en overlopende activa betreffen vorderingen op combinaties en diverse soorten overige vooruitbetaalde bedragen.

De kredietrisico's van de Groep hebben hoofdzakelijk betrekking op handelsdebiteuren, overige vorderingen en nog te factureren bedragen inzake afgesloten en onderhanden projecten. Om de kredietrisico's te beheersen heeft Oranjewoud N.V. een kredietbeleid uitgewerkt en worden de kredietrisico's voortdurend opgevolgd. Binnen Oranjewoud N.V. is geen sprake van een significante concentratie van kredietrisico's omdat er sprake is van een groot aantal afnemers, met uitzondering van de railactiviteiten, waar sprake is van een beperkt aantal afnemers waarvoor het kredietrisico als zeer beperkt is ingeschat. De beoordeling van de inbaarheid is afhankelijk van het klantprofiel individueel bepaald op basis van risico-inschatting door het management. De voorziening voor oninbare debiteuren is in de balans in mindering gebracht op de handelsdebiteuren. Voor de nog te factureren bedragen zijn geen afwaarderingen uit hoofde van kredietwaardigheidsbeoordelingen noodzakelijk geweest.

In het kader van de bankfinanciering zijn zekerheden verstrekt aan banken. Hierbij is het merendeel van de activa van een tweetal werkmaatschappijen verpand.

Per 31 december is de ouderdomsanalyse van de debiteuren als volgt:

	2017	2016
- Niet vervallen en niet voorzien (0 - 30 dagen):	236.840	252.187
- Vervallen:		
31 - 60 dagen	74.192	103.053
61 - 90 dagen	20.036	18.650
91 - 180 dagen	56.276	38.612
181 - 365 dagen	11.423	17.039
> 365 dagen	20.877	12.364
Totaal	419.644	441.905
Voorzien per 1 januari	(10.827)	(7.026)
Dotatie voor het jaar	(11.563)	(4.351)
Afgeboekt	1.769	531
Ongebruikt tegengeboekte bedragen	256	3
Overig	7	16
Voorzien per 31 december	(20.358)	(10.827)

9. Onderhanden projecten	31-12-2017	31-12-2016
Waarvan projecten met een stand:		
Nog te factureren	252.691	329.223
Vooruitgefactureerd	(235.261)	(381.749)
Totaal	17.430	(52.526)
Opbrengsten	4.604.435	4.113.031
Gefactureerde termijnen	(4.587.005)	(4.165.557)
Totaal	17.430	(52.526)

Het saldo nog te factureren onderhanden projecten bestaat uit alle onderhanden projecten waarvan de contractuele opbrengsten plus de opgenomen winst, minus de opgenomen verliezen groter zijn dan de gedeclareerde termijnen. Dit saldo is verantwoord onder de vlottende activa. Het saldo vooruitgefactureerd bestaat uit alle onderhanden projecten waarvan de contractuele opbrengsten plus de opgenomen winst, minus de opgenomen verliezen kleiner zijn dan de gedeclareerde termijnen. Dit saldo is verantwoord onder de kortlopende schulden. De vooruitgefactureerde bedragen zijn op balansdatum deels ontvangen en deels openstaande debiteurenvorderingen.

In totaal is in 2017 € 0,3 miljoen (2016: € 0,2 miljoen) rente geactiveerd. Grote langlopende projecten worden in de meeste gevallen voorgefinancierd waardoor de gefactureerde termijnen op deze projecten groter zijn dan de gemaakte kosten. Het positief saldo onderhanden werken bestaat voornamelijk uit kortlopende projecten.

10. Geldmiddelen en kasequivalenten	31-12-2017	31-12-2016
Banken	198.893	222.733
Kassen	52	48
Totaal	198.945	222.781
Schulden aan kredietinstellingen:		
Onderdeel van het cash management systeem van de groep	35.664	32.936
Geen onderdeel van het cash management systeem van de groep	-	-
Totaal	35.664	32.936
Ten behoeve van het kasstroomoverzicht:		
Geldmiddelen en kasequivalenten	198.945	222.781
Af: Schulden aan kredietinstellingen onderdeel van het cash management systeem van de groep	35.664	32.936
Saldo geldmiddelen en kasequivalenten op 31 december	163.281	189.845

Op banktegoeden wordt een marktconforme rente vergoed.

Het bedrag aan geldmiddelen en kasequivalenten omvat banktegoeden, deposito's en kassaldi. Bankschulden die direct opeisbaar zijn en die een integraal onderdeel uitmaken van het cash management systeem van de onderneming worden onder de geldmiddelen en kasequivalenten opgenomen in de kasstroomoverzichten.

In de liquide middelen zijn begrepen geldmiddelen van bouwcombinaties ad. € 109,0 miljoen (2016: € 139,2 miljoen) en geldmiddelen die zijn ontvangen op geblokkeerde rekeningen ad. € 1,3 miljoen (2016: € 2,6 miljoen).

De geldmiddelen opgenomen in bouwcombinaties betreffen geldmiddelen in samenwerkingsverbanden waarbij contractueel is vastgelegd dat niet vrij mag worden beschikt over de liquide middelen. De geldmiddelen ontvangen op geblokkeerde rekeningen betreffen met name de in het kader van de Wet Ketenaansprakelijkheid aan te houden G-rekeningen. De overige liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking.

11. Groepsvermogen

Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van de moedermaatschappij

Kapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt per 31 december 2017 € 10.000.000 bestaande uit 100.000.000 aandelen A en B van elk € 0,10. Het geplaatst en volgestort kapitaal bedraagt 62.872.869 aandelen elk € 0,10 groot. Het geplaatst kapitaal bestaat per 31 december 2017 uit € 2.955.307 aandelen A en € 3.331.980 aandelen B (31 december 2016: € 2.955.307 aandelen A en € 3.331.980 aandelen B). Voor aandelen B is, in tegenstelling tot aandelen A, geen beursnotering aangevraagd. Er is geen verschil in zeggenschap of winstrechten tussen de aandelen A en B.

De statuten van de vennootschap bepalen dat aandelenuitgifte geschiedt ingevolge een directiebesluit. De vennootschap mag volgestorte eigen aandelen verkrijgen, doch slechts om niet. Verkrijging anders dan om niet kan slechts plaatsvinden indien de algemene vergadering de directie daartoe heeft gemachtigd.

Op 12 december 2016 heeft Oranjewoud N.V. zijn eigen vermogen vergroot middels een onderhandse emissie van 4.139.434 aandelen B. De aandelen zijn uitgegeven aan Sanderink Investments B.V. tegen het gemiddelde van de slotkoersen in de periode 28 november 2016 tot en met 9 december 2016. De uitgiftekoers is € 4,59 per aandeel. Voor de aandelen B is geen beursnotering aangevraagd.

Winst per aandeel

De aan houders van gewone aandelen toe te rekenen winst bedraagt € 38.111.000 (2016: € 11.331.000). Het aantal uitstaande aandelen is per 1 januari 2016 58.733.435 en per 31 december 2016, 1 januari 2017 en 31 december 2017 62.872.869. De winst per aandeel bedraagt € 0,61 (2016: € 0,19).

De calculatie van het nettoresultaat per aandeel per 31 december is gebaseerd op het nettoresultaat zoals dat aan gewone aandeelhouders ter beschikking staat, gedeeld door het gewogen gemiddeld aantal uitstaande aandelen dat gedurende het jaar heeft uitgestaan (2017: 62.872.869 aandelen en 2016: 58.948.912 aandelen). Over 2017 en 2016 is de verwaterde winst per aandeel gelijk aan het gewone resultaat per aandeel.

Dividend

Oranjewoud N.V. heeft in principe de doelstelling om 30% van de nettowinst beschikbaar te stellen voor dividend. Het uitkeren van dividend is afhankelijk van toekomstige resultaatontwikkelingen, marktontwikkelingen, gewenste solvabiliteit en de ruimte onder bestaande en toekomstige bankconvenanten. Het dividend zal beschikbaar worden gesteld als keuzedividend (cash en/of aandelen).

Ter verbetering van de solvabiliteit en ter versterking van de liquiditeitspositie heeft Oranjewoud N.V. op 21 december 2016 zijn Eigen Vermogen met 19 miljoen euro versterkt door onderhandse plaatsing bij Sanderink Investments B.V. In 2017 is het Eigen Vermogen verder verbeterd door het gerealiseerde (€ 38,1 miljoen) en het niet-gerealiseerde resultaat (- € 0,7 miljoen). Het balanstotaal is duidelijk gedaald. De solvabiliteit is hierdoor weliswaar toegenomen van 16,8% naar 21,7%, maar voldoet nog niet aan de interne doelstelling van 25%. De onderneming dient voldoende middelen beschikbaar te hebben om een mogelijke groei van het werkkapitaal als gevolg van een toename van de bedrijfsomvang te kunnen financieren. Verder zijn er ook beperkingen opgelegd in de financieringsdocumentatie ten aanzien van

dividenduitkeringen. De combinatie van deze feiten leidt tot het voorstel van de Raad van Bestuur om, met goedkeuring van de Raad van Commissarissen, over het boekjaar 2017 geen dividend uit te keren.

Minderheidsbelangen

Strukton Railinfra Projecten B.V. heeft op 31 december 2017 en 2016 een 60%-belang in de Italiaanse Spoorbouwers Costruzione Linee Ferroviarie S.p.A. en Uniferr S.r.l. Aangezien de Groep zeggenschap heeft over deze deelnemingen worden zij voor 100% meegeconsolideerd.

In boekjaar 2017 heeft geen dividenduitkering plaatsgevonden vanuit Costruzione Linee Ferroviarie S.p.A. aan haar aandeelhouders.

In onderstaande tabel zijn de verkorte financiële gegevens van Costruzione Linee Ferroviarie S.p.A. opgenomen op 100%-basis.

	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa	50.567	50.709
Vlottende activa	158.789	173.989
Langlopende verplichtingen	(20.325)	(32.583)
Kortlopende verplichtingen	(103.504)	(112.210)
Saldo	85.527	79.905
Liquide middelen	18.846	16.179
	2017	2016
Bedrijfsopbrengsten	168.148	161.328
Resultaat na belastingen	6.083	7.806
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-
Totaal resultaat	6.083	7.806

12. Uitgestelde personeelsbeloningen

Oranjewoud N.V. heeft verschillende pensioenregelingen in overeenstemming met lokale regelingen en voorwaarden. Deze regelingen zijn grotendeels geassocieerd als toegezegde bijdrageregelingen. Deze pensioenregelingen zijn gebaseerd op een premie welke een vast percentage van de pensioengrondslag is. Het werkgeversdeel van deze premie wordt verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

De pensioenregelingen in Nederland zijn onderworpen aan de voorschriften als bedoeld in de Pensioenwet. Zoals bepaald in de Pensioenwet moeten de pensioenregelingen volledig zijn gefinancierd en onafhankelijk van de vennootschap functioneren door middel van een aparte juridische entiteit. Diverse bedrijfstakpensioenfondsen en verzekeraars beheren de verschillende pensioenregelingen. De Groep heeft geen bijkomende verantwoordelijkheden voor het bestuur van deze regelingen.

Het basispensioen van elke werknemer wordt gedekt door collectieve regelingen, waarbij meerdere werkgevers zijn aangesloten op basis van een wettelijke verplichting. Deze bevatten een geïndexeerde middelloonregeling en worden daarom beschouwd als een toegezegd-pensioenregeling. Dit geldt met name voor de bedrijfspensioenfondsen voor de bouw, metaal en technische bedrijfstakken en de spoorwegen. Aangezien deze fondsen niet zijn toegerust om de voorgeschreven informatie te verstrekken ten aanzien van het proportionele aandeel van de Groep in de pensioenverplichtingen en fondsbeleggingen, worden de toegezegd-pensioenregelingen verantwoord als toegezegde-bijdrageregelingen. De Groep is verplicht de vooraf vastgestelde premie voor deze regelingen af te dragen. De Groep kan teveel betaalde premies niet terugvorderen en is niet verplicht om eventuele tekorten aan te zuiveren, tenzij door

aanpassing van toekomstige premies. Het deel dat het basispensioen overschrijdt (top-up part), wat niet gedekt is door collectieve regelingen, wordt uitgevoerd door externe partijen en betreft toegezegde-bijdrageregelingen.

Voor het personeel van een groot deel van de groepsmaatschappijen gelden de pensioenregelingen van de volgende pensioenfondsen met vermelding van de aantallen aangesloten actieven per 31 december 2017 en de dekkingsgraden van de fondsen per 31 december 2017 en 2016:

	Actieven	Dekkings- graad 2017	Dekkings- graad 2016
• Bedrijfstakpensioenfonds Bouw	1.346	117,9%	110,3%
• Bedrijfstakpensioenfonds Betonproduktenindustrie	18	103,7%	99,8%
• Bedrijfstakpensioenfonds Metaal en Techniek	1.583	102,1%	97,2%
• Spoorwegpensioenfonds	1.695	115,0%	107,5%
• Pensioenfonds Vervoer	12		
• Delta Lloyd	55		
• Alecta pensioenverzekering plan Zweden ITP schema	439	154,0%	149,0%
• Alecta pensioenverzekering plan Zweden SAF-LO schema	661		
• Axa pensioenverzekering Strukton Rail Infra NV België	52		
• FONDO TFR – Pension Fund – ITALY	358		
• BeFrank SES	8		

Antea France SAS, Géo-Hyd SARL en Groupe IRH Environnement SAS en een deel van de Strukton groepsmaatschappijen hebben pensioenregelingen die geclassificeerd zijn als toegezegd pensioenregelingen. De verplichting is een pensioenrecht waarbij de belangrijkste actuariële resultaten (ontwikkeling van de waarde van beleggingen, levensverwachting en vertrekans) voor rekening van de vennootschap komen.

De kosten van deze toegezegd pensioenregelingen, alsmede de contante waarde van de toekomstige pensioenverplichtingen, worden bepaald met gebruikmaking van actuariële methoden. De actuariële methoden omvatten het maken van veronderstellingen over disconteringsvoeten, toekomstige salarisverhogingen, sterftecijfers en toekomstige indexatie van pensioenuitkeringen. Alle veronderstellingen worden steeds per de verslagdatum herbeoordeeld. In de navolgende overzichten worden de (netto) pensioenvoorzieningen, de reële waarde van de beleggingen en de financieringsstatus voor deze regelingen weergegeven.

De pensioenvoorziening is als volgt opgebouwd:	31-12-2017	31-12-2016
Antea France SAS en Géo-Hyd SARL (Frankrijk)	2.918	3.269
Groupe IRH Environnement SAS (Frankrijk)	1.234	1.255
Strukton Rail AB (Zweden)	41.946	36.675
Strukton Railinfra NV (België)	1.284	1.405
Reef Infra B.V. (Nederland)	2.784	1.280
Rasenberg Infra B.V. (Nederland)	2.397	1.219
Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A. (Italië)	2.294	2.331
Totaal	54.857	47.434

De stijging van de pensioenvoorziening in 2017 wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van het aantal deelnemers aan de pensioenregeling in Zweden en een stijging van de inflatie in Zweden.

Antea France SAS en Géo-Hyd SARL (Frankrijk)

Deze pensioenregelingen voorzien in een uit te betalen bedrag aan de werknemer als deze tot de overeengekomen pensioenleeftijd in dienst van de werkgever is. Het uit te betalen bedrag is, naast de hoogte van het maandsalaris, afhankelijk van het aantal dienstjaren dat tot de pensioendatum is bereikt. De verplichting is een pensioenrecht waarbij de belangrijkste actuariële resultaten voor rekening van de vennootschap komen.

Groupe IRH Environnement SAS (Frankrijk)

Het gaat om twee regelingen, een retirement indemnity plan en een retirement benefits plan. Het retirement benefits plan is een gesloten regeling voor deelnemers die voor 1996 in dienst waren.

Strukton Rail AB (Zweden)

De pensioenregeling voor de medewerkers van Strukton Rail AB (Zweden) die geboren zijn vóór 1978, betreft een toegezegd pensioenregeling. Alle actieve deelnemers van deze regeling zijn ondergebracht in het 'Sweden Pension Plan ITP2'. De overige twee lopende regelingen betreffen 'Sweden pension Plan Balfour Beatty' en 'Sweden Pension Plan KPA'. Deze twee regelingen kennen alleen nog inactieve deelnemers van voormalig Balfour Beatty en voormalig Svensk Banproduktion. De drie regelingen zijn ondergebracht bij pensioenverzekeraar PRI. De totale verplichting bedraagt eind 2017 € 41,9 miljoen. Hierbij zijn de pensioenaanspraken op basis van IAS 19 berekend tegen de contante waarde. De berekening is uitgevoerd door een erkende actuaaris. De verplichting moet gefinancierd worden uit de onderneming. De uitkering van het pensioen wordt uitgevoerd door de organisatie Alecta. Het risico van faillissement van de onderneming is verzekerd bij PRI. Ten behoeve van deze verzekering zijn garanties verstrekt aan PRI ter grootte van SEK 160 miljoen. Alecta hanteert andere uitgangspunten bij de berekening van de verplichting dan PRI. Hierdoor is de berekende verplichting van Alecta hoger. Voor deze zogenaamde 'estimated redemption cost' betaalt Strukton jaarlijks een premie aan PRI.

Strukton Railinfra NV (België)

De pensioenverzekering voor de medewerkers van Strukton Railinfra NV in België betreft een toegezegde pensioenregeling. De pensioenverplichting wordt gefinancierd door middel van een verzekeringscontract.

Reef Infra B.V. (Nederland)

Bij Reef Infra B.V. is een indexatieverplichting opgenomen voor de pensioenregeling. De indexatieverplichting wordt gefinancierd door middel van een verzekeringscontract. Deze is ondergebracht bij Nationale Nederlanden. In deze pensioenregeling worden geen nieuwe rechten meer opgebouwd.

Rasenberg Infra B.V. (Nederland)

Bij Rasenberg Infra B.V. is een indexatieverplichting opgenomen voor de pensioenregeling. De indexatieverplichting wordt gefinancierd door middel van een verzekeringscontract. Deze is ondergebracht bij Delta Lloyd.

Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A. (Italië)

Costruzioni Linee Ferroviarie S.p.A. heeft een toegezegde pensioenregeling (FONDO TFR – Pension Fund) voor zijn medewerkers. Hiervoor is een bedrag op de balans van de vennootschap voorzien van € 2,3 miljoen (2016: € 2,3 miljoen). De pensioenvoorziening in Italië wordt niet extern gefinancierd maar moet gefinancierd worden uit de onderneming.

Uitgangspunten

De geïdentificeerde materiële uitgangspunten voor de berekening van de pensioenverplichting zijn de inflatie, de disconteringsvoet en de sterftetabellen. De inflatie is een 'indirect uitgangspunt'. Salarisgroei en pensioengroei zijn directe uitgangspunten die afgeleid zijn van deze inflatie.

Uitgangspunten:

	31-12-2017	31-12-2016
Disconteringsvoet pensioenregeling	1,25-2,75%	1,25-2,75%
Inflatie	1,75-2,00%	1,50-2,00%
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	1,25-2,75%	1,25-2,75%
Verwachte salarisstijging	1,25-2,75%	1,25-2,75%

De toegepaste sterftetabellen per 31 december 2017 zijn:

Groupe IRH Environnement SAS	: RET Plan: TG HF2005
Strukton Rail AB	: DUS14
Strukton Railinfra NV	: MR/FR (1993 Belgium mortality table)
Reef Infra B.V.	: AG 2016 prognosetafel
Rasenberg Infra B.V.	: AG 2016 prognosetafel
CLF S.p.A.	: ISTAT 2013

Sensitiviteit

Wanneer de disconteringsvoet bij verder gelijkblijvende aannames zou stijgen met 1%-punt, dan zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen met € 10,3 miljoen dalen. Bij een daling van de disconteringsvoet met 1%-punt en verder gelijkblijvende omstandigheden, zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen stijgen met € 13,3 miljoen.

Wanneer de inflatie bij verder gelijkblijvende aannames zou stijgen met 0,25%-punt, dan zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen met € 2,0 miljoen stijgen. Bij een daling van de inflatie met 0,25%-punt en verder gelijkblijvende omstandigheden, zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen dalen met € 1,9 miljoen.

Duration

De duur van de Defined Benefit Obligation per 31 december 2017 voor de plannen bedraagt 20,6 jaar.

Zweden

Wanneer de disconteringsvoet bij verder gelijkblijvende aannames zou stijgen met 1%-punt, dan zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen met € 8,6 miljoen dalen. Bij een daling van de disconteringsvoet met 1%-punt en verder gelijkblijvende omstandigheden, zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen stijgen met € 11,3 miljoen.

Wanneer de inflatie bij verder gelijkblijvende aannames zou stijgen met 0,25%-punt, dan zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen met € 1,8 miljoen stijgen. Bij een daling van de inflatie met 0,25%-punt en verder gelijkblijvende omstandigheden, zou de contante waarde van de pensioenverplichtingen dalen met € 1,7 miljoen.

Indien de deelnemers van de drie Zweedse regelingen verondersteld worden één jaar langer te leven dan aangenomen, dan stijgen de verplichtingen met ca. 4,3%.

Voor de pensioenregelingen in Zweden (die tezamen 76% van de totale voorziening vormen) is het actuariële verlies gelijk aan € 4,1 miljoen, waarvan € 2,3 miljoen wordt veroorzaakt door de gedaalde rekenrente en € 1,8 miljoen door experience.

De direct door de werkgever te betalen uitkeringen bedragen voor de komende jaren € 0,4 miljoen tot € 0,7 miljoen per jaar. De duration van de ITP2 regeling is gelijk aan 24,0 jaar, waar voor de gesloten KPA regelingen een duration geldt van 21,5 jaar.

Samenstelling

De pensioenverplichtingen en het pensioenvermogen zijn bepaald op basis van actuariële berekeningen die per 31 december zijn uitgevoerd. De samenstelling en het verloop van de pensioenverplichtingen en het pensioenvermogen met betrekking tot de toegezegde pensioenregelingen zijn hierna weergegeven.

Voorziening pensioenverplichtingen	31-12-2017	31-12-2016
Samenstelling:		
Pensioenbeleggingen (reële waarde)	19.460	2.468
Pensioenverplichtingen (contante waarde)	74.317	49.902
Nadelig verschil	54.857	47.434
Pensioenvermogen (reële waarde) als asset gepresenteerd	-	-
Voorziening pensioenverplichtingen	54.857	47.434
Verloop:	2017	2016
Pensioenbeleggingen op 1 januari	2.468	2.111
Verwacht rendement op beleggingen	44	48
Pensioenpremies	1.258	1.483
Uitbetaalde pensioenen	(1.207)	(1.338)
Actuariële winst of verlies op beleggingen	16.897	164
Pensioenbeleggingen op 31 december	19.460	2.468
Pensioenverplichtingen op 1 januari	49.902	45.703
In boekjaar toe te kennen aanspraken	2.462	2.724
Rentekosten	1.195	1.274
Uitbetaalde pensioenen	(1.203)	(1.338)
Actuariële winst of verlies op verplichtingen	23.170	2.816
Koersverschillen	(1.223)	(1.282)
Overige mutaties	14	5
Pensioenverplichtingen op 31 december	74.317	49.902
Actuariële resultaten op 1 januari	-	-
Actuariële winst of verlies op verplichtingen	6.273	2.878
Actuariële winst of verlies op beleggingen	-	1
Verwerkt in de niet-gerealiseerde resultaten	(6.273)	(2.879)
Actuariële resultaten op 31 december	-	-
Pensioenkosten componenten uit hoofde van toegezegd pensioenregelingen:		
In boekjaar toe te kennen aanspraken	2.462	2.724
Rentekosten	1.195	1.274
Verwacht rendement op beleggingen	(44)	(48)
Overige	14	6
Totale pensioenkosten uit hoofde van toegezegd pensioenregelingen in de winst-en-verliesrekening	3.627	3.956

Het gerealiseerde resultaat op fondsbeleggingen bedraagt € 0 (2016: € 0). Er waren geen beleggingen van het fonds in bezit van of in gebruik bij de Groep. De belangrijkste categorieën van fondsbeleggingen als percentage van de reële waarde van de totale fondsbeleggingen zijn als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Obligaties	0%	0%
Geldmiddelen	0%	0%
Overige fondsbeleggingen	100%	100%

Aangezien het overgrote deel van de pensioenregelingen is gefinancierd middels een verzekeringscontract, bestaan de assets uit de garantie door de verzekeraar dat bepaalde pensioenen in de toekomst worden uitbetaald. De waarde van deze assets is de huidige contante waarde van deze gegarandeerde uitkeringen. Een toewijzing aan verschillende beleggingsinstrumenten is hierop niet van toepassing. Daarom zijn deze assets gepresenteerd onder overige fondsbeleggingen.

Voor een uitsplitsing van de pensioenkosten in toegezegd pensioenregelingen en toegezegde bijdrage regelingen verwijzen wij naar toelichting 20. De verwachte bijdrage aan de toegezegd pensioenregelingen in 2018 bedraagt € 4,4 miljoen (2017: € 4,0 miljoen).

13. Voorzieningen

	31-12-2017	31-12-2016
Voorziening herstructurering	2.021	1.699
Voorziening projecten	8.435	7.472
Jubileumvoorziening e.d.	7.837	10.236
Voorziening overig	456	-
Totaal	18.749	19.407
Langlopend deel	15.606	16.582
Kortlopend deel	3.143	2.825
Totaal	18.749	19.407

Het langlopend deel van de voorzieningen (uitgezonderd de jubileumvoorziening e.d.) zal naar verwachting na één jaar, maar binnen vijf jaar worden afgewikkeld. Het kortlopend deel zal naar verwachting binnen één jaar worden afgewikkeld. De jubileumvoorziening e.d. is gebaseerd op een IAS 19 berekening, inclusief discontering. De vertrekansen variëren gestaffeld van 25% bij werknemers van 20 jaar tot 0% voor werknemers vanaf 60 jaar. De overige langlopende voorzieningen zijn beperkt.

Verloop voorzieningen	Herstruc- turering	Projecten	Jubileum e.d.	Overig	Totaal
Stand per 1 januari 2016	2.693	4.507	10.181	150	17.531
Veranderingen vanwege:					
Toevoegingen	721	3.720	352	-	4.793
Acquisitie deelnemingen	-	401	-	-	401
Bestedingen	(1.644)	(879)	(297)	-	(2.820)
Koersverschillen	-	1	-	-	1
Overige mutaties	786	(56)	-	(150)	580
Vrijval	(857)	(222)	-	-	(1.079)
Stand per 31 december 2016	1.699	7.472	10.236	-	19.407
Langlopend deel	-	7.272	9.310	-	16.582
Kortlopend deel	1.699	200	926	-	2.825
Stand per 31 december 2016	1.699	7.472	10.236	-	19.407
Stand per 1 januari 2017	1.699	7.472	10.236	-	19.407
Veranderingen vanwege:					
Toevoegingen	2.272	6.010	1	456	8.739
Acquisitie deelnemingen	-	48	-	-	48
Bestedingen	(1.163)	(4.323)	(605)	-	(6.091)
Overige mutaties		(56)	-	-	(56)
Vrijval	(787)	(716)	(1.795)	-	(3.298)
Stand per 31 december 2017	2.021	8.435	7.837	456	18.749
Langlopend deel	-	8.335	7.271	-	15.606
Kortlopend deel	2.021	100	566	456	3.143
Stand per 31 december 2017	2.021	8.435	7.837	456	18.749

Voorziening herstructurering

In het kader van ingezette reorganisaties is een herstructureringsvoorziening gevormd voor de verwachte kosten van afvloeiing. De voorziening is opgenomen tegen de nominale waarde.

Voorziening projecten

De voorziening voor afgesloten projecten bestaat uit een voorziening voor schadeclaims en voorzienbare verliezen. De voorziening is opgenomen tegen de nominale waarde. De overige mutaties betreffen een reclassificatie naar onderhanden projecten.

Jubileumvoorziening e.d.

De voorziening is het bedrag van de toekomstige aanspraken op jubileumuitkeringen en extra verlofdagen. De verplichtingen worden gediscoteerd tot de contante waarde. Eventuele actuariële winsten of verliezen worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen in de periode waarin deze zich voordoen.

Voor de jubileumregelingen van toepassing voor de Groep wordt een gratificatie uitgekeerd als een bepaald aantal dienstjaren wordt bereikt. De hoogte van deze gratificatie en wanneer deze wordt uitgekeerd, hangt af van de entiteit waar de werknemer in dienst is, aangezien er verschillende soorten regelingen van toepassing zijn. Het voornaamste risico dat de Groep loopt over deze voorziening is het renterisico, waar een lage rente leidt tot een hogere verplichting.

Overig

De overige voorzieningen bestaan onder meer uit voorzieningen voor specifieke garanties die zijn afgegeven bij de verkoop van deelnemingen, risico's voor gerechtelijke procedures tegen de groep en/of zijn werkmaatschappijen, afvloeiingsregelingen en overige relatief kleine risico's.

14. Achtergestelde leningen en Langlopende schulden

Achtergestelde leningen	31-12-2017	31-12-2016
Sanderink Investments B.V.	1.000	1.000
Totaal	1.000	1.000

De achtergestelde lening van verbonden partij Sanderink Investments B.V. heeft een looptijd van 55 jaar. Vervroegde aflossing is mogelijk. De rente op de lening bedraagt 5,0%.

De achterstelling geldt voor alle verplichtingen van de Groep aan de leningverstrekker (Sanderink Investments B.V.), voortvloeiend uit deze achtergestelde lening ten opzichte van alle tegenwoordige en toekomstige vorderingen van de Rabobank onder de Rabobank Leningovereenkomst, in en buiten faillissement of surseance van betaling van de leningnemer.

Langlopende schulden	31-12-2017	31-12-2016
Langlopende schulden incl. kortlopend deel	107.116	143.675
Af:		
Kortlopend deel langlopende schulden	(54.441)	(102.999)
Langlopende schulden	52.675	40.676
Financiering materiële vaste activa	436	556
Term loan	29.845	-
Hypothecaire lening pand Oosterhout	-	9.168
Schulden financiering vastgoed projecten	2.109	2.980
Bankfinancieringen	17.252	18.143
Groupe IRH	483	1.001
Leaseverplichtingen	706	6.916
Non-recourse Pps-financiering	1.509	1.905
Overige langlopende schulden	335	7
Totaal	52.675	40.676

De afname van de langlopende schulden wordt veroorzaakt door verschuivingen naar de kortlopende schulden. Zie hieronder en ook toelichting 15.

Voor de financiering van materiële vaste activa (auto's, instrumentarium en software) zijn langlopende leningen afgesloten lopend tot en met 2022.

De term loan bestaat uit een USD-deel van 23,8 miljoen (A) en een Euro-deel van 10 miljoen (2016: 17,5 miljoen) (B). De lening loopt tot 27 juli 2020. De rente bestaat uit driemaands libor (A) respectievelijk euribor (B) plus een marge van 1,8%-punt (A) respectievelijk 1,6%-punt (B). Gezien de looptijd tot 27 juli 2020 is deze term loan verantwoord als langlopende schuld. In 2016 was deze term loan onder de kortlopende schulden verantwoord.

Strukton Rail is sinds 1998 aandeelhouder van CLF en heeft zijn aandeel in 2013 uitgebreid van 40% naar 60% door de overname van een aandelenpakket van medeaandeelhouder Unieco. Bij die overname is een putoptie met Unieco overeengekomen. Unieco heeft de putoptie op 18 december 2015 ingeroepen, waardoor Strukton Rail de verplichting had het overige 40% belang over te nemen tegen een overeengekomen waarde van € 32,0 miljoen. In 2016 heeft Unieco niet kunnen voldoen aan haar contractuele verplichting om de levering van de aandelen te effectueren. Het putoptie-contract is hierdoor van rechtswege ontbonden en de langlopende verplichting is geherrubriceerd van langlopende schulden naar minderheidsbelangen.

De hypothecaire lening op het pand in Oosterhout is in 2017 afgelost. De boekwaarde van het met hypotheek bezwaarde materiële vaste actief is ultimo 2017 € 10.955.000 (2016: € 11.405.000).

De rente op de schulden financiering vastgoed projecten bedraagt 2,00%, looptijd tot 2021. De rente van de bankfinancieringen is 3,35%, looptijden variëren van 2018 tot 2026. Door het consolideren van pps-projecten bedraagt in 2017 de non-recourse pps-financiering € 1,5 miljoen (2016: € 1,9 miljoen). De rente ligt tussen 3,30% en 4,51% en de looptijden variëren van 2018 tot 2024. De overige langlopende schulden betreffen onderhandse leningen.

De € 40 miljoen term loan uit de kredietfaciliteit van Strukton Groep is verantwoord onder de bankfinancieringen en heeft een looptijd tot en met 30 juni 2018. In 2016 was deze term loan onder de kortlopende schulden verantwoord aangezien de looptijd toen beperkt was tot en met 30 april 2017.

Het aflossingsschema van de langlopende schulden en de onder de kortlopende schulden opgenomen aflossingsverplichtingen is als volgt:

2016	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Financiering materiële vaste activa	335	556	-	891
Term loan	40.079	-	-	40.079
Hypothecaire lening pand Oosterhout	573	9.168	-	9.741
Schulden financiering vastgoed projecten	518	2.980	-	3.498
Bankfinancieringen	56.406	15.166	2.737	74.309
Financiële derivaten	1.794	-	-	1.794
Groupe IRH	663	1.001	-	1.664
Leaseverplichtingen	2.232	7.156	-	9.388
Non-recourse Pps-financiering	399	1.512	393	2.304
Overige langlopende schulden	-	7	-	7
Stand per 31 december 2016	102.999	37.546	3.130	143.675

2017	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Financiering materiële vaste activa	238	436	-	674
Term loan	-	29.845	-	29.845
Schulden financiering vastgoed projecten	216	2.109	-	2.325
Bankfinancieringen	47.207	14.932	2.320	64.459
Groupe IRH	649	483	-	1.132
Leaseverplichtingen	5.735	706	-	6.441
Non-recourse Pps-financiering	396	1.245	264	1.905
Overige langlopende schulden	-	335	-	335
Stand per 31 december 2017	54.441	50.091	2.584	107.116

2017	Stand 1-1-2017	Opge- nomen	Afge- lost	Koers- mutatie	Acquisitie/ verkoop	Overig	Stand 31-12-2017
Financiering materiële vaste activa	891	-	(217)	-	-	-	674
Term loan	40.079	10.000	(17.500)	(2.734)	-	-	29.845
Hypothecaire lening pand Oosterhout	9.741	-	(9.741)	-	-	-	-
Schulden financiering vastgoed projecten	3.498	-	(1.173)	-	-	-	2.325
Bankfinancieringen	74.309	-	(10.135)	-	285	-	64.459
Financiële derivaten	1.794	-	-	-	-	(1.794)	-
Groupe IRH	1.664	-	(532)	-	-	-	1.132
Leaseverplichtingen	9.388	589	(3.838)	(1)	-	303	6.441
Non-recourse Pps-financiering	2.304	-	(399)	-	-	-	1.905
Overige langlopende schulden	7	-	-	-	328	-	335
Totaal	143.675	10.589	(43.535)	(2.735)	613	(1.491)	107.116

Voor meer informatie over de rente- en valutarisico's wordt verwezen naar de paragraaf financiële instrumenten en de paragraaf financieel risicobeheer. Verder wordt verwezen naar de continuïteitparagraaf in de waarderingsgrondslagen.

15. Overige kortlopende schulden

	31-12-2017	31-12-2016
Aflossingsverplichtingen	54.441	101.205
Financiële derivaten	-	1.794
Schulden aan gelieerde ondernemingen	2.175	880
Schulden inzake andere belastingen en premies	67.317	65.428
Pensioenverplichtingen	3.059	3.256
Overige schulden	137.884	198.138
Overlopende passiva	85.812	85.028
Totaal	350.688	455.729

De Oranjewoud term loan bestaat uit een USD-deel van 23,8 miljoen (A) en een Euro-deel van 10 miljoen (2016: 17,5 miljoen) (B). De lening loopt tot 27 juli 2020. Gezien de looptijd tot 27 juli 2020 is deze term loan verantwoord als

langlopende schuld. In 2016 was deze term loan onder de kortlopende schulden verantwoord. Zie hiervoor ook toelichting 14.

De overige schulden en de overlopende passiva bestaan voor een groot deel uit nog te ontvangen facturen voor afgesloten werken (m.n. metroproject Riyad) en nog te betalen vakantiegelden en verschuldigde verlofdagen.

Oranjewoud N.V. is voor zijn financieringsarrangement dat volledig ringfenced is van de financiering van Strukton Groep N.V. het gehele jaar 2017 en per 31 december 2017 compliant ten aanzien van de met de banken overeengekomen convenanten.

16. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en gestelde zekerheden

Voorwaardelijke verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen zijn verplichtingen die voortvloeien uit gebeurtenissen in het verleden en waarvan het bestaan alleen wordt bevestigd door het al dan niet plaatsvinden van een of meer onzekere toekomstige gebeurtenissen waarover de entiteit niet de volledige controle heeft.

Indien het niet waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergt, vereist zal zijn om een verplichting af te wikkelen of indien het bedrag van de verplichting niet met voldoende betrouwbaarheid kan worden gewaardeerd, worden betreffende verplichtingen eveneens aangemerkt als voorwaardelijke verplichtingen. De voorwaardelijke verplichtingen betreffen afgegeven garanties en eventuele verplichtingen uit gerechtelijke procedures tegen Oranjewoud N.V. en/of zijn werkmaatschappijen waarvan de omvang van de risico's en eventuele verplichtingen die hieruit voortvloeien niet met voldoende betrouwbaarheid kunnen worden gewaardeerd.

Daarnaast zijn Oranjewoud N.V. en/of zijn dochterondernemingen hoofdelijk aansprakelijk voor alle schulden van vennootschappen onder firma (aannemerscombinaties) waarin zij rechtstreeks participeren. In de jaarrekening zijn geen verplichtingen terzake opgenomen.

Bankgaranties, huur- en leaseverplichtingen

De bankgaranties voor projecten, huurcontracten en investeringsverplichtingen bedragen € 307.084.000 (2016: € 388.987.000). De totale financiële verplichtingen voor huur en operationele lease bedragen € 144.985.000 (2016: € 147.713.000). De termijnen zijn als volgt verschuldigd:

	31-12-2017	31-12-2016
Binnen 1 jaar	48.554	48.981
Na 1 jaar maar binnen 5 jaar	84.688	97.239
Na 5 jaar	11.743	1.493
Totaal	144.985	147.713

De verschuldigde leasetermijnen betreffen auto's en computerapparatuur. De huurverplichtingen betreffen met name kantoorpanden. Investeringsverplichtingen in verband met verwerving van materiële vaste activa bedragen € 7.641.000 (2016: € 1.078.000). De investeringsverplichtingen in 2017 hebben met name betrekking op de contractuele verbintenissen die gepaard zijn gegaan met de investering in een tweetal machines.

Er zijn geen vennootschapsbelasting consequenties verbonden aan eventuele betalingen van dividend door Oranjewoud N.V. aan aandeelhouders.

Juridische procedures

Per jaareinde 2017 en 2016 was de Groep partij in een aantal juridische zaken, waarvan de meeste gering van omvang zijn.

Agentenvergoeding

Het metroproject in Riyad (Saoedi-Arabië) is het grootste project in de geschiedenis van de onderneming. Strukton International heeft bij de aanvang van dit project (2013) een agentencontract afgesloten. De agent ontvangt een vast percentage van de contractwaarde voor zijn werkzaamheden. De betalingen aan de agent zijn afhankelijk van de voortgang van het project en vallen binnen de OECD-normen.

In de jaarrekening 2016 is beschreven dat dit agentencontract destijds met meer compliance waarborgen omgeven had kunnen worden waaronder documentatie van de uit te voeren werkzaamheden. Omdat eventuele gevolgen van het niet uit te sluiten risico van niet naleving van toepasselijke wet- en regelgeving voor de jaarrekening niet betrouwbaar konden worden ingeschat, was geen voorziening opgenomen.

In 2017 zijn herstel- en verbetermaatregelen op het gebied van compliance en interne beheersing doorgevoerd. Mede naar aanleiding van deze uitgevoerde maatregelen zoals verwoord in de Waarderingsgrondslagen onder Risicobeheer en in het Verslag van de Raad van Bestuur onder 'interne beheersing', is er in 2017 geen aanleiding tot het opnemen van een nadere toelichting onder 16 'Niet in de balans opgenomen verplichtingen en gestelde zekerheden'.

17. Financiële instrumenten

Algemeen

De belangrijkste financiële instrumenten van de Groep omvatten bankleningen en -kredieten en geldmiddelen en kasequivalenten. De Groep maakt daarnaast gebruik van interest rate swaps en inflatieswaps om de rente- en inflatierisico's uit hoofde van concern- en projectfinancieringen af te dekken. De belangrijkste doelstelling van de financiële instrumenten is financiering aan te trekken voor de bedrijfsactiviteiten van de Groep. Verder bestaan verschillende andere financiële vaste activa en passiva, zoals handelsvorderingen en schulden aan leveranciers, die direct voortvloeien uit de bedrijfsactiviteiten. Er zijn geen derivaten en geen financiële instrumenten voor handelsdoeleinden.

Alle financiële activa en verplichtingen met uitzondering van de op reële waarde gewaardeerde pps-vorderingen, annuïtaire lening en derivaten, zijn gewaardeerd conform de categorie "leningen en vorderingen" zoals bedoeld in IAS 39. Bij het afsluiten van de pps-contracten wordt de variabele rente op de langlopende non-recourse financiering door middel van renteswaps naar een vaste rente gebracht. Hierbij wordt tevens de oprentingsfactor voor de langlopende pps-vordering vastgesteld. De geswapt rente en de oprentingsfactor zijn modelmatig aan elkaar gekoppeld en liggen dicht bij elkaar. Bij het vaststellen van de reële waarden van de pps-schuld en pps-vordering wordt gekeken naar de toekomstige kasstromen en naar de waardeverschillen ten gevolge van de wijziging van de marktrenten ten opzichte van de oprentingsfactor respectievelijk de swap rente.

Renterisico

Het renterisico met betrekking tot de rentedragende leningen en bankschulden is toegelicht onder het hoofd langlopende verplichtingen.

Bij 1%-punt rentestijging is de invloed op het nettoresultaat en het eigen vermogen ca. € 1,0 miljoen negatief (2016: € 0,5 miljoen negatief). Bij een rentedaling is het effect vergelijkbaar maar tegengesteld. Dit renterisico is exclusief het effect van derivaten.

Valutarisico

Het merendeel van de activiteiten van de Groep vindt plaats in het eurogebied. Voor de dochterbedrijven buiten het eurogebied geldt dat zij veelal handelen in de valuta van het desbetreffende land. Voor transacties in vreemde valuta is het beleid dat de nettopositie volledig wordt gehedged door middel van vreemde valuta contracten. In 2014 en 2016 zijn valutatermijncontracten afgesloten voor het metroproject in Riyad, waarbij het valutarisico op toekomstige kasstromen in USD is afgedekt. Het translatierisico op het eigen vermogen en verstrekte leningen aan dochters buiten het euro gebied wordt niet ingedekt, met uitzondering van Antea Verenigde Staten (zie navolgend). Het valutarisico van de Groep heeft

betrekking op de buitenlandse dochters in India, Brazilië, Scandinavië en in Riyad (Saoedi-Arabië). Het totale eigen vermogen van deze buitenlandse dochtermaatschappijen bedraagt eind 2017 € 41,6 miljoen (2016: € 32,3 miljoen).

De hoge volatiliteit van de US dollar versus de euro is een risico. De overname van Antea Verenigde Staten is begin 2008 voor een bedrag in US dollar van 23.750.000 volledig gefinancierd middels een transactie in euro's. De euro/dollar koers op het moment van de transactie was 1,47. Het valutarisico op deze lange termijnninvestering is begin 2011 afgedekt middels een lening. Per 1 augustus 2013 en per 27 juli 2017 is genoemde US dollar lening vervangen door een nieuwe US dollar lening van 23.800.000. De US dollar lening functioneert als een natuurlijke hedge ten opzichte van de equity waarde in US dollar van Antea Verenigde Staten.

De belangrijkste wisselkoersen gedurende het verslagjaar luiden als volgt:

	Gemiddelde koers		Eindkoers	
	2017	2016	2017	2016
USD	1,1322	1,1069	1,1993	1,0541
DKK	7,4269	7,4452	7,4449	7,4344
NOK	9,3270	9,2906	9,8403	9,0863
SEK	9,6351	9,4689	9,8438	9,5525
GBP	0,8770	0,8195	0,8872	0,8562
INR	73,5324	74,3717	76,6055	71,5935
SAR	4,2389	4,1409	4,5003	3,9436

Een toename met 10 procent van de euro ten opzichte van de overige valuta per jaar ultimo zou het vermogen met ca. € 3,0 miljoen (2016: € 3,2 miljoen) en het resultaat met ca. € 2,2 miljoen (2016: € 0,7 miljoen) hebben verlaagd. Aangenomen wordt dat alle andere variabelen, met name de rentetarieven, constant blijven. Een verzwakking met 10 procent van de euro ten opzichte van de overige valuta per jaar ultimo zou een vergelijkbaar maar tegengesteld effect hebben gehad, aangenomen dat alle andere variabelen constant blijven.

Rente- en inflatieswaps

Een stijging van 100 basispunten in de rente betekent een mutatie van het financiële derivaat van positief € 0,7 miljoen. Nagenoeg het gehele bedrag van € 0,7 miljoen zal via het eigen vermogen worden verantwoord. Een daling van 100 basispunten in de rente betekent een mutatie van het financiële derivaat van negatief € 0,8 miljoen. Nagenoeg het gehele bedrag van € 0,8 miljoen zal via het eigen vermogen worden verantwoord. De waardering van het financiële instrument derivaten is gebaseerd op de door de banken verstrekte gegevens en is getoetst met de vergelijkende cijfers uit de markt.

Kredietrisico

De Groep kent procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of op elke markt te beperken. Deze procedures en de spreiding over een veelheid van afnemers beperken de blootstelling van de Groep aan het risico verbonden aan kredietconcentraties en marktrisico's. Daarenboven worden opdrachten naar voortgang van de projecten gefactureerd en voor zover contractueel mogelijk vooruit gefactureerd. Als zekerheid voor betaling dient bij specifieke projecten een escrow. De beschikbare liquiditeiten zijn ondergebracht bij kredietwaardige bancaire instellingen. Zie ook toelichting 8.

Liquiditeitsrisico

De Groep monitort zijn risico op een tekort aan fondsen, gebruikmakend van een liquiditeitsplanning tool. Deze tool beschouwt de "maturity" van zowel investeringen als operationele cash flows. De liquiditeitsplanning tool wordt gebruikt daar waar het voor specifieke onderdelen van de Groep relevant is. De Groep streeft naar een balans tussen continuïteit in financiering en flexibiliteit door het gebruik van kredietfaciliteiten, leningen en eigen vermogen.

De totale kredietfaciliteiten voor Oranjewoud N.V. (inclusief Strukton Groep daarbinnen) bedragen circa € 246 miljoen (2016: € 209 miljoen). Oranjewoud N.V. en zijn in Nederland gevestigde groepsmaatschappijen zijn hoofdelijk aansprakelijk voor hun deel van de genoemde faciliteit. De kredietnemers hebben zich verplicht hun activa niet te

bezwaren met zekerheidstellingen zonder voorafgaande toestemming van de kredietverstrekker. Deels zijn als zekerheid activa verpand. Van deze rekening courant faciliteiten is per 31 december 2017 € 67 miljoen (2016: € 30 miljoen) gebruikt.

Ter financiering van debiteurenvorderingen zijn er met financiers factoringovereenkomsten gesloten met een totale faciliteit van € 49 miljoen (2016: € 77 miljoen). Hiervan is een bedrag van € 24 miljoen gebruikt (2016: € 10 miljoen).

Het "maturity profile" van de financiële verplichtingen van de Groep per 31 december 2016 en 2017 is als volgt:

Maturity profile (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde	Contractuele kasstromen	Binnen 6 maanden	6 tot 12 maanden	1 tot 5 jaar	> 5 jaar
Per 31 december 2016						
Achtergestelde leningen	1.000	1.103	-	-	1.103	-
Rentedragende leningen	141.881	146.260	53.317	57.143	32.256	3.543
Crediteuren en overige schulden	1.165.037	1.174.846	619.841	450.952	104.053	-
Schuld kredietinstellingen	32.936	33.328	30.697	2.631	-	-
Financiële derivaten	1.794	1.794	1.683	111	-	-
Totaal	1.342.648	1.357.330	705.538	510.837	137.412	3.543
Per 31 december 2017						
Achtergestelde leningen	1.000	1.103	-	-	1.103	-
Rentedragende leningen	107.116	109.525	45.022	10.203	51.302	2.999
Crediteuren en overige schulden	917.145	917.145	492.788	347.120	77.237	-
Schuld kredietinstellingen	35.664	36.139	33.710	2.429	-	-
Totaal	1.060.925	1.063.911	571.520	359.751	129.641	2.999

Gegeven het beleid om de liquiditeits- en renterisico's in te dekken heeft de Groep diverse swaps afgesloten. Door de special purpose companies zijn rente- en inflatieswaps afgesloten voor de pps-projecten. De mutaties van deze rente- en inflatieswaps zijn bij de pps-projecten verantwoord. Voor alle swaps die bestonden op het moment van overname van Strukton Groep wordt fair value accounting toegepast. Dit betekent dat de waardemutaties van het derivaat rechtstreeks worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Voor de overige swaps vindt hedge-accounting plaats volgens het kasstroommodel.

Kasstromen ten gevolge van derivaten (bedragen x € 1.000)	Boek- waarde	Contractuele kasstromen	Binnen 6 maanden	6 tot 12 maanden	1 tot 5 jaar	> 5 jaar
2016						
Renteswaps: verplichtingen	(333)	(333)	(222)	(111)	-	-
Valutatermijncontracten: verplichtingen	(1.461)	(1.461)	(1.461)	-	-	-
Totaal	(1.794)	(1.794)	(1.683)	(111)	-	-
2017						
Financiële derivaten: activa	385	385	385	-	-	-
Totaal	385	385	385	-	-	-

Reële waarden

Hierna volgt een vergelijking van de boekwaarden en de reële waarden van de financiële activa en verplichtingen van de Groep per 31 december:

(bedragen x € 1.000)

	Boekwaarde		Reële waarde	
	2017	2016	2017	2016
Financiële activa				
Debiteuren	419.644	441.905	419.644	441.905
Overige vorderingen	422.027	554.158	422.027	554.158
Langlopende vorderingen	27.617	32.459	27.617	32.459
Pps-vorderingen en deelnemingen	5.109	5.510	5.109	5.510
Geldmiddelen en kasequivalenten	198.945	222.781	198.945	222.781
Totaal	1.073.727	1.256.813	1.073.727	1.256.813
Financiële verplichtingen				
Rentedragende leningen	107.116	141.881	107.116	141.881
Crediteuren en overige schulden	944.357	1.146.113	944.357	1.146.113
Schuld kredietinstellingen	35.664	32.936	35.664	32.936
Financiële derivaten	-	1.794	-	1.794
Totaal	1.088.137	1.323.724	1.088.137	1.323.724

Hiërarchie in reële waarden

De Groep hanteert de volgende hiërarchie bij het bepalen en vermelden van financiële instrumenten, te onderscheiden naar waarderingsmethoden:

- Niveau 1: genoteerde (niet-aangepaste) koersen op actieve markten voor identieke activa of verplichtingen.
- Niveau 2: overige methoden waarbij alle variabelen een significant effect op de verwerkte reële waarde hebben en direct of indirect waarneembaar zijn.
- Niveau 3: methoden waarbij variabelen worden gehanteerd die een significant effect op de verwerkte reële waarde hebben, doch niet zijn gebaseerd op waarneembare marktgegevens.

De reële waardes zijn bepaald op basis van een model waarin de marktrente de voornaamste variabele is en waarin waarde indicaties van derde partijen zijn verwerkt.

Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde

(bedragen x € 1.000)

	31 december 2016			
	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Pps-vorderingen	2.560	-	-	2.560
Totaal	2.560	-	-	2.560

	31 december 2017			
	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Pps-vorderingen	2.159	-	-	2.159
Financiële derivaten	385	-	385	-
Totaal	2.544	-	385	2.159

Verloopoverzicht Niveau 3

(bedragen x € 1.000)

	2017	2016
Pps-vorderingen		
Stand per 1 januari	2.560	2.644
Leningen	(495)	(197)
Oprenting	94	113
Stand per 31 december	2.159	2.560

Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde

(bedragen x € 1.000)

	31 december 2016			
	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Renteswaps: verplichtingen	333	-	333	-
Valutatermijncontracten: verplichtingen	1.461	-	1.461	-
Totaal	1.794	-	1.794	-

	31 december 2017			
	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Renteswaps: verplichtingen	-	-	-	-
Valutatermijncontracten: verplichtingen	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE WINST-EN-VERLIESREKENING

18. Gesegmenteerde informatie

Operationele segmenten worden gerapporteerd in overeenstemming met de interne rapportages aan de directie. De directie beoordeelt bedrijfsactiviteiten vanuit een combinatie van sectoren en geografische gebieden en definieert Advies- en ingenieursdiensten, Railsystemen, Civiele infrastructuur, Internationale infrastructuur en railsystemen en Techniek en gebouwen en Overig als operationele segmenten. Aggregatie van operationele segmenten heeft niet plaatsgevonden. De omzet- en resultaatverdeling alsmede de balanspostenverdeling op basis van de segmenten van de onderneming is als volgt:

in miljoenen euro's	Advies- en ingenieursdiensten		Rail		Civiel		International		Techniek en gebouwen		Overig		Eliminaties		Totaal	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Netto omzet (extern)	396,6	388,4	877,9	828,9	420,9	483,8	268,0	244,1	347,5	323,2	73,8	47,2			2.384,7	2.315,6
Tussen segmenten	18,5	14,4	14,0	11,5	8,6	10,2	4,3	3,4	5,8	4,6	12,6	8,3	-63,8	-52,4		
Afschrijvingen	6,1	7,0	18,0	16,7	4,7	5,1	1,3	0,9	1,7	2,0	1,3	0,2			33,1	31,9
Amortisatie	3,2	4,3	5,7	5,6	1,3	1,9		0,2		0,2	1,3	1,1			11,5	13,3
Bedrijfsresultaat	20,5	3,0	39,7	26,0	-10,9	-2,4	-0,4	7,3	2,6	-8,1	0,8	0,4			52,3	26,2
Totaal activa	247,9	242,5	621,0	639,8	225,8	297,3	192,6	277,5	245,8	250,3	66,3	66,4	-162,5	-141,0	1.436,9	1.632,8
Totaal financiële activa	14,0	18,0	27,6	25,9	12,3	11,5	13,0	7,3	3,7	3,8	0,4	0,4			71,0	66,9
Totaal verplichtingen	139,3	133,4	477,4	486,9	171,5	258,7	170,5	267,2	212,7	223,3	79,2	95,2	-162,5	-141,0	1.088,1	1.323,7
Totaal investeringen	5,6	3,3	18,1	16,2	3,8	2,9	0,1	1,0	0,6	0,9	0,3	0,1			28,5	24,4
Medewerkers	3155	3052	3743	3497	1221	1253	136	155	1765	1701	212	206			10232	9864

Geografisch is de spreiding als volgt:

in miljoenen euro's	Nederland		Italië		Zweden		Overig Europa		VS		Zuid-Amerika		Azië		Midden Oosten		Totaal	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Netto omzet	1.384,1	1.342,5	171,2	161,6	266,9	272,7	229,3	214,8	75,6	81,3		1,6	2,9	2,4	254,7	238,7	2.384,7	2.315,6
Totaal activa	722,9	827,2	223,9	237,8	120,5	119,1	168,8	160,5	41,6	47,0	0,7		3,7	3,6	154,8	237,6	1.436,9	1.632,8
Totaal financiële activa	49,3	45,0	7,6	8,1	5,2		-4,7	-3,4	13,6	17,2			0,3	0,2	147,8	231,6	71,0	66,9
Totaal verplichtingen	543,0	648,7	160,3	192,7	53,9	64,8	147,3	145,8	35,4	39,9	0,1						1.088,1	1.323,7
Totaal investeringen	12,3	11,9	7,6	9,1	2,1	-1,5	5,5	3,4	0,9	0,4		0,2	0,1			0,9	28,5	24,4

De toename van de netto omzet van het segment **Advies- en ingenieursdiensten** is gerealiseerd in Nederland. De forse verbetering van het resultaat komt voor een belangrijk deel op het conto van Frankrijk, waar in tegenstelling tot vorig jaar een duidelijk positief resultaat is gescoord. Ook Nederland en België verbeterden de reeds goede prestatie van 2017. Het beëindigen van de activiteiten in Colombia betekende in 2016 een negatief exceptioneel Ebitda resultaat van € 7,4 miljoen. Het nettoresultaat effect was € 5,2 miljoen. Deze impact is er in 2017 niet.

Het segment **Railsystemen** heeft wederom een goede performance geleverd in boekjaar 2017. Omzet en resultaat laten een stijging zien ten opzichte van boekjaar 2016. Rail Nederland heeft een goed resultaat gerealiseerd en heeft zijn positie als marktleider herbevestigd door het binnenhalen van diverse contracten voor prestatiegericht onderhoud. Ook de buitenlandse railbedrijven, Zweden, Denemarken en Italië, hebben een goed resultaat gerealiseerd. De markt in België is moeilijk. De toename van het aantal medewerkers ten opzichte van boekjaar 2016 is met name evident in Zweden en in mindere mate in Italië.

De lagere omzet bij het segment **Civiele infrastructuur** is het gevolg van afronding van de realisatiefase van een aantal grote projecten in 2016. Daarnaast is de productie bij de regiobedrijven lager dan voorgaand boekjaar. De verlaging van het risicoprofiel waarbij de strategische focus is verlegd naar technologie in combinatie met specialistische producten hangt hier gedeeltelijk mee samen. Op grotere en meer risicovolle projecten wordt slechts zeer selectief ingeschreven. De focus ligt op een goede verdien capaciteit.

De lagere productie ten opzichte van voorgaand boekjaar in combinatie met een aantal tegenvallende projecten hebben in boekjaar 2017 geleid tot een negatief resultaat. Bij de regio's en deelbedrijven van Strukton Civiel worden stappen gezet om de risico's verder te verkleinen. In 2018 zullen de civiele activiteiten en specialismen van Strukton Civiel en Strukton International worden geïntegreerd.

Het lagere resultaat ten opzichte van voorgaand boekjaar van het segment **Internationale infrastructuur en railsystemen** is met name het gevolg van het feit dat de piek van de civiele productie van de "construction joint venture" (CJV) van het metroproject in Riyad in 2016 reeds was bereikt. De voortgang van het metroproject in Riyad verloopt volgens planning. Eind 2017 was 64% van de productie gerealiseerd. Het project is naar verwachting in 2020 afgerond. De resultaatverwachting voor het gehele project blijft onveranderd. Ondanks het feit dat de productie op de CJV is gedaald, zijn de totale bedrijfsopbrengsten van dit segment gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de hogere productie van andere activiteiten in het Riyad project, waarop de margebijdrage voor Strukton beperkt is.

Het segment **Techniek en gebouwen** heeft in boekjaar 2017 een goed resultaat gerealiseerd. De onderdelen 'revitalisering en ontwikkeling' en 'beheer en onderhoud' presteerden goed.

Voor het project RIVM/CBG is in 2017 een technische oplossing overeengekomen voor de trillingenproblematiek. Een commissie van deskundigen heeft advies uitgebracht over de financiële compensatie. De financiering is aangepast. De bouwwerkzaamheden zijn gestart. Strukton is in een vergevorderd stadium om de aandelen van consortiumpartners Hurks en Heijmans over te nemen. De in 2016 gevormde verliesvoorziening blijft op hetzelfde niveau gehandhaafd. Het project is onder controle. Naast RIVM/CBG vergde nog een aantal verlieslatende projecten binnen het segment de aandacht.

Naar opbrengstcategorieën is de uitsplitsing van de netto omzet als volgt:

in miljoenen euro's	2017	2016
Projecten in opdracht van derden	1.798,3	1.764,1
Detachering	11,0	10,7
Serviceonderhoud en concessies	538,7	514,0
Omzet uit voorraad	6,9	2,6
Overig	29,8	24,2
Totaal	2.384,7	2.315,6

19. Overige bedrijfsopbrengsten

De overige bedrijfsopbrengsten betreffen met name de boekwinst op de verkoop van de productie-activiteiten van Edel Grass B.V.

20. Personeelskosten

	2017	2016
Lonen en salarissen	537.779	518.263
Sociale lasten	102.315	99.719
Toegezegde bijdrage regelingen	41.484	39.835
Toegezegd pensioenregelingen	3.627	3.956
Uitzendkrachten	63.461	53.417
Overige personeelskosten	92.706	92.166
Totaal	841.372	807.356

Een aantal groepsmaatschappijen heeft toegezegd pensioenregelingen (zie toelichting 12). De leasekosten van personenauto's, opgenomen onder de overige personeelskosten, zijn € 41,5 miljoen (2016: € 40,8 miljoen).

Op 31 december 2017 bedroeg het aantal werknemers bij de Groep, uitgedrukt in fulltime equivalenten, 9879 (2016: 9529).

De verdeling hiervan is als volgt:

	2017	2016
Nederland	6121	6142
Rest Europa	3134	2814
VS	367	386
Zuid-Amerika	70	24
Azië	187	163
Totaal	9879	9529

21. Verbonden partijen

Sanderink Investments B.V. met zijn deelnemingen is als verbonden partij geïdentificeerd. Oranjewoud N.V. is voor 97,69% in handen van Sanderink Investments B.V. Sanderink Investments B.V. is voor 100% in handen van Stichting Administratiekantoor Sanderink Investments van Gerard Sanderink. De verbonden partijen van de Groep bestaan uit de associates en joint ventures, de bestuurders en andere verbonden partijen. Voor een overzicht van de dochterondernemingen wordt verwezen naar toelichting 40.

De aankopen van verbonden partijen zijn geschied tegen normale marktprijzen en betreffen automatiseringsgerelateerde inkopen in 'the normal course of business' van zowel Oranjewoud N.V. als van andere bedrijven behorend tot de Groep. Het totaal bedrag van deze inkopen bedraagt € 2,7 miljoen (2016: € 3,0 miljoen). Per jaareinde bestaan de volgende openstaande vorderingen en verplichtingen als gevolg van transacties met Sanderink Investments B.V.: vorderingen € 128.000 (2016: € 104.000) en verplichtingen € 2.175.000 (2016: € 880.000).

Openstaande saldi per ultimo boekjaar zijn niet door zakelijke zekerheden gedekt, zijn niet rentedragend en worden afgewikkeld in geld. Rekeningcourantverhoudingen met buitenlandse verbonden ondernemingen zijn rentedragend en hebben een rente die beperkt afwijkt van de actuele variabele marktrente. Er zijn geen garanties verstrekt of ontvangen voor de vorderingen op of de schulden aan verbonden partijen.

Daarnaast is er per 31 december 2017 een achtergestelde lening van Sanderink Investments B.V. ad. € 1 miljoen (2016: € 1 miljoen). Zie ook toelichting 14 "Achtergestelde leningen".

Bestuurders

De Raad van Bestuur bestond in 2017 uit dhr. G.P. Sanderink en dhr. P.G. Pijper. De in het verslagjaar ten laste van de vennootschap gekomen bezoldigingen, bestaande uit vaste en variabele beloningen, alsmede pensioenlasten voor bestuurders (tevens sleutelfunctionarissen van de Groep) bedragen € 319.998 (2016: € 314.449).

De remuneratie van de heer P.G. Pijper is als volgt. Het vaste salaris inclusief vakantiegeld, vaste eindejaarsuitkering en kostenvergoedingen bedraagt € 235.598 (2016: € 233.545) op jaarbasis. De variabele beloning (excl. eenmalige bonussen), gebaseerd op per kalenderjaar afgesproken criteria, is maximaal 35% van het jaarsalaris. Daarnaast wordt door de werkgever een pensioenbijdrage betaald van 8,0% (2016: 8,0%) van het pensioengevend salaris. Eenmaal per jaar, op 30 juni, kan de remuneratie worden aangepast.

	Jaar	Salaris	Bonus ¹⁾	Pensioen
G.P. Sanderink	2017	-	-	-
	2016	-	-	-
P.G. Pijper	2017	235.598	71.400	13.000
	2016	233.545	71.400	9.504

¹⁾ De bonus is gebaseerd op per kalenderjaar afgesproken criteria.

De bonus 2017 ad. € 71.400 is het maximale bedrag. Het daadwerkelijke bedrag wordt vastgesteld na de Algemene Vergadering. Aan de bestuurders zijn geen leningen, voorschotten of daarop betrekking hebbende garanties verstrekt.

Commissarissen

De bezoldigingen voor commissarissen, uitsluitend bestaande uit vaste beloningen, bedragen € 101.625 (2016: € 94.500).

	2017	2016
H.G.B. Spenkelink	37.500	37.500
J.P.F. van Zeeland	28.500	28.500
W.G.B. te Kamp	28.500	28.500
H.P.J.M. Jans	7.125	-

22. Overige bedrijfskosten

	2017	2016
Huisvestingskosten	37.294	39.346
Kantoorkosten	13.259	14.865
Verkoopkosten	5.186	5.211
Overige kosten	151.953	136.758
Totaal	207.692	196.180

De leasekosten van bedrijfsauto's, opgenomen onder overige kosten, bedragen € 25,7 miljoen (2016: € 21,4 miljoen). De huurlasten, opgenomen onder huisvestingskosten, bedragen € 25,3 miljoen (2016: € 26,5 miljoen). De huurlasten betreffen voornamelijk de huur van kantoorpanden. Huurcontracten worden aangegaan voor gemiddeld 5 tot 10 jaar,

met veelal verlengingsopties. De toekomstige huurverplichtingen zijn vermeld bij "Niet in de balans opgenomen verplichtingen en gestelde zekerheden" (toelichting 16).

In 2017 is er in totaal € 1,3 miljoen (2016: € 0,9 miljoen) aan subsidies in mindering gebracht op de kosten waarop de subsidie betrekking heeft. De kosten voor "research en development" (excl. opleidingskosten) bedroegen in 2017 € 0,2 miljoen (2016: € 0,1 miljoen).

23. Financiële baten en lasten

		2017	2016
<u>Financiële baten:</u>	Rentebaten	4.531	4.931
	Oprenting financiële vaste activa	94	113
	Resultaat deelnemingen	228	190
	Koerswinsten	225	574
	Subtotaal	5.078	5.808
<u>Financiële lasten:</u>	Rentelasten bankschulden en		
	gelieerde maatschappijen	(13.762)	(15.586)
	Koersverliezen	(468)	(862)
	Resultaten valutatermijncontracten	(2.768)	(5.669)
	Subtotaal	(16.998)	(22.117)
	Saldo financiële baten en lasten	(11.920)	(16.309)

Het saldo van de financiële baten en lasten is ten opzichte van 2016 € 4,4 miljoen minder negatief. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de valutatermijncontracten.

Het resultaat uit valutatermijncontracten heeft betrekking op de in 2017 afgewikkelde valutatermijncontracten die in 2014 en 2016 zijn afgesloten voor het metroproject in Riyad. Tegenover het negatieve financiële resultaat staat een positief Ebitda-resultaat doordat de US dollar kasstromen uit Riyad tot meer euro's leiden als gevolg van de relatieve stijging van de US dollar ten opzichte van de euro.

Er is voor € 0,3 miljoen (2016: € 0,2 miljoen) aan rentelasten geactiveerd in het onderhanden werk, zie ook toelichting 9.

24. Belastingen

De voornaamste componenten van de vennootschapsbelasting voor 2017 en 2016 zijn:

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening	2017		2016	
<i>Acute belastingen</i>				
Verschuldigde belasting resultaat boekjaar	11.519		10.741	
Aanpassing belastinglast voorgaande boekjaren	167		(24)	
<i>Uitgestelde belastingen</i>				
Terzake acquisitie deelnemingen inzake (im)materiële vaste activa	(2.518)		(2.537)	
Terzake waardering compensabele verliezen	2.133		(403)	
Terzake overige tijdelijke verschillen	1.340		(151)	
Winstbelasting gepresenteerd in de winst-en-verliesrekening	12.641		7.626	
De aansluiting tussen het nominale en het effectieve belastingtarief is als volgt:	2017	%	2016	%
Resultaat voor belastingen	52.738		21.524	
Nominale vennootschapsbelasting Nederlands tarief	13.185	25,0	5.381	25,0
Effect aanpassing belastinglast voorgaande boekjaren	167	0,3	(24)	(0,1)
Deelnemingsvrijstelling	(3.132)	(5,9)	(1.738)	(8,1)
Effect tarief buitenlandse groepsmaatschappijen	1.190	2,3	1.478	6,9
Bijzondere waardevermindering goodwill	98	0,2	-	-
(Niet) gewaardeerde compensabele verliezen	2.109	4,0	1.940	9,0
Overig	(976)	(1,9)	588	2,7
Totaal	12.641	24,0	7.626	35,4

De effectieve belastingdruk in 2017 wijkt slechts beperkt af van wat op basis van de nominale druk verwacht mag worden. Het effect van deelnemingsvrijstelling, buitenland en (niet) gewaardeerde compensabele verliezen heft elkaar ongeveer op. In 2016 beïnvloedden de hiervoor genoemde factoren de effectieve belastingdruk fors, waardoor deze afwijkt van de nominale druk.

25. Kasstroomoverzicht

In het kasstroomoverzicht zijn de mutaties zonder kasstromen separaat zichtbaar gemaakt als onderdeel van de operationele kasstroom. Daarnaast zijn de ontvangen rente, betaalde rente en betaalde vennootschapsbelasting apart vermeld.

De totale netto kasstroom is in 2017 € 11,7 miljoen negatief (2016: € 43,9 miljoen positief). Deze kasstroom is inclusief de negatieve kasstroom van de combinaties van € 30,2 miljoen die met name veroorzaakt wordt door de afname van liquide middelen van het metroproject in Riyad.

De kasstroom uit operationele activiteiten is in 2017 € 65,8 miljoen positief (2016: € 103,7 miljoen positief).

Overname deelnemingen ad. € 5,2 miljoen in 2017 betreft met name Iceasca Consultores S.L.U. en NS Spoor aansluitingen. In 2016 ad. € 6,0 miljoen betreft het Edel Grass B.V. en NS Spoor aansluitingen.

26. Gebeurtenissen na balansdatum

In januari 2018 heeft Strukton Rail A/S de Deense activiteiten van Eltel op het gebied van onderhoud en instandhouding van railsystemen overgenomen. De transactie betreft een overname van onderhoudscontracten en spooronderhoudsmaterieel. Ook komen 26 medewerkers van Eltel over naar Strukton Rail. Met de overname verstevigt Strukton Rail Denemarken zijn technologische positie op het gebied van bovenleidingen en spooronderhoud.

Volgend op de overname van de Deense railactiviteiten van Eltel heeft Strukton Rail AB op 29 maart 2018 de Zweedse activiteiten van Eltel overgenomen. Ook deze transactie betreft een overname van contracten, spooronderhoudsmaterieel en medewerkers.

Op 13 april 2018 heeft Strukton Groep een nieuwe financiering afgesloten met een einddatum van 13 april 2021 en een verlengingsoptie tot maximaal 13 april 2023. De hoofdlijnen van deze financiering zijn:

- Looptijd van drie jaar met twee keer een mogelijkheid tot verlenging met een jaar
- Geen verplichte aflossingen tot de einddatum
- Committed Revolving Credit Facility van € 115 miljoen, tot ultimo 2018 bedraagt de kredietmarge 150 bps (all-in). Vanaf 2019 is de kredietmarge afhankelijk van een pricegrid die gekoppeld is aan de leverage ratio (price range van 100 tot 175 bps)
- Gecommitteerde bankgarantielijnen ter grootte van € 130 miljoen specifiek voor het metroproject in Riyad, Saoedi-Arabië
- Ongecommitteerde (bank)garantielijnen ter grootte van € 180 miljoen, verstrekt door in totaal vijf garantieverstreckende instellingen.

27. Dienstverlening uit hoofde van concessies en publiek private samenwerking (pps)

Oranjewoud groepsmaatschappijen participeren eind 2017 in een zestal Special Purpose Companies voor pps-concessie projecten. Deze vennootschappen hebben een concessieovereenkomst gesloten voor het leveren van diensten. Alle overeenkomsten zijn gebaseerd op een publiek private samenwerking. Het gaat hierbij om zogenaamde DBFM(O) contracten (Design, Build, Finance, Maintain en Operate). De vennootschappen waarover de Groep (gezamenlijk) beslissende zeggenschap kan uitoefenen, worden verantwoord als deelneming. Indien de Groep geen gezamenlijke beslissende zeggenschap heeft, wordt de vennootschap als belegging verantwoord.

Voor alle concessieovereenkomsten geldt:

- De concessievergoedingen zijn afhankelijk van de beschikbaarheid van de installatie of accommodatie;
- Voor zover de vergoeding betrekking heeft op het verrichten van (ondersteunende) diensten vindt verantwoording plaats naar rato van de levering van de diensten;
- De concessieovereenkomst bevat indexatiebepalingen en kan op bepaalde aspecten op basis van een benchmark worden aangepast;
- De Groep is zelf geen eigenaar van de installatie of accommodatie;
- De volatiliteit van de opbrengsten en resultaten is beperkt;
- De concessieovereenkomst bevat geen optie tot verlenging.

Schoolgebouwen

De Groep participeert voor 9% (2016: 9%) in Talentgroep Montaigne B.V. De concessieovereenkomst betreft een DBFMO contract voor de bouw, het onderhoud en het beheer van een schoolgebouw voor het Montaigne Lyceum in Den Haag. De concessie is gestart in 2004 en heeft een looptijd tot 2034.

De Groep participeert voor 10% (2016: 10%) in SPC ISE B.V. De concessieovereenkomst betreft een DBFMO contract voor de bouw, het onderhoud en het beheer van een schoolgebouw voor de Internationale School Eindhoven. De concessie is gestart in 2011 en heeft een looptijd tot 2043.

Publieke gebouwen

De Groep participeert voor 6% (2016: 6%) in Duo2 B.V. De concessieovereenkomst betreft een DBFMO contract voor de bouw, het onderhoud en het beheer van de gezamenlijke huisvesting van de Dienst Uitvoering Onderwijs en de Belastingdienst in Groningen. De concessie is gestart in 2008 en heeft een looptijd tot 2031.

De Groep participeert sinds 2014 voor 50% (2016: 50%) in StruktonHurksHeijmans Holding B.V. De concessieovereenkomst betreft een DBFMO contract voor de bouw, het onderhoud en het beheer van de nieuwe huisvesting van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) op het Utrecht Science Park. De concessie is gestart in 2014 en heeft een looptijd tot 2043.

De Groep participeert sinds juli 2015 voor 80% (2016: 80%) in het consortium R-creators Holding B.V. De concessieovereenkomst betreft een DBFMO contract voor de herontwikkeling van het rijkskantoor de Knoop. Het project behelst de combinatie van gedeeltelijke sloop, renovatie en uitbreiding op het terrein van de voormalige Knoopkazerne voor de realisatie van een gecombineerd kantoor- en vergadercentrum van circa 30.000 m² bruto vloeroppervlak (bvo) voor de Rijksoverheid. De realisatie is gestart in het voorjaar van 2016 en het rijkskantoor zal begin 2018 in gebruik worden genomen. Daarna zal een onderhouds- en exploitatiefase van 20 jaar starten.

Infrastructuur

De Groep participeert voor 4,8% (2016: 4,8%) in A-Lanes A15 B.V. De concessieovereenkomst betreft een DBFM contract voor de bouw en het onderhoud van duurzame infrastructuur oplossingen die op het A15 tracé Maasvlakte-Vaanplein garant zullen staan voor maximale verkeersdoorstroming en veiligheid zowel tijdens als na de bouw. De concessie is gestart in 2010 en heeft een looptijd tot 2035.

De desbetreffende special purpose companies zijn non-recourse gefinancierd. Aflossings- en rentegaranties zijn door de Groep niet afgegeven. Ultimo 2017 bedraagt de orderportefeuille van deze pps-projecten € 444,3 miljoen (2016: € 441,7 miljoen).

ENKELVOUDIGE BALANS

voor voorgestelde winsverdeling (in duizenden euro's)

	31-12-2017	31-12-2016
Vaste activa		
Immateriële vaste activa (28)	16.685	16.719
Deelnemingen en vorderingen op deelnemingen (29)	325.839	306.370
Overige financiële vaste activa (30)	11.250	11.250
Uitgestelde belastingvorderingen	-	28
	337.089	317.648
	353.774	334.367
Vlottende activa		
Vorderingen (31)	818	126
Geldmiddelen en kasequivalenten	617	1.023
	1.435	1.149
Totaal activa	355.209	335.516
Eigen vermogen		
Geplaatst kapitaal	6.287	6.287
Agioreserve	201.896	201.896
Reserve omrekeningsverschillen	4.933	932
Wettelijke reserve deelnemingen	6.178	7.513
Afdekkingsreserve	(1.861)	(1.945)
Actuariële reserve	(12.740)	(7.896)
Ingehouden winsten	68.461	55.795
Onverdeeld resultaat	38.111	11.331
Totaal eigen vermogen (32)	311.265	273.913
Voorzieningen (29)	11.572	9.165
Langlopende verplichtingen		
Achtergestelde leningen (14)	1.000	1.000
Langlopende schulden (14)	29.845	9.168
Totaal langlopende verplichtingen	30.845	10.168
Kortlopende schulden (33)	1.527	42.270
Totaal passiva	355.209	335.516

ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING
(in duizenden euro's)

	2017	2016
Interne doorbelastingen	1.496	1.497
Kosten commissarissen (35)	(107)	(104)
Overige bedrijfskosten (36)	(1.709)	(1.537)
Totaal bedrijfskosten	(1.816)	(1.641)
Bedrijfsresultaat	(320)	(144)
Financieringsopbrengsten	2.993	2.773
Financieringskosten	(317)	(474)
Saldo financiële baten en lasten	2.676	2.299
Resultaat uit deelnemingen na belastingen	35.873	9.654
Resultaat voor belastingen	38.229	11.809
Belastingen	(118)	(478)
Resultaat na belastingen	38.111	11.331

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Onder toepassing van artikel 2:362 lid 8 BW zijn de gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in overeenstemming met de waarderingsgrondslagen die Oranjewoud N.V. toepast in de geconsolideerde jaarrekening met uitzondering van de waarderingsgrondslag voor deelnemingen. Voor de waarderingsgrondslagen wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

Deelnemingen

Dochterondernemingen die in de consolidatie worden betrokken (hiervoor wordt verwezen naar "geconsolideerde belangen en deelnemingen" in toelichting 40) zijn in overeenstemming met artikel 2:362 lid 8 BW gewaardeerd op basis van nettovermogenswaarde, waarbij het eigen vermogen en het resultaat van de dochterondernemingen is bepaald volgens de grondslagen van Oranjewoud N.V.

Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Wanneer de vennootschap geheel of ten dele instaat voor de schulden van de betreffende deelneming, wordt een voorziening gevormd primair ten laste van de vorderingen op deze deelneming en voor het overige onder de voorzieningen ter grootte van het aandeel in de door de deelneming geleden verliezen, dan wel voor de verwachte verplichtingen door de vennootschap ten behoeve van deze deelnemingen.

28. Immateriële vaste activa	Goodwill
Boekwaarde per 1 januari 2016	16.719
Afschrijvingen	-
Boekwaarde per 31 december 2016	16.719
Stand per 31 december 2016: Gecumuleerde aanschafwaarde	16.719
Afschrijvingen	-
Boekwaarde	16.719
Boekwaarde per 1 januari 2017	16.719
Afschrijvingen	-
Overige mutaties	(34)
Boekwaarde per 31 december 2017	16.685
Stand per 31 december 2017: Gecumuleerde aanschafwaarde	16.685
Afschrijvingen	-
Boekwaarde	16.685

29. Deelnemingen en vorderingen op deelnemingen	Deelnemingen	Vorderingen	Voorziening	Totaal
Stand 1 januari 2016 vorderingen	255.765	80.390	112	336.267
Stand 1 januari 2016 voorziening	-	-	(112)	(112)
Positie per 1 januari 2016	255.765	80.390	-	336.155
Uitbreiding kapitaal	19.000	-	-	19.000
Mutatie actuariële reserve	(2.236)	-	-	(2.236)
Omrekeningsverschillen	4.342	-	-	4.342
Behaalde resultaten	9.654	-	-	9.654
Mutatie vorderingen	-	(69.710)	-	(69.710)
Positie per 31 december 2016	286.525	10.680	-	297.205
Stand 31 december 2016	286.525	10.680	9.165	306.370
Stand 31 december 2016 voorziening	-	-	(9.165)	(9.165)
Positie per 31 december 2016	286.525	10.680	-	297.205
Stand 1 januari 2017 vorderingen	286.525	10.680	9.165	306.370
Stand 1 januari 2017 voorziening	-	-	(9.165)	(9.165)
Positie per 1 januari 2017	286.525	10.680	-	297.205
Reclassificatie en overige mutaties	(699)	733	-	34
Mutatie actuariële reserve	(4.844)	-	-	(4.844)
Dividenduitkering	(20.000)	-	-	(20.000)
Omrekeningsverschillen	1.268	-	-	1.268
Behaalde resultaten	36.368	(495)	-	35.873
Mutatie vorderingen	-	4.731	-	4.731
Positie per 31 december 2017	298.618	15.649	-	314.267
Stand 31 december 2017	298.618	15.649	11.572	325.839
Stand 31 december 2017 voorziening	-	-	(11.572)	(11.572)
Positie per 31 december 2017	298.618	15.649	-	314.267

De vorderingen op deelnemingen zijn met name beïnvloed door het uitkeren van dividend, het verrekenen in rekeningcourant van de vennootschapsbelasting binnen de fiscale eenheid en het verstrekken van leningen door Oranjewoud N.V. Op leningen aan groepsmaatschappijen wordt een rentepercentage van 5% in rekening gebracht.

30. Overige financiële vaste activa

Onder de overige financiële vaste activa is verantwoord de verstrekte achtergestelde lening aan Strukton Groep van € 11 miljoen (2016: € 11 miljoen). De rente op de achtergestelde lening aan Strukton Groep bedraagt 5% per jaar. De looptijd is 55 jaar. Vervroegde aflossing is mogelijk.

Daarnaast omvat deze post een lening aan Sanderink Holding B.V. ad. € 0,25 miljoen (2016: € 0,25 miljoen). Rente 3,5% per jaar. Aflossing per 30 juni 2018.

31. Vorderingen

	31-12-2017	31-12-2016
Overige vorderingen	818	126
Totaal	818	126

32. Eigen vermogen

	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Reserve omreke- ningsver- schillen	Wettelijke reserve deelne- mingen	Afdek- kings- reserve	Actua- riële reserve	Inge- houden winsten	Resultaat boekjaar	Totaal
Stand per 1 januari 2016	5.873	183.310	(2.684)	8.460	(2.001)	(5.660)	36.760	18.088	242.146
Uitgifte aandelen	414	18.586	-	-	-	-	-	-	19.000
Dividenduitkering 2015	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winstinhouding 2015	-	-	-	-	-	-	18.088	(18.088)	-
Gerealiseerde resultaten	-	-	1.972	-	-	-	-	-	1.972
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-	1.644	(947)	56	(2.236)	947	-	(536)
Bij: resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	-	-	11.331	11.331
Stand per 1 januari 2017	6.287	201.896	932	7.513	(1.945)	(7.896)	55.795	11.331	273.913
Dividenduitkering 2016	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winstinhouding 2016	-	-	-	-	-	-	11.331	(11.331)	-
Gerealiseerde resultaten	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Niet-gerealiseerde resultaten	-	-	4.001	(1.335)	84	(4.844)	1.335	-	(759)
Bij: resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	-	-	38.111	38.111
Stand per 31 december 2017	6.287	201.896	4.933	6.178	(1.861)	(12.740)	68.461	38.111	311.265

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt per 31 december 2017 € 10.000.000 bestaande uit 100.000.000 aandelen A en B van elk € 0,10. Het geplaatst en volgestort kapitaal bedraagt 62.872.869 aandelen elk € 0,10 groot. Het geplaatst kapitaal bestaat per 31 december 2017 uit € 2.955.307 aandelen A en € 3.331.980 aandelen B (31 december 2016: € 2.955.307 aandelen A en € 3.331.980 aandelen). Voor aandelen B is, in tegenstelling tot aandelen A, geen beursnotering aangevraagd. Er is geen verschil in zeggenschap tussen de aandelen A en B.

Op 12 december 2016 heeft Oranjewoud N.V. zijn eigen vermogen vergroot middels een onderhandse emissie van 4.139.434 aandelen B. De aandelen zijn uitgegeven aan Sanderink Investments B.V. De uitgiftekoers is € 4,59 per aandeel. Voor de aandelen B is geen beursnotering aangevraagd.

De reserve omrekeningsverschillen omvat alle valutakoersverschillen, die ontstaan door de omrekening van de netto-investering van de Groep in buitenlandse dochterondernemingen met een andere valuta dan de functionele valuta. Ten gevolge van het deconsolideren van Antea Colombia SAS door het staken van de activiteiten in juni 2016, is de gerelateerde reserve omrekeningsverschillen ad. € 1.972.000 gerealiseerd.

De wettelijke reserve deelnemingen betreft niet vrij uitkeerbare winsten en reserves van deelnemingen.

De afdekkingsreserve bestaat uit de cumulatieve mutatie in de reële waarde van dekkingsinstrumenten wanneer de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden of de afgedekte positie nog niet is beëindigd.

De actuariële reserve bestaat uit de cumulatieve mutatie van de contante waarde van de pensioenverplichtingen minus de reële waarde van de plan assets ten gevolge van wijzigingen in de actuariële uitgangspunten. Het betreft een uitkeerbare reserve.

De statuten van de vennootschap bepalen dat uitgifte van aandelen geschiedt ingevolge een besluit van de directie. De vennootschap mag volgestorte eigen aandelen verkrijgen, doch slechts om niet. Verrijking anders dan om niet kan slechts plaatsvinden indien de algemene vergadering de directie daartoe heeft gemachtigd. De reserve omrekeningsverschillen, de wettelijke reserve en de afdekkingsreserve zijn niet vrij uitkeerbaar. Overige reserves betreffen het saldo van geaccumuleerde verliezen en ingehouden winsten.

33. Kortlopende schulden

	31-12-2017	31-12-2016
Aflossingsverplichtingen	-	40.763
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	1	21
Overige schulden	1.526	1.486
Totaal	1.527	42.270

Oranjewoud N.V. en zijn in Nederland gevestigde groepsmaatschappijen zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de kredietfaciliteit. De kredietnemers hebben zich verplicht hun activa niet te bezwaren met zekerheidstellingen zonder voorafgaande toestemming van de kredietverstrekker.

De schulden aan kredietinstellingen zijn in toelichting 10 nader toegelicht. Voor een toelichting op de aflossingsverplichtingen wordt verwezen naar toelichting 14.

34. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Alle binnenlandse 100%-deelnemingen die geen onderdeel uitmaken van Strukton Groep maken deel uit van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting van Oranjewoud N.V. (met uitzondering van Edel Grass B.V.). Uit dien hoofde zijn genoemde bedrijven hoofdelijk aansprakelijk voor vennootschapsbelasting schulden van Oranjewoud N.V. en de tot deze fiscale eenheid behorende vennootschappen.

Binnen de fiscale eenheid wordt de vennootschapsbelasting in rekening-courant verrekend. De vennootschapsbelasting wordt berekend door het vigerende tarief (2017 en 2016: 25%) toe te passen op het resultaat voor belastingen.

Per 29 oktober 2010 vormt Strukton Groep N.V. met het merendeel van zijn 100% binnenlandse dochterondernemingen een zelfstandige fiscale eenheid.

TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE WINST-EN-VERLIESREKENING

35. Bestuurders- en commissarissenbeloning

Voor de toelichting op de beloning van de bestuurders en commissarissen als bedoeld in artikel 2:383 lid 1 BW wordt verwezen naar toelichting 21 van de geconsolideerde winst-en-verliesrekening.

36. Overige bedrijfskosten

	2017	2016
Kantoorkosten	58	76
Verkoopkosten	-	1
Overige kosten	1.651	1.460
Totaal	1.709	1.537

37. Accountantskosten

De honoraria van de accountantsorganisatie die de controleverklaring bij deze jaarrekening afgeeft, zijn als volgt samengesteld:

	2017 PwC Nederland	2017 PwC Netwerk	2017 PwC Totaal	2016 PwC Nederland	2016 PwC Netwerk	2016 PwC Totaal
Controle van de jaarrekening	1.200	401	1.601	1.147	378	1.525
Overige controlediensten	-	36	36	17	-	17
Totaal PwC Assurance	1.200	437	1.637	1.164	378	1.542
Fiscaal advies	-	141	141	-	39	39
Overige niet-controlediensten	-	-	-	-	-	-
Totaal PwC fiscaal/overig	-	141	141	-	39	39
Totaal	1.200	578	1.778	1.164	417	1.581

De honoraria van de accountantsorganisatie zijn weergegeven conform wetsartikel 382a Titel 9 boek 2 BW.

38. Voorstel betreffende de bestemming van het resultaat over 2017

Het voorstel van de Raad van Bestuur, met goedkeuring van de Raad van Commissarissen, is om over het boekjaar 2017 geen dividend uit te keren.

39. Gebeurtenissen na balansdatum

Zie toelichting 26.

40. Geconsolideerde belangen en deelnemingen

De geconsolideerde deelnemingen en het percentage belang zijn:

Kapitaalbelang (%)

2017 2016

Oranjewoud N.V., Gouda	100	100
Antea Nederland B.V., Heerenveen	100	100
Croonen B.V., Rosmalen	100	100
BodemBasics B.V., Oosterhout	100	-
Oranjewoud Beheer B.V., Heerenveen	100	100
Ingenieursbureau Oranjewoud III B.V., Heerenveen	100	100
Oranjewoud International B.V., Heerenveen	100	100
Antea Inspection B.V., Heerenveen	100	100
HMVT B.V., Rotterdam	100	100
Hazelaar/HMVT Milieutechniek B.V., Coevorden	100	100
Inogen Design en Management B.V., Capelle aan den IJssel	100	100
WeGroSport N.V., Antwerpen (België)	100	100
WeGroSan/HMVT B.V.B.A., Antwerpen (België)	100	100
Antea Belgium N.V., Antwerpen (België)	100	100
Antea Group N.V., Gouda	100	100
Inogen Global Holding Inc., Delaware (VS)	100	100
Antea USA Inc., St. Paul (VS)	100	100
Integrated Rail Solutions North America Inc., Delaware (VS)	100	100
AG Participations SNC, Olivet (Frankrijk)	100	100
Antea France SAS, Orléans (Frankrijk)	100	100
Géo-Hyd SARL, Olivet (Frankrijk)	100	100
Antea Burkina Faso, Ouagadougou (Burkina Faso)	100	100
Groupe IRH Environnement SAS, Gennevilliers (Frankrijk)	100	100
ICF Environnement SAS, Gennevilliers (Frankrijk)	100	100
IRH Ingenieur Conseil SAS, Gennevilliers (Frankrijk)	100	100
Sorange SAS, Bezannes (Frankrijk)	100	100
Angelbrasil Geologia e Meio Ambiente, Sao Paulo (Brazilië)	50,94	46,94
Iceasca Consultores S.L., A Coruña (Spanje)	100	-
Iceasca Colombia SAS, Bogotá (Colombia)	100	-
Iceasca Panama S.A., Ciudad de Panamá (Panama)	100	-
Iceasca Mexico S.A., México (Mexico)	100	-
Iceasca Peru SAC, Lima (Peru)	100	-
Unihorn India Pvt. Ltd, New Delhi (India)	100	100
Oranjewoud Realisatie Holding B.V., Gouda	100	100
Antea Realisatie B.V., Oosterhout	100	100
Van der Heide Beheer B.V., Kollum #	100	100
Van der Heide Bliksembeveiliging B.V., Kollum #	100	100
Van der Heide Bliksembeveiliging Inspecties B.V., Kollum #	100	100
Van der Heide Opleidingen & Inspecties B.V., Kollum #	100	100
Van der Heide Cathodic Protection & Corrosion Engineering B.V., Kollum #	100	100
Instituut voor Technische Vakexamens B.V., Kollum #	100	100
Waterrijk Infra Boskoop B.V., Oosterhout	100	100
Gebrüder Becker GmbH, Taunusstein-Hahn (Duitsland)	100	100
Edel Grass B.V., Genemuiden #	100	100
Oranjewoud Detachering Holding B.V., Gouda	100	100

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
TecQ B.V., Capelle aan den IJssel	100	100
InterStep B.V., Utrecht	100	100
InterStep Projects B.V., Utrecht	100	100
InterStep Professionals B.V., Utrecht	100	100
Nexes Services B.V., Utrecht	100	100
Ingenieursbureau Oranjewoud II B.V., Gouda	100	100
Centric Information Engineering Gouda B.V., Gouda	100	100
Oranjewoud Holding B.V., Gouda	100	100
KSI Software Solutions B.V., IJsselstein	100	100
KSI Interactive B.V., IJsselstein	100	100
Delphi Data B.V., Gouda	100	100
Multihouse TSI B.V., Gouda	100	100
ASAC Belgium N.V., Brussel (België)	100	100
Strukton Groep N.V., Utrecht	100	100
Strukton Rail B.V., Utrecht	100	100
Strukton Rail Nederland B.V., Utrecht	100	100
Strukton Rail Short Line B.V., Utrecht	100	100
IWORKX B.V. (v/h Strukton Rail Projects B.V.), Utrecht	100	100
Strukton Rolling Stock B.V., Utrecht	100	100
Strukton Embedded Solutions B.V., Utrecht	100	100
Strukton M&E B.V., Maarssen	100	100
Strukton Systems B.V., Utrecht	100	100
Strukton Rail Equipment B.V., Utrecht	100	100
Strukton Rail Consult B.V., Utrecht	100	100
Strukton Railinfra Projecten B.V., Utrecht	100	100
Strukton Rail Italy S.r.l., Bologna (Italië)	100	100
Strukton Rail Australia PTY Ltd., Perth (Australië)	100	100
Strukton Rail International B.V., Utrecht	100	100
Nova Gleisbau AG, Baar (Zwitserland)	100	100
Strukton Rail N.V., Merelbeke (België)	100	100
Siebens Spoorbouw B.V.B.A., Wilrijk (België)	100	100
Strukton Railinfra AB, Stockholm (Zweden)	100	100
Strukton Rail AB, Stockholm (Zweden)	100	100
RBS ban och signal AB, Stockholm (Zweden)	100	100
Strukton Rail A/S, Kopenhagen (Denemarken)	100	100
Strukton Railinfra Nordic AB, Stockholm (Zweden)	100	100
Strukton Rail Västerås AB, Stockholm (Zweden)	100	100
SR Kraft AS, Oslo (Noorwegen)	100	100
Strukton Rail Holding A/S, Taastrup (Denemarken)	100	100
Strukton Rail S-Bane A/S, Taastrup (Denemarken)	100	100
Strukton Rail North America Inc., Delaware (VS)	100	100
THV Noordzuidlijn, Merelbeke (België)	100	100
Strukton Civiel B.V., Utrecht	100	100
Strukton Civiel Projecten B.V., Utrecht	100	100
GBN Groep B.V., Utrecht	100	100
Grondbank Stadskanaal B.V., Utrecht	100	100
Grind & Ballast Recycling Nederland B.V., Utrecht	100	100
A-Lanes Asset Management B.V. (v/h Strukton Asset Management Civiel B.V.), Utrecht	100	100

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
Terracon Molhoek Beheer B.V., Werkendam	100	100
Terracon Funderingstechniek B.V., Nieuwendijk	100	100
Terracon International B.V., Nieuwendijk	100	100
Terracon Spezialtiefbau GmbH, Berlijn (Duitsland)	100	100
Molhoek Aannemingsbedrijf B.V., Nieuwendijk	100	100
Strukton Industriebouw B.V., Utrecht	-	100
Strukton Engineering B.V., Utrecht	100	100
Strukton Infratechnieken B.V., Utrecht	100	100
Strukton Microtunneling B.V., Maarssen	100	100
Canor Benelux B.V., Utrecht	100	100
Reanco Benelux B.V., Utrecht	100	100
Strukton Prefab Beton B.V., Utrecht	100	100
Strukton Verkeerstechnieken B.V., Utrecht	100	100
Adpa Holding B.V., Deventer	-	100
Repa Infra B.V., Deventer	-	100
Strukton Civiel Noordoost B.V., Oldenzaal	100	100
Reef Infra B.V., Oldenzaal	100	100
Reef Milieu B.V., Oldenzaal	100	100
Reef Infra Netwerkbouw B.V., Oldenzaal	-	100
Reef GmbH, Gronau (Duitsland)	100	100
Strukton Civiel West B.V., Scharwoude	100	100
Ooms Construction B.V., Scharwoude	100	100
Ooms Materieel B.V., Scharwoude	100	100
Ooms Transport B.V., Scharwoude	100	100
Ooms Producten B.V., Scharwoude	100	100
Unihorn B.V., Avenhorn	100	100
Unihorn Astana, Astana (Kazachstan) **	100	100
Strukton Milieutechniek B.V., Utrecht	100	100
Strukton Civiel Zuid B.V., Utrecht	100	100
Rasenberg Infra B.V., Breda	100	100
Reanco B.V., Breda	100	100
Rasenberg Verkeer & Mobiliteit B.V., Breda	100	100
Recycling & Overslag Breda B.V., Breda	100	100
Van Rens B.V., Horst	100	100
Colijn Beton- en Waterbouw B.V. (v/h Colijn Aannemersbedrijf B.V.), Breda	100	100
Tensa B.V., Nieuwendijk	100	100
Combinatie Strukton Infratechnieken - Colijn - Reef v.o.f., Utrecht	100	100
CMS Bouwkuipen v.o.f., Werkendam	-	100
Colijn – Rasenberg v.o.f., Breda	100	100
RACO A59 v.o.f., Breda	100	100
Avenue2 Infra v.o.f., Nieuwegein	100	100
Meppelerdiepsluis v.o.f., Utrecht	100	100
Strukton Bouw B.V., Utrecht *	100	100
Strukton Bouw & Onderhoud B.V., Utrecht *	100	100
Strukton Van Straten B.V., Eindhoven	100	100
Strukton Projectontwikkeling B.V., Utrecht	100	100
Strukton Gamma B.V., Utrecht	100	100
Strukton Delta B.V., Utrecht	100	100
C.V. Voorstadsiaan, Utrecht	100	100
La Mondiale N.V., Etterbeek (België)	100	100

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
Strukton CSNS v.o.f., Utrecht	100	100
Het Spaarne v.o.f., Utrecht	100	100
Combinatie Geo Grid v.o.f., Utrecht	100	100
Strukton Services B.V., Utrecht	100	100
Strukton WorkSphere B.V., Utrecht	100	100
WorkSphere Beheer B.V., Utrecht	100	100
Strukton WorkSphere Bouw B.V., Utrecht	100	100
Strukton WorkSphere België B.V.B.A., Tongeren (België)	100	100
Strukton Integrale Projecten B.V., Utrecht *	100	100
Strukton Finance ESCo's Holding B.V., Utrecht	100	100
RGG cluster zwembaden ESCo Invest B.V., Utrecht	100	100
RGG KPP Esco Invest B.V., Utrecht	100	100
Strukton Assets B.V., Utrecht	100	100
Strukton Management B.V., Utrecht *	100	100
Strukton Vastgoedbeheer en Facility Management B.V., Utrecht	100	100
Servica B.V., Utrecht	100	100
Servica Advies B.V., De Meern	100	100
Strukton Materieel B.V., Utrecht *	100	100
Strukton Vuka B.V., Utrecht	100	100
Strukton Elschot B.V., Utrecht	100	100
Molhoek - CCT B.V. (v/h Ecorail B.V.), Utrecht	100	100
Combinatie Strukton Zaanstad CSZ v.o.f., Utrecht	100	100
Duo ² v.o.f., Maarssen	100	100
Strukton International B.V., Utrecht	100	100
Strukton International Sweden AB, Göteborg (Zweden)	100	100
Strukton International Denmark A/S, Kopenhagen (Denemarken)	100	100
Strukton Immersion Projects B.V., Utrecht	100	100
Strukton Specialistische Technieken B.V., Utrecht	100	100
Onderwatertechniek Nederland B.V., Utrecht	100	100
Ooms PMB B.V., Scharwoude	100	100
Strukton International Rail B.V., Utrecht	100	100
Strukton International Belgium N.V., Merelbeke (België)	100	100
Strukton International Deutschland GmbH, Kleve (Duitsland)	100	-
Strukton International Argentina SA, Buenos Aires (Argentinië)	100	-
Integraal met aandeel derden zijn in de consolidatie de volgende maatschappijen begrepen:		
J&E Sports B.V., Oss	85	85
Mook Trading B.V., Nuenen	85	-
Inogen Environmental Alliance Inc., Delaware (VS)	73	73
Promofer S.r.l., Rome (Italië)	60	-
Uniferr S.r.l., Reggio Emilia (Italië)	60	60
Costruzioni Linee Ferroviari S.p.A., Bologna (Italië)	60	60
CLF Albanie SHPK, Tirana (Albanië)	60	60
Costruzioni Linee Ferroviari CLF C.A., Caracas (Venezuela)	60	60
Frejus s.c.r., Bologna (Italië)	16,79	16,79
Sviluppo 2010 S.r.l., Bologna (Italië)	60	60

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
S.I.F. EL S.p.A., Spigno Monferrato (Italië)	60	60
Fimont S.r.l., Spigno Monferrato (Italië)	-	37,2
Techno Engineering System S.r.l., Bologna (Italië)	60	60
Ar.Fer S.r.l., Alessandria (Italië)	60	60
De volgende maatschappijen zijn als een joint operation verwerkt:		
Tribase Computer and Netw Serv v.o.f., Utrecht	33 1/3	33 1/3
Combinatie Hollandia – Strukton Systems v.o.f., Utrecht	50	50
Strukton-Aarsleff JV I/S, Aarhus (Denemarken)	45	45
Sitec Consorzio Stabile ferr., Bologna (Italië)	28,5	28,5
Exploitatiemaatschappij A-Lanes A15 B.V., Nieuwegein	33 1/3	33 1/3
A-Lanes Civil v.o.f., Nieuwegein	45	45
HSL1 Hollandse Meren v.o.f., Utrecht	12,6	12,6
HSL1 Kunstwerken v.o.f., Rijpwetering	22	22
Combinatie Strukton Betonbouw - Van Oord ACZ (Noord-Zuidlijn), Utrecht	75	75
Bouwcombinatie HSL4 Drechtse Steden v.o.f., Zwijndrecht	15,7	15,7
Geluidschermen Combinatie HSL v.o.f., Zaandam	15,7	15,7
Combinatie Zinktunnel Strukton/Van Oord ACZ, Utrecht	50	50
Bouwcombinatie Strukton-Boskalis, Utrecht	58	58
Combinatie Onderwaterwerk Botlek v.o.f., Soest	50	50
Avenue 2 v.o.f., Nieuwegein	50	50
GWW Combinatie A2 v.o.f., Arnhem	25	25
FC AV2 v.o.f., Nieuwegein	50	50
Combinatie Versterken Bruggen v.o.f., Capelle a/d IJssel	50	50
Combinatie Strukton Ballast Maatvoering v.o.f., Zaandam	50	50
Bouwcombinatie Kaam v.o.f., Weert	7	7
Combinatie –SRS, Breda	50	50
BPL Wegen, Rotterdam	50	50
Combinatie Buitenring v.o.f. (BPL Koepel), Rotterdam	33 1/3	33 1/3
FC (Funderingscombinatie) Eemshaven v.o.f., Werkendam	-	50
Combinatie Spanstaal – Tensa v.o.f., Werkendam	50	50
BNSG/Molhoek v.o.f., Soest	50	50
FC Mava v.o.f., Werkendam	50	50
FC ZuBaTe v.o.f., Werkendam	-	25
A-Lanes A15 Mobility v.o.f., Nieuwegein	45	45
A-Lanes A15 JV Roads v.o.f., Nieuwegein	45	45
Combinatie Van Gelder - Strukton Civiel Projecten v.o.f. (IGO A1), Elburg	50	50
Combinatie Reef Infra/De Waard, Oldenzaal	50	50
DUOS v.o.f., Oldenzaal	50	50
A9V1, Utrecht	50	50
Combinatie Natuurontwikkeling Maasplassen v.o.f., Vinkel	50	50
Rions – Rasenberg, Sittard	50	50
Hydraphalt v.o.f., Scharwoude	50	50
CE-Asfaltonderzoek v.o.f., Scharwoude	50	50
Combinatie Ooms Ballast MNO v.o.f., Scharwoude	33 1/3	33 1/3
Zandexploitatie Westfriesland v.o.f., Scharwoude	50	50
Grondbank West Brabant v.o.f., Utrecht	50	50
Grondbank Noord Oost Brabant v.o.f., Utrecht	50	50
Combinatie Dinteloord, Middelharnis	50	50
Combinatie Ooms – Schadenberg, Scharwoude	50	50

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
Combinatie Ooms Jaro, Middelharnis	-	50
Combinatie K. Dekker - Ooms Construction Muiden, Warmenhuizen	50	50
Ooms Construction - RDM v.o.f., Scharwoude	50	50
Combinatie Ooms Construction/Strabag v.o.f., Middelharnis	-	50
Fast Riyadh Metro Alliance = Fast, Riyad (SA)	14,08	14,08
Construction Joint Venture (CJV), Riyad (SA)	17,96	17,96
Track Joint Venture (TJV), Riyad (SA)	8,08	8,08
Ooms PMB Gulf Asphalt Trading LLC, Abu Dhabi (VAE)	49	49
Grondontwikkeling Beilen B.V., Amsterdam	50	50
Safire Services v.o.f., Eindhoven	33,3	33,3
Bouwcombinatie Komfort v.o.f., Utrecht	50	50
Bouwcombinatie DC 16 v.o.f., Utrecht	50	50
Avenue 2 v.o.f., Nieuwegein	25	25
Bouwcombinatie ISE DB v.o.f., Eindhoven	91	91
Bouwcombinatie Strukton - De Nijs v.o.f., Utrecht	50	50
La Linea Leiden C.V., Rotterdam	50	50
Stichting Centrum Innovatief Vakmanschap de Hallen, Amsterdam	50	50
RGG cluster Zwembaden EScO Exploitatie v.o.f., Utrecht	50	50
Bouwcombinatie ICCS v.o.f., Utrecht	50	50
SPARK v.o.f., Utrecht	50	50
RCreators DBMO v.o.f., Nieuwegein	45	45
Exploitatiemaatschappij DC 16 B.V., Nieuwegein	50	50
Exploitatiemaatschappij Komfort B.V., Nieuwegein	50	50
MEET RIVM CBG B.V., Den Bosch	37,5	37,5
Niet in de consolidatie begrepen zijn de volgende maatschappijen:		
TRS Europe B.V., Ede	50	50
Reym-HMVT B.V., Ede	50	50
Aanlegkunstgrasvelden.nl B.V., Oss	18,7	18,7
J & E Sports Baltic UAB, Panevezys, (Litouwen)	43,35	-
Strukton Finance Holding B.V., Utrecht ***	11,99	11,99
TalentGroep Montaigne Holding B.V., Rotterdam	8,97	8,97
TalentGroep Montaigne B.V., Rotterdam	8,97	8,97
ISE Holding B.V., Utrecht	10	10
SPC ISE B.V., Eindhoven	10	10
Duo ² Holding B.V., Utrecht	6	6
Duo ² B.V., Utrecht	6	6
A-Lanes A15 Holding B.V., Nieuwegein	4,8	4,8
A-Lanes A15 B.V., Nieuwegein	4,8	4,8
Tubex B.V., Oostburg	-	50
Profin B.V.B.A., Gent (België)	50	50
Voest Alpine Railpro B.V., Hilversum	10	10
A1 Electronics Netherlands B.V., Almelo	50	50
Buca Electronics B.V., Almelo	50	50
Dual Inventive Holding B.V., Udenhout	50	50
Dual Inventive Nederland B.V., Udenhout	50	50
Dual Inventive Production B.V., Udenhout	50	50

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
Dual Inventive Technology Centre B.V., Oisterwijk	50	50
Dual Inventive Europe B.V., Oisterwijk	50	50
Dual Inventive Ltd., Sheffield (Groot Brittannië)	37,5	37,5
Eurailscout Inspection & Analysis B.V., Utrecht	50	50
Erdmann Software GmbH, Görlitz (Duitsland)	25	25
Eurailscout France SAS, Parijs (Frankrijk)	48,7	48,7
Eurailscout Italy S.r.l., Bologna (Italië)	50	50
New Sorema Ferroviaria S.p.A., Brescia (Italië)	30	30
C2CA Technology B.V., Utrecht	50	50
BAG B.V., Maastricht	20	20
Grondstoffenrecycling Weert B.V., Weert	50	50
Nebeco B.V., Ede	50	50
Combinatie Verkeersmaatregelen A-Lanes v.o.f., Rotterdam	50	50
Combinatie Ballast Nedam Infra Spec./Van Rens, Leerdam	30	30
Noordelijke Asfaltproductie (NOAP) B.V., Heerenveen	50	50
Nederlands Wegen Markeerbedrijf B.V., Oosterwolde	25	25
Lareco Holding B.V., Hardenberg	33 1/3	33 1/3
Lareco GmbH, Wesel (Duitsland)	33 1/3	33 1/3
Sureco N.V., Boom (België)	33 1/3	33 1/3
Aduco Holding B.V., Ede	25	25
Aduco Nederland B.V., Ede	25	25
Lareco Bornem N.V., Antwerpen (België)	33 1/3	33 1/3
Tubex B.V., Oostburg	50	-
Hoka Noord-West v.o.f., 's-Hertogenbosch	50	50
Asfalt Productie Amsterdam (APA) B.V., Amsterdam	25	25
Asfalt Productie Rotterdam Rijnmond, (APRR) B.V., Rotterdam	25	25
BituNed B.V., Reeuwijk	50	50
Palletteer B.V., Wervershoof	50	50
MT Piling B.V., Harmelen	50	50
Microtunneling Equipment Exploitatie B.V., Utrecht	50	50
Rebru v.o.f., Utrecht	50	50
Fast Consortium LLC, Riyad (SA)	17,96	17,96
Strukton LLC, Riyad (SA)	49	49
DMI Nederland B.V., Weert	50	50
DMI Geräte GmbH, Berlijn (Duitsland)	50	50
DMI Spezialinjektionen Süd GmbH, Berlijn (Duitsland)	50	50
DMI International, Berlijn (Duitsland)	50	50
DMI Injektionstechnik GmbH, Berlijn (Duitsland)	50	50
DBS Spezialsanierungen GmbH, Forst (Duitsland)	50	50
Al Jaber Bitumen-Ooms LLC, Abu Dhabi (VAE)	30	30
Tidal Bridge B.V., Eindhoven	60	-
Fish Flow Tidal Power B.V., Medemblik	40,02	-
PT Tidal Bridge Indonesia, Denpasar Bali (Indonesië)	57	57
Strukton Arrigoni SpA, Santiago (Chili)	50	50
Strukton Construction Trading WLL, Doha (Qatar)	49	49
La Linea Leiden Beheer B.V., Rotterdam	50	50
Venturium Beheer B.V., Capelle a/d IJssel	25	25

	Kapitaalbelang (%)	
	2017	2016
Ontwikkel- en Bouwcombinatie Laudy-Strukton v.o.f., Eindhoven	50	50
ISE Exploitatie B.V., Eindhoven	34	34
SPC Management Services B.V., Utrecht	50	50
A-Lanes Management Services B.V., Nieuwegein	25	25
Strukton Hurks Heijmans Holding B.V., Utrecht	50	50
Strukton Hurks Heijmans B.V., Utrecht	50	50
RCreators Holding B.V., Utrecht	80	80
RCreators B.V., Utrecht	80	80

Voor de met # gemerkte vennootschappen zijn door Oranjewoud N.V. aansprakelijkheidsverklaringen conform artikel 403 van Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek afgegeven.

Voor de met * gemerkte vennootschappen zijn door Strukton Groep N.V. aansprakelijkheidsverklaringen conform artikel 403 van Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek afgegeven.

** in liquidatie

*** Het aandelenkapitaal van Strukton Finance Holding B.V. bestaat uit verschillende soorten aandelen die gekoppeld zijn aan de diverse investeringen in pps-projecten. Voor alle participaties geldt een verhouding van 80/20 (DIF/Strukton) met uitzondering van ISE Holding BV waar een verhouding van 90/10 (DIF/Strukton) geldt en Strukton Finance B.V. (Delfluent) en Komfort Holding B.V. waar alle tracker shares door DIF worden gehouden.

Bij de Kamer van Koophandel is een lijst gedeponeerd met alle dochterondernemingen, deelnemingen, joint ventures en joint operations (voornamelijk bouwcombinaties) welke in de consolidatie zijn betrokken.

Een lijst van deelnemingen als bedoeld in artikel 379 en 414 van boek 2 Burgerlijk Wetboek is gedeponeerd bij het handelsregister te Rotterdam.

Gouda, 26 april 2018

De Raad van Commissarissen:
H.G.B. Spenkelink, voorzitter
H.P.J.M. Jans
W.G.B. te Kamp
J.P.F. van Zeeland

De Raad van Bestuur:
G.P. Sanderink

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire bepalingen winstverdeling

Artikel 33 van de statuten van de vennootschap geeft aan dat het resultaat ter beschikking staat van de Algemene Vergadering.

Voorschriften voor statutenwijziging

De algemene vergadering is bevoegd de statuten te wijzigen. Een besluit tot statutenwijziging kan alleen worden genomen op voorstel van de gecombineerde vergadering. Een voorstel tot statutenwijziging moet bij de oproeping tot de algemene vergadering worden vermeld.

Alvorens de gecombineerde vergadering een voorstel tot statutenwijziging aan de algemene vergadering doet, dient de gecombineerde vergadering over de inhoud van de voorgestelde statutenwijziging overleg te plegen met Euronext Amsterdam N.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering en de raad van commissarissen van Oranjewoud N.V.

Verklaring over de jaarrekening 2017

Ons oordeel

Naar ons oordeel:

- geeft de geconsolideerde jaarrekening van Oranjewoud N.V. een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de groep op 31 december 2017 en van het resultaat en de kasstromen over 2017, in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW);
- geeft de enkelvoudige jaarrekening van Oranjewoud N.V. een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de vennootschap op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2017 Oranjewoud N.V. te Gouda ('de vennootschap') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Oranjewoud N.V. en haar dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2017;
- de volgende overzichten over 2017: de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde overzicht van mutaties in het eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht; en
- de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit:

- de enkelvoudige balans per 31 december 2017;
- de enkelvoudige winst- en verliesrekening over 2017; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening is EU-IFRS en de relevante bepalingen uit Titel 9 Boek 2 BW en het stelsel dat is gebruikt voor het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Oranjewoud N.V. zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten

(ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Onze controle-aanpak

Samenvatting en context

Oranjewoud N.V. is een beursgenoteerde onderneming, waarin nationaal en internationaal opererende bedrijven zijn ondergebracht. Strukton Groep N.V. is de grootste onderneming binnen de Oranjewoud groep, die ook weer bestaat uit verschillende groepsonderdelen. Omdat de groep bestaat uit verschillende groepsonderdelen hebben wij de reikwijdte en aanpak van de groepscontrole overwogen zoals uiteengezet in de paragraaf 'De reikwijdte van onze groepscontrole'. We hebben in het bijzonder aandacht besteed aan de gebieden die gerelateerd zijn aan de specifieke bedrijfsactiviteiten van de groep.

De tot Oranjewoud N.V. behorende ondernemingen zijn actief in het uitvoeren van projecten op het gebied van civiele infrastructuur, railsystemen, techniek en gebouwen, milieu, ruimtelijke ontwikkeling, water en recreatie. Hierbij wordt het gehele traject van studie, advies, ontwerp, planvoorbereiding en directievoering tot realisatie, beheer en exploitatie verzorgd. In onze controle besteden wij veel aandacht aan deze projecten.

Als onderdeel van het ontwerpen van onze controle-aanpak hebben wij de materialiteit bepaald en het risico van materiële afwijkingen in de jaarrekening geïdentificeerd en ingeschat. Wij besteden bijzondere aandacht aan die gebieden waar de raad van bestuur belangrijke schattingen heeft gemaakt, bijvoorbeeld bij significante schattingen waarbij veronderstellingen over toekomstige gebeurtenissen worden gemaakt die inherent onzeker zijn. In de grondslagen van de jaarrekening heeft de vennootschap de schattingsposten en de belangrijkste bronnen van schattingsonzekerheid uiteengezet. Vanwege de significante schattingsonzekerheid en het gerelateerde hogere inherente risico verbonden aan de waardering van grote en complexe projecten, goodwill en de waardering van latente belastingvorderingen, hebben wij deze aangemerkt als kernpunten zoals uiteengezet in de paragraaf 'De kernpunten van onze controle'. Ook hebben wij het agentencontract in relatie tot het metroproject in Riyad aangemerkt als kernpunt, omdat wij hier een verhoogd risico van niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving identificeerden.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan het risico van het doorbreken van de interne beheersingsmaatregelen door de raad van bestuur waaronder het evalueren van risico's op materiële afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van de raad van bestuur. Een ander aandachtsgebied in onze controle, dat niet als kernpunt is aangemerkt betreft de nieuwe financiering van Strukton die in april 2018 met de banken overeen gekomen is.

Wij hebben ervoor gezorgd dat de controleteams, zowel op groepsniveau als op het niveau van de groepsonderdelen, over voldoende specialistische kennis en expertise beschikten die nodig zijn voor de controle van een projectenorganisatie. Wij hebben daarom specialisten op het gebied van IT, pensioenen, financiering, financiële instrumenten, belastingen en waardering van goodwill in ons team opgenomen.

De hoofdlijnen van onze aanpak waren als volgt:

- De totale dekking van onze controle werkzaamheden bedraagt 79% van de geconsolideerde omzet en 74% van het geconsolideerde balanstotaal en 91% van het resultaat voor belasting.

Kernpunten

- Risico van niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving in het kader van agentencontract metroproject Riyad
- Waardering van grote en complexe projecten
- Waardering van latente belastingvorderingen
- Waardering van goodwill

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij bepalen, op basis van ons professionele oordeel, kwantitatieve grenzen voor materialiteit waaronder de materialiteit voor de jaarrekening als geheel, zoals uiteengezet in onderstaande tabel. Deze grenzen, als ook de kwalitatieve overwegingen daarbij, helpen ons om de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden voor de individuele posten en toelichtingen in de jaarrekening te bepalen en om het effect van onderkende afwijkingen, zowel individueel als gezamenlijk, op de jaarrekening als geheel alsmede op ons oordeel, te evalueren.

Materialiteit voor de groep	€12.000.000 (2016: €5.000.000)
Hoe is de materialiteit bepaald	Wij bepalen de materialiteit op basis van ons professionele oordeel. Als basis voor deze oordeelsvorming gebruikten we 0,50% van de omzet (2016: 0,25%).
De overwegingen voor de gekozen benchmark	We gebruikten de geconsolideerde omzet als de primaire, algemeen geaccepteerde, benchmark, op basis van onze analyse van de gemeenschappelijke informatiebehoeften van gebruikers van de jaarrekening. Op basis daarvan zijn wij van mening dat de geconsolideerde omzet een belangrijk kengetal is voor de financiële prestaties van de vennootschap. Winst voor belasting wordt niet beschouwd als een passende benchmark gezien de volatiliteit van de resultaten over de afgelopen jaren. In het eerste jaar van onze controle is een voorzichtige keuze gemaakt (0,25%). Deze voorzichtigheid hebben wij gezien de verklaring met beperking doorgezet in de controle van 2016. Gezien het lagere risicoprofiel van de onderneming (projecten van kleinere omvang, geëffectueerde nieuwe financiering en de uitgevoerde herstelmaatregelen ten aanzien van het agentencontract in Riyad) vinden wij voor de controle van 2017 0,5% van de omzet een passende materialiteit.
Materialiteit voor groepsonderdelen	Aan elk groepsonderdeel, binnen de reikwijdte van onze controle, is, op basis van onze oordeelsvorming, een materialiteit toegerekend die lager ligt dan de materialiteit voor de groep als geheel. De materialiteit die we hebben toegerekend aan de groepsonderdelen lag tussen de €2.300.000 en €9.500.000.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad van commissarissen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de €600.000 (2016: €250.000) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De reikwijdte van onze groepscontrole

Oranjewoud N.V. staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Oranjewoud N.V.

Wij hebben de reikwijdte van onze controle zodanig bepaald dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Daarbij hebben wij, onder meer, in aanmerking genomen de managementstructuur van de groep, de aard van de activiteiten van de groepsonderdelen, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond

hiervan hebben wij de aard en omvang van de werkzaamheden bepaald op het niveau van de groepsonderdelen die noodzakelijk waren om door het groepsteam en door de accountants van groepsonderdelen te worden uitgevoerd.

De groepscontrole heeft zich voornamelijk gericht op het significante component Strukton Groep N.V. Daarnaast zijn controles uitgevoerd van de volledige financiële informatie van Antea Group bedrijven in Nederland, Frankrijk en de Verenigde Staten.

Strukton Groep N.V. is een individueel significante groepsmaatschappij voor Oranjewoud die als één entiteit wordt gerapporteerd aan Oranjewoud N.V. Binnen Strukton Groep hebben wij de divisies Rail, Civiel, International en Techniek en Gebouwen als significante componenten aangemerkt. Op deze vier divisies is een full scope audit uitgevoerd. Binnen deze divisies hebben wij de volledige financiële informatie van een aantal onderliggende bedrijven gecontroleerd zodat wij voldoende controlewerkzaamheden hebben verricht om een oordeel te geven over het geheel per divisie.

Op het niveau van Antea Group vindt ten behoeve van groepsdoeleinden geen subconsolidatie plaats. Wij voeren een controle uit op de drie grootste, maar individueel niet significante groepsmaatschappijen van Antea Group (Nederland, Frankrijk en Verenigde Staten) om voldoende dekking te verkrijgen voor de controle van individuele posten van de geconsolideerde jaarrekening.

In totaal hebben wij met het uitvoeren van deze werkzaamheden de volgende dekking over onderstaande jaarrekeningposten verkregen:

Omzet	79%
Balanstotaal	74%
Resultaat voor belasting	91%

De groepsonderdelen die niet onder de reikwijdte van de controle vallen vertegenwoordigen geen van allen meer dan 4,8% van de geconsolideerde omzet of het geconsolideerde balanstotaal. Op de financiële informatie van deze resterende groepsonderdelen hebben we op groepsniveau bij Oranjewoud N.V. en Strukton Groep N.V., alsmede op subgroepniveau bij de divisies Rail, Civiel, International en Techniek en Gebouwen, onder meer, cijferanalyses uitgevoerd om onze inschatting, dat deze onderdelen geen significante risico's op materiële fouten bevatten, te bevestigen.

We hebben gebruik gemaakt van accountants van groepsonderdelen in elk van de zeven landen waar Oranjewoud N.V. (significante) activiteiten heeft.

Waar controlewerkzaamheden zijn uitgevoerd door accountants van groepsonderdelen, hebben wij de mate waarin onze betrokkenheid noodzakelijk was bepaald om in staat te zijn een conclusie te trekken of voldoende en geschikte controle-informatie betreffende deze onderdelen is verkregen als basis voor ons oordeel bij de geconsolideerde jaarrekening als geheel.

Aan de andere accountant van de genoemde groepsonderdelen hebben wij voor aanvang van hun controlewerkzaamheden instructies gestuurd waarbij wij onder meer de uitkomsten van onze risicoanalyse voor de controle van de jaarrekening van Oranjewoud N.V. hebben inbegrepen.

Door het groepsteam zijn alle verstrekte rapporten met betrekking tot de controleaanpak en bevindingen van de accountant van de groepsonderdelen beoordeeld. Voor de significante groepsonderdelen heeft het groepsteam een aantal relevante werkdocumenten van de andere accountant beoordeeld. Wij hebben bezoeken gebracht aan component teams in Nederland, Frankrijk, Italië, Zweden, Denemarken en Saudi Arabië (Riyad). Tijdens deze bezoeken hebben wij de controle aanpak van de component teams beoordeeld en hebben wij het lokale management van de component gesproken. Tijdens ons bezoek aan Riyad is specifiek aandacht besteed aan het agentencontract met betrekking tot het metroproject.

De consolidatie van de groep, het agentencontract met betrekking tot het metro project in Riyad, de toelichtingen in de jaarrekening en een aantal complexe aspecten zoals de financiering van de groep, waardering van de latente belastingvordering en de waardering van goodwill, zijn door het groepsteam en met medewerking van specialisten gecontroleerd.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij groepsonderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens de controle van de jaarrekening. De kernpunten hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd. De kernpunten vormen geen volledige weergave van alle risico's en punten die wij tijdens onze controle hebben geïdentificeerd en hebben besproken. Wij hebben in deze paragraaf de kernpunten beschreven met daarbij een samenvatting van de op deze punten door ons uitgevoerde werkzaamheden.

Het risico van niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving in het kader van agentencontract metroproject Riyad is dit jaar toegevoegd als een nieuw kernpunt in onze controle. In de controleverklaring bij de jaarrekening 2016 was het ontbreken van documentatie met betrekking tot de door de agent uitgevoerde werkzaamheden de aanleiding tot de beperking in de verklaring. Het kernpunt inzake financiering en daaraan gerelateerde convenanten is niet meer opgenomen omdat Strukton Groep de nieuwe financiering heeft gerealiseerd. De overige kernpunten zijn vergelijkbaar met vorig jaar.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen en observaties ten aanzien van individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten of over specifieke elementen van de jaarrekening.

Kernpunten

Onze controlewerkzaamheden op de kernpunten

Risico van niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving in het kader van agentencontract metroproject Riyad

Toelichting 16 in de jaarrekening

Het metroproject in Riyad (Saoedi-Arabië) is het grootste project in de geschiedenis van de onderneming.

Strukton International heeft bij de aanvang van het metroproject in Riyad (2013) een agentencontract afgesloten. De agent ontvangt een vast percentage van de contractwaarde voor zijn werkzaamheden. De betalingen aan de agent zijn afhankelijk van de voortgang van het project en zijn substantieel.

Vorig jaar is, ondanks dat er geen aanwijzingen waren aangetroffen die duiden op niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving, een verklaring met beperking afgegeven. Dit was het gevolg van het ontbreken van voldoende en geschikte controle-informatie doordat onderliggende documentatie met betrekking tot de door de agent uitgevoerde werkzaamheden ontbrak.

De onderneming heeft vervolgens herstelmaatregelen uitgevoerd. De nieuw aangestelde compliance officer van Strukton Groep heeft een aanvullende inspanning geleverd om de activiteiten van de agent sinds de aanvang van de overeenkomst te onderbouwen door middel van onder andere notulen, e-mails en brieven.

Wij hebben het agentencontract aangemerkt als een kernpunt in de controle vanwege het risico dat bestaat op het niet naleven van toepasselijke wet- en regelgeving door de agent.

Wij hebben de maatregelen geëvalueerd die de onderneming heeft getroffen ter versterking van de interne beheersing en compliance. Wij hebben vastgesteld dat de directie van Strukton Groep de compliance organisatie heeft versterkt. De introductie van een nieuwe code of conduct met bijbehorende trainingen en het aanstellen van een compliance officer voor Strukton Groep zijn hier voorbeelden van. Deze nieuwe code of conduct gaat uitgebreid in op de risico's van omkoping en corruptie. Wij zijn van mening dat de door de directie getroffen maatregelen adequaat zijn.

Evenals voorgaand jaar hebben wij een bezoek gebracht aan het project in Riyad om een goed begrip te krijgen van het project en het belang van de agentenovereenkomst in de context van het werken in Saudi-Arabië als westerse onderneming. Tijdens dit bezoek hebben wij gesproken met de lokale accountant en het lokale projectmanagement. Hierbij is uitgebreid aandacht besteed aan frauderisico's en specifiek het naleven van toepasselijke wet- en regelgeving.

Wij hebben de inhoud van de aanvullende documentatie aangaande de activiteiten van de agent doorgenomen en de authenticiteit van de documenten via deelwaarneming vastgesteld. Deze documentatie geeft voldoende inzicht in de activiteiten die de agent ten behoeve van Strukton Groep heeft uitgevoerd.

Wij hebben het percentage van de agentenvergoeding geëvalueerd ten opzichte van de OECD-richtlijnen en de lokale omstandigheden. Wij hebben vastgesteld dat dit percentage ligt binnen de OECD-normen. Verder hebben wij, op basis van gesprekken met de lokale accountant en andere lokale deskundigen, geconstateerd dat het percentage niet ongebruikelijk is voor projecten van deze aard en omvang in

Saudi-Arabië. Wij hebben de betalingen aan de agent geverifieerd met de contractuele voorwaarden en facturen en/of bankafschriften. Hieruit zijn geen bevindingen voortgekomen.

Wij hebben ‘backgroundchecks’ uitgevoerd naar de agent en diens ondernemingen. Tevens hebben wij kennisgenomen van de door de onderneming ontvangen representatie van de agent waarin de agent verklaart dat volledig in lijn met met de volledige code of conduct van Strukton Groep is gehandeld.

Uit de bovenstaande werkzaamheden zijn geen aanwijzingen voortgekomen die duiden op het niet naleven van toepasselijke wet en regelgeving.

Waardering van grote en complexe projecten

Toelichting 9 in de jaarrekening,

Het resultaat van Oranjewoud wordt in belangrijke mate beïnvloed door het stadium van voltooiing van grote en complexe projecten. Dit vergt een grote mate van inschatting door management met een inherente belangrijke mate van schattingsonzekerheid. Deze onzekerheid is groter, afhankelijk van de contractvorm, de fase waarin het project zich bevindt, de looptijd van het project en of er meerwerk of claims zijn.

Deze inschatting van de waardering van projecten door Oranjewoud wordt beschouwd als een kernpunt in de controle ten aanzien van de nog te maken kosten om het project af te ronden en de afhandeling van significante bedragen aan meerwerk en claims met opdrachtgevers. Dit komt voort uit het risicoprofiel van projecten alsmede de subjectiviteit van schattingen.

Onze controlewerkzaamheden ten aanzien van de waardering van grote en complexe projecten zijn voornamelijk gegevensgericht van aard.

Wij hebben van inschattingen van het management van de geprognostiseerde projectkosten aangesloten met werkbegrotingen en projectrapportages. Wij hebben, voor zover mogelijk, onderbouwende stukken aangesloten op de prognoses, bijvoorbeeld voor werk dat reeds is uitbesteed aan onderaannemers. Verder hebben wij uitkomsten van eerdere inschattingen geëvalueerd. Wij hebben een aantal projecten bezocht op locatie teneinde ons een beeld te vormen van de voortgang van het project.

Wij hebben kritische discussies gevoerd op het niveau van de projectleiding, de werkmaatschappijdirectie en de raad van bestuur om de redelijkheid en consistentie te evalueren van de waardering van de meerwerkposten en claims alsmede de resultaatprognose van de projecten. Waar mogelijk hebben wij afloop van deze posten vastgesteld.

Wij vinden de waardering van de grote en complexe projecten evenwichtig en binnen een acceptabele bandbreedte vallen.

Waardering van latente belastingvordering

Toelichting 6 in de jaarrekening

De latente belastingvorderingen (€35,7 miljoen) heeft met name betrekking op Strukton Groep's fiscale verliezen als gevolg van verliezen op grote projecten in het verleden.

De verwerking en waardering van deze latente belastingvordering is gebaseerd op de verwachte toekomstige fiscale winsten van Strukton Groep voor de komende 9 jaren, rekening houdend met de maximale verrekening periode voor verliescompensatie.

Onze werkzaamheden hebben zich gericht op de verwachte fiscale winsten voor de komende 9 jaren. Wij hebben vastgesteld dat voor deze verwachting dezelfde uitgangspunten zijn gehanteerd als voor de goodwill impairment test, namelijk het informatie memorandum gericht aan de banken ten behoeve van de nieuwe financiering van Strukton Groep. Dit informatie memorandum is goedgekeurd door de directie en RvC.

Wij hebben de verwachte commerciële winsten zoals opgenomen in het informatie memorandum gechallenged in gesprekken met

We hebben dit als een kernpunt in de controle aangemerkt

vanwege de omvang en mate van schattingsonzekerheid van toekomstige fiscale winsten binnen de maximale compensatieperiode.

management. Verder zijn wij nagegaan of deze aansluiten bij ons begrip van de strategie en marktontwikkelingen. De hierbij gehanteerde veronderstellingen zijn adequaat onderbouwd op basis van redelijke uitgangspunten.

Wij hebben onze belastingdeskundigen betrokken bij het afleiden van de fiscale winsten uit de toekomstige commerciële winsten. Verder hebben wij met hulp van onze deskundigen vastgesteld dat de verrekening methodiek voor de komende jaren acceptabel is en dat de juiste verrekening periode is gehanteerd.

Wij hebben ook geëvalueerd in hoeverre de gerealiseerde fiscale winsten van het afgelopen jaar overeenkomen met de voorspellingen uit het verleden.

Wij hebben de toereikendheid van de toelichting inzake de verrekenbare verliezen vastgesteld.

Waardering van goodwill

Noot 1 van de jaarrekening

Oranjewoud N.V. heeft per 31 december 2017 €64,0 miljoen goodwill verantwoord. Gegeven de omvang en het schattingselement in de toekomstige kasstromen en de disconteringsvoet ten behoeve van de waardering van de post goodwill is dit een kernpunt in onze controle.

De onderneming voert voor goodwill conform IFRS jaarlijks per kasstroom genererende eenheid een test uit om vast te stellen of er sprake is van een bijzondere waardevermindering. De door Oranjewoud N.V. uitgevoerde tests over de verschillende kasstroom genererende eenheden hebben geen aanleiding gegeven tot afwaardering van goodwill, omdat de realiseerbare waarde op basis van de toekomstige kasstromen per kasstroom genererende eenheid hoger is dan de boekwaarde.

De belangrijkste assumpties die ten grondslag liggen aan deze kasstromen zijn de groeivoet van de omzet en de disconteringsvoet.

Tevens heeft Oranjewoud N.V. sensitiviteitstesten uitgevoerd met betrekking tot de gevoeligheid van de omzetgroei en disconteringsvoet op de realiseerbare waarde en de uitkomsten van deze sensitiviteitstesten voor alle materiële kasstroom genererende eenheden toegelicht.

We hebben het proces van het management geëvalueerd omtrent opzet en bestaan omtrent de beoordeling van bijzondere waardeverminderingen, inclusief de geschiktheid van de identificatie door het management van kasstroom genererende eenheden van de groep. Wij hebben vastgesteld dat het model rekenkundig juist is.

Wij hebben onze waarderingsspecialisten betrokken in onze controle om ons te ondersteunen in de het toetsen van de aannames en methodes die Oranjewoud N.V. heeft gehanteerd met betrekking tot de gehanteerde disconteringsvoet voor de verschillende kasstroom genererende eenheden en het model waarmee de verwachte kasstromen worden berekend.

Wij hebben de disconteringsvoet gechallenged door de cost of capital te beoordelen ten opzichte van andere bedrijven en specifieke factoren. Hierbij zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Wij hebben vastgesteld dat de verwachte omzetgroeipercentages en de hiermee samenhangende verwachte ontwikkeling van de toekomstige kasstromen consistent zijn met de aannames die gebruikt zijn voor de waardering van de verrekenbare verliezen en het informatiememorandum dat aan de banken is verstrekt in het kader van de nieuwe financiering. Wij hebben de toekomstige ontwikkelingen vergeleken met de verwachtingen van vorig jaar.evens hebben wij vastgesteld of de toekomstige ontwikkelingen in lijn zijn met ons begrip van de strategie van de onderneming.

Tevens hebben wij de toereikendheid van de toelichtingen vastgesteld en de impact van gevoeligheden zoals opgenomen in de toelichting rekenkundig juist zijn.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- voorwoord;
- ondernemingsprofiel;
- kerncijfers, personalia raad van bestuur en raad van commissarissen;
- verslag van de raad van commissarissen;
- verslag van de raad van bestuur;
- overige gegevens; en
- aandeelhoudersinformatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Onze benoeming

Wij zijn op 21 september 2017 benoemd als externe accountant van Oranjewoud N.V. door de raad van commissarissen volgend een besluit van de algemene vergadering op 21 september 2017. Wij zijn nu voor een onafgebroken periode van drie jaar accountant van de vennootschap.

Geen verboden diensten

Wij hebben, naar ons beste weten en overtuiging, geen verboden diensten, als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, geleverd.

Geleverde diensten

De diensten die wij, in aanvulling tot de controle van de jaarrekening, hebben geleverd aan de vennootschap en haar dochtermaatschappijen, in de periode waarop onze wettelijke controle betrekking heeft, zijn toegelicht in punt 37 van de toelichting van de jaarrekening.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de vennootschap in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft

om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Rotterdam, 26 april 2018
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. J.G. Bod RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2017 van Oranjewoud N.V.

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de vennootschap opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing. In dit kader geven wij ook een verklaring aan het auditcomité op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze zaken in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang is van het maatschappelijk verkeer.

Aandeelhoudersinformatie

Statutaire regeling betreffende de bestemming van de winst

Inzake de winstverdeling is in de statuten het volgende bepaald:

1. De directie stelt onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen vast welk deel gereserveerd wordt van de winst die in een boekjaar is behaald.
2. Het daarna overblijvende deel van de winst wordt uitgekeerd als dividend. Deze uitkering geschiedt na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.
3. Uitkeringen op aandelen kunnen slechts plaats hebben tot ten hoogste het bedrag van het uitkeerbare eigen vermogen.
4. De directie kan besluiten tot het doen van tussentijdse uitkeringen. Het besluit is onderworpen aan de goedkeuring van de Raad van Commissarissen.
5. Op uitkeringen aan aandeelhouders zijn voorts de artikelen 2:103, 2:104 en 2:105 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing.

Voorstel betreffende de bestemming van het resultaat over 2017

Het voorstel van de Raad van Bestuur, met goedkeuring van de Raad van Commissarissen, is om over het boekjaar 2017 geen dividend uit te keren.

Wet Melding Zeggenschap

Tot en met 31 december 2017 is de volgende melding van aandelenbezit ontvangen:

- Sanderink Investments B.V. 97,67%

Sanderink Investments B.V. is volledig eigendom van Stichting Administratiekantoor Sanderink Investments van Gerard Sanderink.

Mutatieoverzicht geplaatst aandelenkapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bestaat ultimo 2017 uit 100.000.000 aandelen A en B van elk € 0,10.

	2017	2016
Stand per 1 januari	62.872.869	58.733.435
Emissie 12 december	-	4.139.434
Stand per 31 december	62.872.869	62.872.869

Enkele financiële gegevens per aandeel

	2017	2016
Netto resultaat (netto resultaat na belastingen/ gemiddeld aantal geplaatste aandelen)	0,61	0,19
Eigen vermogen	4,95	4,65

Meerjarenoverzicht

	2017	2016	2015	2014	2013
Resultaat (bedragen x € 1 mln.)					
Netto-omzet	2.384,7	2.315,6	2.305,6	2.136,8	1.962,1
Ebitda	96,9	71,4	88,7	16,3	44,6
Nettoresultaat (na belasting)	40,1	13,9	19,2	(25,1)	(12,6)
Totaalresultaat na belastingen	39,3	15,3	26,8	(38,5)	(11,6)
Totale netto kasstroom	(11,7)	43,9	56,5	17,0	17,1
Totale operationele kasstroom	65,8	103,7	67,0	56,6	49,4
Vermogen (bedragen x € 1 mln.)					
Eigen vermogen (EV)	311,3	273,9	242,1	206,5	246,8
Totaal vermogen (TV)	1.436,9	1.632,8	1.661,3	1.467,3	1.317,9
EV/TV	21,7%	16,8%	14,6%	14,1%	18,7%
Medewerkers (headcount)					
Aantal ultimo boekjaar	10232	9864	10187	10499	10587
Orderportefeuille (bedragen x € 1 mln.)					
Advies- en ingenieursdiensten	241,7	234,9	248,6	230,7	246,6
Rail	1.896,8	1.486,0	1.290,0	1.196,4	1.043,2
Civil	334,7	341,0	470,3	380,3	1.462,1
International	277,8	520,0	919,9	952,0	-
Techniek en gebouwen	549,3	502,0	538,2	445,2	507,6
Overig	<u>16,9</u>	<u>16,4</u>	<u>12,0</u>	<u>12,8</u>	<u>11,6</u>
Totaal	3.317,2	3.100,3	3.479,0	3.217,4	3.271,1

Voorkoming Misbruik van Voorwetenschap

Oranjewoud N.V. heeft een Reglement Voorwetenschap opgesteld conform artikel 46d van de Wet Toezicht Effectenverkeer 1995, waaraan goedkeuring is verleend door Autoriteit Financiële Markten. Oranjewoud N.V. heeft een brede kring van werknemers van de vennootschap, alsmede management van Centric Holding B.V., middels ondertekening van het Reglement Voorwetenschap gebonden.

Adres

Oranjewoud N.V.

Antwerpseweg 8

Postbus 338

2800 AH GOUDA

Nederland

Telefoon +31 182 64 80 00

Fax +31 182 64 80 01

Ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 29030061.

